

sunt prohibuimus. Et nos quidem secundum veterem usum nostrae ecclesiae fecimus. Sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi episcopi desunt, ut presbyteri etiam, in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus. Sed illud quod pertinet ad necessitatem sacramentorum, non est propter vitandum scandalum immutandum. Ergo videtur quod non sit de necessitate huius sacramenti, quod ab episcopo conferatur.

PRÆTEREA. Sacramentum baptismi videtur maioris efficacie quam sacramentum confirmationis: quia per baptismum fit plena remissio peccatorum, et quantum ad culpam et quantum ad poenam, quod non fit in hoc sacramento. Sed simplex sacerdos ex suo officio potest tradere sacramentum baptismi: et in necessitate quilibet, etiam non ordinatus, potest baptizare. Ergo non est de necessitate huius sacramenti, quod ab episcopo conferatur.

PRÆTEREA. Summitas capitis, ubi secundum medicos est locus rationis, scilicet particularis (quae dicitur virtus cogitativa) est nobilior fronte, ubi est locus imaginativae virtutis. Sed simplex sacerdos potest baptizatos ungeri chrismate in vertice. Ergo multo magis potest eos chrismate signare in fronte, quod pertinet ad hoc sacramentum.

SED CONTRA EST, quod Eusebius Papa dicit. Manus impositionis sacramentum, magna veneratione tenendum est: quod ab alijs perfici non potest, nisi a summis sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab alijs quam ab ipsis Apostolis legitur, aut scitur per actum esse: nec ab alijs quam qui eorum locum tenent, unquam perfici, potest aut fieri debet. Nam si aliter praesumptum fuerit, irritum habeatur et vacuum, nec inter ecclesiastica unquam reputabitur sacramenta. Est igitur de necessitate huius sacramenti (quod dicitur sacramentum manus impositionis) quod ab episcopo tradatur.

RESPONDEO dicendum, quod in quolibet opere, ultima consummatio suprema ar-

ti aut virtuti reservatur: sicut preparatio materiae pertinet ad inferiores artifices, superior autem dat formam, supremus autem est ad quem pertinet usus, qui est finis artificiatorum, et epistola quae a Notario scribitur, a domino Papa signatur. Fideles autem Christi sunt quoddam divinum opus (secundum 1. ad Corinth. 3. Dei edificatio estis) sunt etiam quasi quaedam epistola spiritu Dei scripta: sicut dicitur. 2. Ad Corinth. 3. Hoc autem confirmatio nis sacramentum est quasi ultima consummatio sacramenti baptismi: id est, quod per baptismum edificatur homo in domum spirituale, et conscribitur quaedam quasi spiritualis epistola: sed per sacramentum confirmationis, quasi domus edificata dedicatur in templum spiritus sancti, et quasi epistola conscripta signatur signo Crucis. Et ideo collatio huius sacramenti episcopo reservatur, qui obtinet summam potestatem in ecclesia: sicut et in primitiva ecclesia per impositionem manus Apostolorum (quorum vicem gerunt episcopi) plenitudo spiritus sancti dabatur: ut habetur actuum 8. Unde Urbanus papa dicit. Omnes fideles per manus impositionem episcoporum Spiritum sanctum post baptismum accipere debent: ut plene Christiani inveniuntur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Papa in ecclesia habet plenitudinem potestatis, ex qua potest quaedam quae sunt superiorum ordinum, committere quibusdam inferioribus: sicut quibusdam presbyteris concedit conferre minores ordines, quod pertinet ad potestatem episcopalem. Et ex hac plenitudine potestatis concessit beatus Gregorius. Papa, quod simplices sacerdotes hoc sacramentum conferrerent, quantum diu scandalum tolleretur.

AD SECUNDUM dicendum quod sacramentum baptismi est efficacius quam hoc sacramentum, quantum ad remotionem mali: eo quod est spiritualis generatio, quae est mutatio de non esse in esse. Hoc autem sacramentum est efficacius ad perficiendum in bono: quia est quoddam spirituale augmentum de esse imperfecto ad esse perfectum. Et ideo hoc sacramentum digniori ministro committitur.

AD

AD TERTIUM dicendum, quod sicut Rabanus dicit in lib. de institutione clericorum. Signatur baptizatus chrismate in summitate capitis per sacerdotem, per pontificem vero in fronte: ut in priore unctione significetur super ipsum Spiritus sancti descensio, ad habitationem Deo consecrandam: in secunda quoque, ut eiusdem Spiritus sancti septiformis gratia, cum omni plenitudine sanctitatis, scientiae, & virtutis, venire in hominem declaratur. Non ergo propter digniorem partem, sed propter potiorē effectū, hac unctio episcopi reservatur.

N HOC. 11. artic. nota, quod S. Th. tractavit etiam hanc questionem in. 4. d. 7. q. 3. ar. 1. q. 2. & semper dicit, quod ex officio solus episcopus est minister huius sacramenti: ita ut si simplex sacerdos confirmare tentet, nihil faciat, si ex sola sacerdotali potestate absque commissione Papae hoc faciat. Hæc est etiam sententia Magistri in. 4. d. 7. Et omnes scholastici in hac conclusione conveniunt

SECUNDO hoc probatur. Actū. 8. legitur, quod Petrus & Iohannes missi fuerunt ad Samaritanos, qui à Philippo baptizati erant: & Apostoli eos confirmaverunt imponentes manus. Ergo Philippus (qui vnus erat de septē diaconibus) nō poterat confirmare. Et ecclesia intelligit, quod Petrus & Iohannes fuerunt missi ad confirmandū.

TER TIO hoc idem (nēpe quod simplex sacerdos non potest confirmare) dicit Innoc. 3. c. Quāto. extra de consuetudine. Et addit, quod nec consuetudine hoc possunt obtinere. Idē dicitur de consecr. d. 5. c. Manus, & c. De his. Idē dicitur de consecr. d. 4. c. Presbyteris, & d. 21. c. Clericos, & d. 68. c. Quāuis. & d. 95. c. Presbyteros. Hoc etiā dicit Hugo de S. Viç. lib. 2. de sacramentis, pag. 7. c. 2.

DUBITATUR tamen, an conclusio hæc sit certa & de fide. Ad quod dico, de hoc dubio tres esse opiniones. Prima tenet, quod stādo in solo iure diuino (humano secluso) quilibet simplex sacerdos confirmare potest, & si quis simplex sacerdos confirmaret, teneret sacramentum. licet propter prohibitionem Papae peccaret. Hæc est sententia armachani in li. 11. de questio. Armenorū. c. 4. Et probat: quia in græca ecclesia & in Armenia ita fiebat, ut Innocent. 3. refert in illo. c. Quāto. extra de consuetudine. Secundo probat: quia Actū. 9. Ananias (qui episcopus non erat) manus imposuit Paulo: ut acciperet Spūm sanctū. Ergo confirmavit illum: qui aliās nec impositio manus Apostolorum esset sacramentū confirmationis. Cum non hebeat us Apostolos confirmasse, nisi imponendo manus. Et hoc tenebat Vulflephus hæreticus: estque opinio hæreticorum.

ALIA est opinio tenens alterum extremū, nempe, quod simplex sacerdos nec ex officio, nec ex

commissione Papae, sacramentū confirmationis confirmare potest. Hæc est sententia Durandi. 4. d. 7. q. 4. Idem tenet Scot. d. 7. q. 1. Idem Gabr. d. 7. q. vnica. Idem Adria. in. 4. q. propria de confirmatione. Idem Maior. d. 7. q. vnica. Idem Ioannes de rubione. d. 7.

TER TIA opinio est. S. Th. & aliorū aliquorū quæ dicit duo. Primum est. Sacerdos simplex, id est, qui non est episcopus. (omnes enim tales vocamus simplices sacerdotes) propria autoritate & officio non potest confirmare, adeo quod si fecerit non confert sacramentū. Et hoc dicit. S. Th. in isto articulo. Secundū dictum est. Quilibet simplex sacerdos ex commissione Papae potest confirmare licite & valide. Hoc dicit. S. Th. hic & in. 4. d. 7. q. 3. art. 1. q. 3. Idem Palud. d. 7. q. 4. Idem Petrus de tarantasia problemate. 2. q. 2. Idē Marfilus. d. 7. q. 5. Idem Capre. 4. d. 7. q. 1. Idē tenet Richardus. d. 7. q. 1. Idem Alex. de ales. 4. p. in propria hac materia. Vnde opinio. S. Th. est communior, quā etiam tenet gl. in. c. Quāto. extra de consuetudine. Paludanus opinionem Durandi novitatis nota inurit.

Oportet examinare has opiniones. Et de prima (Armachani. s. dico quod non probatur. Nā armachanus dicit, quod ecclesia græca & Armeni habent, quod simplices sacerdotes confirmant.

AD HOC facile respondetur, quod nō est certum græcos hoc facere: cum id nō legamus in aliqua authenticā scriptura. Idē ipse Armachanus errat, hoc illis imponēs. Secundo dico, quod si Armeni & Græci hoc faciebāt, errabant: sicut & in alijs, qui se ab ecclesia Romana separaverunt. Et ita dicit Guido Carmelita: qui Armenorum errores collegit.

SECUNDO aducit ex Dionysio, quod in primitiva ecclesia statim post baptismū pueri confirmabantur. Ad hoc dico quod est verum: non tamen à simplici sacerdote. Sed ferebantur baptizati ad episcopū: & ab illo confirmabātur. Maxime quia tunc episcopi vigilantiores erant: & baptismus administrabatur solemniter in aliquibus festiuitatis, & episcopi aderant.

TER TIO. Ad id quod dicit, Paulum ab Anania fuisse confirmatū (ut in actibus Apostolorū. c. 9. habetur, quod Ananias Paulo manus imposuit) qui tamen non erat episcopus. Dico quod illa manus impositio nō erat sacramentale aliquid: sed solū propter sanitatem corporalem, ut manifeste in textu patet: quia dicitur ut visum reciperet. Secundo. Nego minorē immo dico, quod forte Ananias erat episcopus: ut videtur dicere Augustinus in questionibus super Lucā. q. 42.

ET arguitur hoc modo cōtra hunc errorē. Quia non est aliqua ratio, qua ecclesia prohibuerit ne simplex sacerdos confirmaret: si ille de iure diuino confirmare poterat. Maxime cū omnes Christiani confirmandi essent, & facilius sic confirmarentur, quam quod episcopū expectare deberent

Et

Dubium
vnicum.

Et quod illa prohibitio antiquitus facta fuerit, in multis capitibus apparet. Primo de consecr. d. 5. cap. Manus, & in concilio Tolerano. 1. cap. 20. & extra de consuetudine. cap. Quinto.

HOC autem quod soli episcopi sint huius sacramenti ministri: multis sanctorum testimonijs probatur. Et præter ea quæ in principio citavi, est etiam Beda super illud Actuum. 8. Miserunt Apostoli Petrum & Iohannem. &c. Secundo. Authoritas Armachani non est recipienda: quia Romæ coactus fuit multa reuocare coram summo pontifice, ideo de Romana ecclesia non bene sentiebat. Relinquenda est igitur eius opinio. Tertio. Iam post conciliū Tridentinum hæc sententia Armachani est hæretica: quia in sessione. 7. eiusdem concilij. c. de confirmatione. ar. 3. determinatur, quod ordinarius minister sancte confirmationis est episcopus solus. SECUNDA opinio (quæ est Durandi) probatur per argumenta quæ fiunt contra tertiam opinionem, quæ est. S. Th. quæ statim formabimus.

TERCIA opinio dicebat, quod ex officio solum conuenit episcopis confirmare, & in hoc conuenit etiam in secunda opinio. Secundum dictum erat, quod ex commissione Papæ simplex sacerdos confirmare potest, ita quod autoritate Papæ de non ministro fit minister illius sacramenti. Probatur per Gregorium. 95. d. cap. Peruenit. Vbi Gregorius scribens ad Ianuarium episcopum Carolitanum prohibuit ne simplices sacerdotes confirmarent, propter quod illi scandalizati sunt: & ut Gregorius scandalum tolleretur, rursus dixit, quod confirmarent ut solebant. Ergo ex commissione papæ potest simplex sacerdos confirmare.

AD HOC dicit Scotus, quod Papa fecit illos presbyteros episcopos quod ad illum effectum. Sed contra. Potestas episcopalis non potest diuidi, sicut nec potestas sacerdotalis, ut absoluant sacerdotes & non consecrent. Secundo. Ad ordinandum vel consecrandum aliquem requiritur contactus. At Gregorius non tangebatur illos. Ergo non ordinauit, aut consecrauit eos episcopos. Tertio. Gregorius non dedit illam potestatem solum presentibus, sed etiam futuris: quia dixit, quod fieret ut solebat fieri. Ergo non creauit illos episcopos.

IDEO Adrianus aliter respondet ad factum Gregorij, & dicit, quod Gregorius non concessit ut confirmarent: sed ut vngerent in fronte: Sed hoc nihil est dicere, quia illi sacerdotes antea confirmabant, & intendebant confirmare, & illud ex intentione prohibuit Gregorius. Ergo illud etiam concessit postea. scilicet quod vere confirmarent. Secundo probatur, quod Gregorius verum reputauit sacramentum. Nam dicit, abiente episcopo faciatis quod ante faciebatis. Ergo.

SECUNDO dicit Adrianus quod Gregorius non concessit potestatem confirmandi: sed permisit illud malum fieri propter scandalum. Sed hoc etiam est falsum: quia Gregorius dedit ut facerent quod ante faciebant. Quod non potest intelligi

de permissione, quæ solum esset non punire: & non esset approbare sicut fecit Gregorius, dicens assertiue faciatis quod ante faciebatis.

IDEO Durandus & Maior dicunt audacius quam oporteret, quod Gregorius errauit. Sed ego dico, quod Durandus errat: quia Papa in his quæ sunt fidei, aut pertinet ad bonos mores, errare non potest. Secundo. dico quod est peccatum mortale non credere papæ determinanti tanquam Papa aliquid de fide tenendum: nisi forte conciliū oppositum determinasset. Quod non faciet vnquam: quia nunquam permisit nec permittet Spiritus sanctus. Tertio dico, falsum esse quod dicit Maior, diuinum Petrum errasse in aliquo de fide: si illud determinabat tanquam papa. Secus si ut persona priuata aliquid diceret.

OPINIO. S. Th. probatur: & credo quod iam est de fide, ita ut alia defendi non possint. Prius quia in concilio Florentino sub Eugenio. 4. cap. de vniōne Armenorum ad ecclesiam determinatur, quod ordinarius minister confirmationis est solus episcopus. Et dicitur ibi, quod legitur sedem Apostolicam aliquando dispensasse: ut simplices sacerdotes confirmarent. Ergo Papa potest dispensare cum simplice sacerdote, ut confirmet. Secundo. In concilio Tridentino sessione. 7. cap. de sacramento confirmationis. ar. 3. dicitur tanquam de fide tenendum. Si quis dixerit sancte confirmationis ordinarium ministrum, non esse solum episcopum, sed quem vis simplicem sacerdotem: anathema sit.

VNDE sequitur quod sententia Armachani est iam hæretica. Notandum etiam est, quæ vera & secuta est Theologia. S. Th. quia in concilijs communiter determinatur, quod habet. S. Th. Sicut in concilio Florentino & Tridentino de hac materia sacramentorum, & de iustificatione impij, ad literam probata sunt multa, quæ S. Th. docuerat. Non quia Tho. dixerat: sed quia Spiritus sanctus id docuit, & ecclesiam suam & sanctum suum Thomam, quem doctorem in ecclesia posuit.

SED contra. S. Th. argumentatur Durandus & alij: quod scilicet simplex sacerdos nec ex commissione Papæ potest administrare sacramentum confirmationis. Prius quia minister est de essentia sacramenti. Ergo Papa non potest mutare ministrum: sicut nec materiam aut formam sacramenti. Nec valet si dicas, quod minister est de integritate sacramenti, & non de essentia: quia etiam illud quod est de integritate non potest Papa mutare, sicut non posset facere quod mulieres ordinarentur, & essent sacerdotia.

AD HOC concedo, quod Papa non potest mutare ministrum: nec mutat committendo simplicibus sacerdotibus quod confirmet: quia minister confirmationis est episcopus ex proprio officio, & commissus a Papa ex Christi institutione. Sicut minister sacramenti confessionis est episcopus, vel sacerdos commissus ab episcopo.

SECUNDO. Conferre sacramentum confirmationis aut pertinet ad potestatem ordinis, aut ad potestatem

potestatem ordinis, aut ad potestatem iurisdictionis. Non ad potestatem iurisdictionis: quia Papa electus & non consecratus habet potestatem iurisdictionis. Et episcopus confirmatus antequam consecratur, habet potestatem iurisdictionis. Et non potest conferre sacramentum ordinis. Ergo conferre sacramentum confirmationis, pertinet ad potestatem ordinis. Sed Papa non potest mutare ea quae sunt potestatis ordinis: quia non potest prohibere (etiam per degradationem) quod episcopus vel sacerdos simplex non vere conficiat corpus Christi, si tentet illud facere, quicquid dicat Panormitanus & Innocentius. c. Quanto. de consuetudine. quia omnes Theologi tenent oppositum. ET confirmatur. Quia Papa non potest prohibere, quin laicus vere baptizet si tentet facere. Ergo nec sacerdoti, quod non consecret Eucharistiam, si tentet facere.

CONFIRMATUR secundo. Quia qui semel fuit initiatus ordine sacro, semper est initiatus. Ergo semper habet potestatem conficiendi Eucharistiam. Ergo si simplex sacerdos potest confirmare, habet potestatem ordinis. Ergo Papa non potest illud impedire. Ergo semper posset confirmare.

AD HOC concessa maiore, quod confirmare est ordinis & non iurisdictionis, distinguo minorem. scilicet quod Papa non possit mutare ea quae sunt ordinis. Totaliter verum est. Sed potest impedire aliquem effectum ordinis, & postea committere: sicut est ille effectus. scilicet confirmare.

SECUNDO (& melius) dico, quod Papa non mutat, nec potest mutare ea quae sunt potestatis ordinis. Sed facit secundum quod Christus instituit. scilicet quod conferre sacramentum confirmationis spectet de per se & ordinarie ad ordinem episcopalem, & dependenter a commissione Papae spectet etiam ad potestatem ordinis sacerdotalis. Unde papa nihil mutat. Et si dicas. Unde habes hoc? Dico quod ex traditione patrum & ex factis pontificum, qui in his spectantibus ad fidem & bonos mores Christianorum, non possunt errare. Et qui dicunt, quod in his potest Papa errare: loquuntur audacius quam deberent. Unde colligitur quod confirmare non est de per se annexum sacerdotio: sed ex Christi institutione potest annecti a Papa.

TERCIO arguitur sic. Papa non habet maiorem potestatem in sacramento confirmationis quam episcopus. Sed episcopus non potest committere sacerdoti simplici, ut confirmet. Ergo nec Papa.

AD HOC prius distinguo antecedens. Ad administrandum sacramentum confirmationis non habet Papa maiorem potestatem quam episcopus. Sed ad committendum alteri habet maiorem potestatem: quia hoc relictum est a Christo vicario suo, & non episcopis. Secundo (& melius) dico, quod episcopus poterat in sua provincia committere simplici sacerdoti quod conferat sacramentum confirmationis, stando in iure diuino, nisi Papa prohiberet: quia habet tantam potestatem in sua provincia

sicut Papa in toto orbe.

ET probatur quod episcopus possit committere simplici sacerdoti quod confirmet, si Papa non restringeret: quia in concilio Toletano primo. c. 20 dicitur. Non chrismare diaconum statutum est sed presbyterum absente episcopo, praesente vero non nisi ab ipso fuerit praecipuum. Ergo ex praecipuo episcopi simplex sacerdos potest confirmare. Et forte (ut dicebat Armachanus) in Graecia sic ex commissione episcoporum confirmabant simplices sacerdotes, antequam a Papa prohiberentur & in Armenia & in Aegypto. Et quod ex commissione episcopi simplices sacerdotes poterant confirmare, videtur: quia Papa non dicit, quod non teneret sacramentum collatum ab illis sacerdotibus sed quod non facerent amplius.

QUARTO arguitur sic. Quando una potestas ordinatur ad aliam: non potest alia ad quam ordinatur committi sine illa. Sed potestas episcopalis ordinatur ad potestatem confirmationis. Ergo non potest haec committi sine illa. Ut dicebamus quod character confirmationis praesupponit characterem baptismi.

AD HOC dico, quod antecedens est verum, quando illa potestas quae ordinatur ad aliam, est passiva quae habet habilitare subiectum ad aliam, non autem quando est activa: sicut potestas Papae est ad committendum.

QUINTO Papa electus & non consecratus: non potest confirmare, esto sit sacerdos. Ergo nec committere simplici sacerdoti, licet possit committere episcopo. Sicut vnus episcopus confirmatus & non consecratus, potest committere alteri episcopo: quod confirmet, & det ordines in sua provincia: sed non potest hoc committere non episcopo: Ergo haec commissio non spectat ad potestatem iurisdictionis: sed ordinis aut consecrationis. Antecedens probatur. Quia non est vero simile, quod papa possit ante consecrationem committere simplici sacerdoti quod confirmet, & quod ipse non possit facere cum sit etiam sacerdos.

AD HOC dico primum, quod papa ante consecrationem non potest committere simplici sacerdoti quod confirmet, sicut nec ipse potest facere. Et nego consequentiam: quia illud committere est iurisdictionis perfectae cum consecratione, vel per consecrationem.

Articul. duodec.

Vtrum ritus huius sacramenti sit conueniens.

DUODECIMVM sic proceditur. Videtur quod ritus huius sacramenti non sit conueniens. Sacramentum enim baptismi

ptissimi est maioris necessitatis quam hoc sacramentum: ut supra dictum est. Sed baptismo deputantur certa tempora. s. Pascha & Penthecoste. Ergo etiam huic sacramento aliquod certum tempus debet præfigi.

PRÆTEREA. Sicut hoc sacramentum requirit deuotionem, & dantis & recipientis, ita etiam & sacramentum baptismi. Sed in sacramento baptismi non requiritur quod à ieiuniis sumatur vel conferatur. Ergo videtur in conueniens statutum in concilio Aurelianensi, ut ieiuniis ad confirmationem ueniatur & in concilio Meldensi, ut episcopi non nisi ieiuniis, per impositionem manuum Spiritum sanctum tradant.

PRÆTEREA. Chrisma est quoddam signum plenitudinis Spūs sancti: ut supra dictum est. Sed plenitudo Spūs sancti data est fidelibus Christi in die Penthecostes: ut habetur actū. 2. Magis ergo debet chrisma confici et benedici in Penthecoste quā in cæna domini.

SED CONTRA EST usus ecclesie: quæ à Spū sancto gubernatur.

RESPONDEO dicendum, quod dominus Matth. 8. fidelibus suis promisit dicens. Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Et ideo firmiter tenendum est, quod ordinationes ecclesie dirigantur secundum sapiētiam Christi. Et propter hoc certum esse debet, ritus quos ecclesia obseruat in hoc & in alijs sacramētis, esse conuenientes.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut Melchisedes Papa dicit, ita cōiuncta sūt hæc duo sacramenta (s. baptismi & cōfirmationis) ut ab inuicem nisi morte præueniente nullatenus possint segregari, & unum sine altero rite perfici non possit. Et ideo eadem tempora sunt præfixa baptismi solenniter celebrando & huic sacramento. Sed quia hoc sacramentum à solis episcopis datur, qui non sunt semper presentes ubi presbyteri baptizant, oportuit quantum ad cōm. usum, sacramētum confirmationis etiam in alia tempora differri.

AD SECUNDUM dicendum, quod ab illa prohibitione excipiuntur infirmi, & morte periclitantes: sicut in statuto Meldensis concilij legitur. Et ideo propter multitudinē fidelium: & propter pericula imminētia, sustinetur, ut hoc sacramentum (quod non nisi ab episcopis dari potest) etiam à non ieiunis detur, vel accipiat: quia unus episcopus præcipue in magna diœcesi, non sufficeret ad tot hoīes cōfirmandos, si ei tempus arctaretur. Vbi tamen cōgrue obseruari potest, cōuenientius est ut à ieiuniis detur & accipiat.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut ex concilio Martini Papæ habetur, omni tempore licebat chrisma conficere. Sed quia solennis baptismus ad quem requiritur usus chrismatum, in vigilia paschæ celebratur: congrue ordinatum est, ut per biduum ante ab episcopo chrisma benedicatur, ut possit per diœcesim destinari. Dies etiam ille satis congruit ad materias sacramentorum benedicendas, in quo fuit Eucharistie sacramētum institutum ad quod omnia alia sacramenta quodammodo ordinantur: sicut supra dictum est.

IN HOC. 2. articulo solū nota, quod puto, non esse de substantia sacramenti cōfirmationis, ut in fronte conferatur: sed teneret factum, esto in alia principali parte conferretur: peccaret tamen Episcopus, quia ritum ecclesie mutaret.

SECUNDO. Dico quod signum Crucis est de substantia huius sacramenti: quia explicatur in forma, cum dicitur, con signo te signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis.

TERTIO dico, quod cōfirmatus ex antiqua consuetudine ecclesie, non debet lauari per septem dies à confirmatione.

QUARTO. Circa secundum argumentum ubi definit. S. Tho. quod confirmans & confirmandi debent esse ieiuni, dico (ut notat hic Caietanus) quod in hoc seruanda est consuetudo cuiuscunque ecclesie. Et si in aliqua ecclesia adhuc est consuetudo, quod prædicti sint ieiuni ad administrandum & recipiendum confirmationem, tenetur illam seruare. Sed credo, quod hodie nulli est talis consuetudo propter rationes. S. Th.

Quæstio, xiiij.

P De

De sacramento Eucharistiæ.

CONSEQUENTER considerandum est de sacramento Eucharistiæ. Et primo de ipso sacramento. Secundo de materia. Tertio de forma. Quarto de effectibus. Quinto de recipientibus hoc sacramentum. Sexto de ministro. Septimo de ritu.

CIRCA primum quaruntur sex.

PRIMO. Utrum Eucharistia sit sacramentum.

SECUNDO. Utrum sit unum vel plura.

TERCIO. Utrum sit de necessitate salutis

QUARTO. De nominibus eius.

QUINTO. De institutione ipsius.

SEXTO. De figuris eius.

Articulus primus

Utrum Eucharistia sit sacramentum.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod Eucharistia non sit sacramentum. Ad idem enim non debent ordinari duo sacramenta: quia unum quodlibet sacramentum efficax est ad suum effectum producendum. Cum ergo ad perfectionem ordinetur confirmatio et Eucharistia: ut dicit Dionysius. 4. c. Ecclesiastica Hierarchie videtur Eucharistia non esse sacramentum, cum confirmatio sit sacramentum: ut prius habitum est.

PRÆTEREA. In quolibet sacramento nouæ legis, id quod visibiliter subijcitur sensui, efficit inuisibile effectum sacramenti: sicut ablutio aquæ causat et characterem baptismalem, et ablutionem spirituale: sicut supradictum est. Sed species panis et vini quæ subijciuntur sensui in hoc sacramento, non efficiunt nec ipsum corpus Christi verum, quod est res et sacramentum, neque corpus mysticum, quod est res tantum in Eucharistia. Ergo videtur quod Eucharistia non sit sacramentum nouæ legis.

PRÆTEREA. Sacramenta nouæ legis habentia materiam, in usu materie perficiuntur: sicut baptismus in ablutione, et confirmatio in chrismatis consignatione. Si ergo Eucharistia sit sacramentum, perficeretur in usu materie non in consecratione ipsius materie. Quod patet esse falsum: quia forma huius sacramenti sunt verba quæ in consecratione materie dicuntur: ut infra patebit. Ergo Eucharistia non est sacramentum.

SED CONTRA est, quod in collecta dicitur. Hoc tuum sacramentum non sit nobis reatus ad penam.

RESPONDEO dicendum, quod sacramenta ecclesie ordinantur ad subueniendum homini in vita spirituali. Vita autem spiritualis vite corporali conformatur: eo quod corporalia spiritualium similitudinem gerunt. Manifestum est autem, quod sicut ad vitam corporalem requiritur generatio, per quam homo vitam accipit, et augmentum quo homo perducitur ad perfectionem vite: ita etiam requiritur alimentum quo homo conseruatur in vita. Et ideo sicut ad vitam spirituales oportuit esse baptismum, qui est spiritualis generatio, et confirmationem, quæ est spirituale augmentum: ita oportuit esse sacramentum Eucharistiæ, quod est spirituale alimentum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod duplex est perfectio. Una quæ est in ipso homine, ad quam perducitur per augmentum. Et talis perfectio competit confirmationi. Alia autem est perfectio quam homo consequitur ex adiunctione alicuius extrinseci hominem conseruantis: puta, ex adiunctione cibi, vel indumenti, vel alicuius huiusmodi. Et talis perfectio competit Eucharistiæ: quæ est spiritualis perfectio.

AD SECUNDUM dicendum, quod aqua baptismi non causat aliquem spirituale effectum propter ipsam aquam: sed propter virtutem Spiritus sancti in aqua existentem. Unde Chrysostomus dicit super illud Ioh. 1. Angelus Domini secundum tempus. Et c. In baptizatis

zatis non simpliciter aqua operatur: sed cum Spūs sancti susceperit gratiam, tunc omnia soluit peccata. Sicut autem se habet virtus Spūs sancti ad aquam baptismi, ita se habet corpus Christi: verū ad species panis & vini. Vnde species panis & vini non efficiunt aliquid nisi virtute corporis Christi veri.

AD TERTIUM dicendum, quod sacramentum dicitur ex eo quod continet aliquid sacrum. Potest autem aliquid esse sacrum dupliciter. scilicet absolute & in ordine ad aliud.

HÆC autem est differentia, inter Eucharistiam & alia sacramenta habentia materiam sensibilem: quod Eucharistia continet aliquid sacrum absolute. scilicet ipsum Christum: aqua vero baptismi continet aliquid sacrum in ordine ad aliud. scilicet virtutem ad sanctificandum, & eadem ratio est de chrismate et similibus. Et ideo sacramentum Eucharistie perficitur in ipsa consecratione materię: alia vero sacramenta perficiuntur in applicatione materię ad hominem sanctificandum.

ET ex hoc etiam cõsequitur alia differentia. Nam in sacramento Eucharistie, id quod est res & sacramentum, est in ipsa materia, id autem quod est res tantum, est in suscipiente. scilicet gratia quę cõfertur: in baptismo autem utrumque est in suscipiente. scilicet & character qui est res et sacramentum, & gratia remissionis peccatorum, quę est res tantum. Et eadem ratio est de alijs sacramentis.

PRIMUM nota, quod hæc materia de sacramento Eucharistie tractatur à Magistro sententiarum in 4. per sex distinctiones, nempe, ab octava inclusivè usque ad tertiam decimam inclusivè.

SECUNDO nota, quod distinctio octava dividitur à Magistro in tres partes. In quarum prima agit de nominibus, quibus. scilicet nominibus vocatur vel denominatur Eucharistia. In secunda autem agit de materia et forma Eucharistie. In tertia vero agit de contentis & significatis in Eucharistia. **PRIMA** quæstio circa hanc distinctionem Magistri est, an Eucharistia sit sacramentum. Et est conclusio de fide, quod ita. Et ita dicitur in concilio Tridético, & Florético, & in multis alijs. Adeo etiam est certa conclusio, quod & hæretici semper cū fidelibus hoc habuerunt, quod Eucharistia est sacramentum. Et ita frequenter cantat ecclesia in

collecta: ut dicit. S. Th. in argumento in cõtra.

DUBITATUR prius, quibus nominibus nominatur hoc sacramentum.

Dubium primum.

DICO quod multis. Nam vocatur Eucharistia hostia, sacrificium, cõmunio & viaticum. Et hæc nomina non inveniuntur in scriptura sacra sic sumpta pro hoc sacramento: sed ecclesia & sancti antiqui sic appellaverunt propter diversas proprietates, quas habet sacramentum. Vnde Eucharistia est nomen usurpatum à græcis, & est compositum ab eu, quod est bonum vel bona, & charis, gratia, id est, bona gratia. Et ita habetur. 1. q. 1. capit. Multi, ubi sic habetur, Panis & calicis sacramentum, græce Eucharistia dicitur, latine vero bona gratia interpretatur. Et licet apud Græcos *ευχαρισ* id est sit quod bona gratia, vel actio gratiarum, à latinis accipitur pro hoc sacramento: quia est bona gratia, aut quia eam continet. scilicet corpus Christi verum. Hostia vocatur: quia Deo patri offertur. Sacrificium vocatur secundum quod est signum rememorative passionis Christi: ut ipse cõmendavit in cœna. Hoc facite in meam cõmemorationem: Vocatur etiam cõmunio secundum quod est signum demonstrative unitatis ecclesie, quæ in ipso Christi sacramento adunatur. Dicitur etiam viaticum secundum quod est signum præfigurativum diuinæ fruitionis in patria: eo quia præbet nobis viam veniendi ad patriam. Frequentius tamen vocatur Eucharistia quam alijs nominibus. Et ideo sic nos utemur illo nomine cõmuniter, in toto hoc tractatu de Eucharistia.

DUBITATUR secundo, quid est hoc sacramentum Eucharistie, an sit ipsa cõsecratio, sicut sunt alia sacramenta ipsæ consecrationes, vel an sit illud quod remanet in altari post ipsam cõsecrationem, vel an sit sumptio ipsa. Nam non videtur quod aliud possit esse entitative nisi horum aliquid. **AD HOC** dicit Gabriel in 4. d. 8. q. 1. dub. 2. & est valde impeditus circa hoc. Et dicit duo. Primum est. Sacramentum Eucharistie non est ipsa consecratio nec sumptio: quia hæc non sunt ipsa Eucharistia. Secundo. Quia alias essent plura quàm septem sacramenta: quia iam hic essent tria. scilicet consecratio, sumptio, & quod remanet post cõsecrationem. **SECUNDO** dictum eius est, quod licet consecratio Eucharistie & sumptio non sint Eucharistia: sunt tamen sacramentum.

Dubium secundum.

TERTIO dicit, quod de rigore plura sunt quàm septem sacramenta specie distincta. Et probat: quia ordo continet plura sacramenta. Et dicit quod licet ecclesia non annumeret nisi septem sacramenta facit ob hoc: quia licet sint plura sacramenta in ordine, tamen quia ordinantur ad unum, ecclesia vocat ordinem unum sacramentum. Et dicit, quod hæc asserit cum timore.

MAIOR in eadem d. 8. q. unica irridet meritum Gabrielis, & ponit quasdam ludricas propositiones in quibus dicit, quod consecratio & sumptio non differunt realiter a speciebus panis & vini consecratis

P ij ideo

ideo non sunt plura sacramenta: sed omnia illa sunt Eucharistia.

SED Maior non respondet sufficienter ut theologus: quia non sufficit dicere sunt idem realiter. Si enim Christus institueret, ut quicumque comederet panem esset sacerdos, & qui moueret panem haberet gratiam ex opere operato, essent duo diuersa sacramenta, esto essent idem realiter, nepe idem panis, vel idem homo comedens & mouens panem. Ideo esto concedatur quod sumptio & consecratio sacramenti sunt sacramentum, non sequitur quod sint distincta sacramenta, sed unum tantum: quia omnia ordinantur ad unum sacramentum. scilicet ad corpus Christi consecrandum vel sumendum.

SECUNDO Dico, quod melius dicit. S. Th. in 4. d. 8. q. 1. ar. 1. q. 1. ad. 4. & hic ad. 3. & infra. q. 19. art. 1. ad. 2. quod nec consecratio nec sumptio Eucharistiae est sacramentum: sed sunt consecratio & sumptio sacramenti, & Eucharistia vel sacramentum Eucharistiae est illud, quod remanet post consecrationem, & sumptio est usus Eucharistiae, & consecratio est consecratio Eucharistiae & non sacramentum. Sicut etiam est dicendum, quod sumptio vel receptio baptismi non est sacramentum, sed usus sacramenti. Vnde sicut non vertitur in dubium, an sumptio baptismi sit sacramentum: ita non est vertendum in dubium, an sumptio Eucharistiae sit sacramentum.

SED contra. Sumptio Eucharistiae confert gratiam ex opere operato, & est signum sensibile. Ergo est sacramentum. Ad hoc nego antecedens: sed ipsa Eucharistia quae sumitur confert gratiam ex opere operato. Et idem est de sumptione baptismi vel alterius sacramenti. Et est exemplum in naturalibus. Quia applicatio ignis non producit calorem in passio: sed ignis est qui producit. Si autem ignis non applicaretur, non produceret calorem in passio. Ita ipsa Eucharistia confert gratiam: quam non conferret, si non sumatur. Ideo opus est quod sumatur, id est, applicetur: ut conferat gratiam.

SED contra (dicit Aureolus) quia Eucharistia non confert effectum quousque sumatur. Ergo antequam sumatur, etiam post consecrationem, non est sacramentum. Probat antecedens. Quia effectus Eucharistiae est vnitas, quae non fit quousque sumatur ipsa Eucharistia.

AD HOC Capreolus negat consequentiam. Quia non debet sacramentum conferre gratiam ubicumque est, vel facere effectum, sed quando applicatur, tunc producit gratiam, vel suum facit effectum. Immo per hoc probatur, quod Eucharistia sit sacramentum: quia cum applicatur, effectum efficit spirituale, sicut & alia sacramenta.

SED contra Sacramentum constat ex rebus & verbis. Sed post consecrationem non sunt verba. Ergo non est sacramentum.

AD HOC dico, quod dicuntur sacramenta constare ex rebus & verbis, non quod semper debeant manere verba: sed quia requiruntur verba ad con-

secrandum sacramentum. Et verba dicuntur forma sacramenti, quia dant esse sacramentum: quia efficiunt instrumentaliter, quod corpus & sanguis Christi ponantur sub speciebus panis & vini.

SED postquam diximus, quod Eucharistiae sacramentum est id, quod remanet post consecrationem, & post consecrationem remanet multa. scilicet species panis & vini, & corpus Christi verum, & sanguis quid istorum est sacramentum eucharistiae: Species panis & vini, an Christi corpus.

AD hoc dicit Magister sententiarum in d. 8. c. 4. quod species panis & vini sunt sacramentum tantum, & corpus Christi est sacramentum & res sacramenti simul, & gratia vel vnitas est res tantum. Ego dico, quod hoc dubium videtur de nomine: & quae dicit Magister vera & bene dicta sunt.

SED difficultas in re est, an detur gratia alicui eo quia recipit species, vel quia sumit corpus Christi. Quia si datur gratia eo quod recipit corpus Christi: sequitur quod illud corpus erit formaliter & proprie sacramentum. Et contra. Si datur gratia eo quia recipiuntur species: species erunt formaliter & proprius sacramentum.

AD quod dicit Aureolus, quod datur gratia: quia sumit species panis, & non quia sumit corpus Christi: quia corpus nec sanguis Christi est sacramentum. Et probatur. Quia significatum sacramenti non est sacramentum ipsum. Sed corpus Christi significatur per species panis, quae sunt sacramentum. Ergo corpus Christi non est sacramentum. Maior probatur ex t. de celebr. missarum. c. Cum Martha. ubi dicitur, quod species significant corpus Christi. Idem dicit Marsilius. q. 6. i. 4. ar. 2. Idem Gabr. d. 8. q. 1. Idem Maior. d. 8. q. vnica.

SED melius dicit. S. Th. 4. d. 8. q. 1. ar. 1. q. 2. ad. 4. quod species panis & vini sunt sacramentum tantum, & non solum species, sed etiam corpus & sanguis domini sunt sacramentum. Idem dicit. S. Th. hic ad. 3. quod corpus Christi est sacramentum & res sacramenti. Idem dicit Magister sententiarum d. 8. & probatur. 1. q. 1. cap. Multi (& est Gregorij) ubi dicitur. Sunt autem sacramenta. Baptisma & confirmatio & corpus & sanguis domini. Vnde haec copulatiua est vera. Species panis & vini sunt sacramentum, & corpus Christi est sacramentum. Et probatur, quia adoratur adoratione patriae: & confertur gratia propter illud Corpus Christi, & corpus ipsum confert gratiam instrumentaliter.

SED an corpus Christi sit totum & perfectum sacramentum, vel an sit pars sacramenti & species totum sacramentum, vel an species sint etiam pars, & aggregatum ex corpore Christi, & species sit solum sacramentum perfectum.

AD HOC dico, quod Eucharistia aliquando capitur pro speciebus tantum, aliquando autem capitur pro aggregato ex corpore Christi & ex speciebus.

SECUNDO. Dico quod gratia datur ex opere operato, eo quia sumitur corpus Christi cum speciebus, vel sub speciebus. Et ita dicitur. Ioh. 6.

Nisi

Dubium
tertium.

Dubium
quartum.

Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ergo habetur vita: quia sumitur caro Christi, & non quia species, licet etiam requirantur species. Itaque facta est promissio sumentibus carnem Christi formaliter, id est, quod propter summptionem carnis dabitur gratia. Et in sacramento non datur gratia ex opere operato, nisi propter sacramentum. In summptione Eucharistiae datur gratia propter corpus sumptum. Ergo corpus sumptum est sacramentum. Tamen requiritur quod sumatur cum speciebus, vel sub speciebus.

Articul. secundus.

Utrum hoc sacramentum sit unum vel plura.

AD SECUNDVM. Sic proceditur. Videtur quod Eucharistia non sit unum sacramentum: sed plura. Dicitur enim in collecta. Purificent nos domine sacramenta quae sumpsimus. Quod quidem dicitur propter Eucharistiae summptionem. Ergo Eucharistia non est unum sacramentum sed plura.

PRÆTERTEREA. Impossibile est multiplicato genere non multiplicari speciem: sicut quod unus homo sit plura animalia. Sed signum est genus sacramenti: ut supradictum est. Cum igitur in Eucharistia sint plura signa, scilicet panis & vinum, videtur consequens esse quod sint plura sacramenta.

PRÆTERTEREA. Hoc sacramentum conficitur in consecratione materiae: sicut dictum est. Sed in hoc sacramento est duplex materiae consecratio. Ergo est duplex sacramentum. **SED CONTRA** est, quod Apostolus dicit. 1. Corinth. 10. Unus panis & unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane & de uno calice participamus. Ex quo patet, quod Eucharistia est sacramentum Ecclesiasticæ unitatis. Sed sacramentum similitudinem gerit rei cuius est sacramentum. Ergo Eucharistia est unum sacramentum.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dicitur .s. Metha) unum dicitur, non solum

quod est indivisibile, vel quod est continuum, sed etiam quod est perfectum: sicut dicitur una domus & unus homo. Est autem unum in perfectione, ad cuius integritatem concurrunt omnia quae requiruntur ad finem eiusdem: sicut homo integratur ex omnibus membris necessarijs ad operationem animae, & domus integratur ex omnibus partibus quae sunt necessarie ad inhabitandum. Et sic hoc sacramentum dicitur unum. Ordinatur enim ad spirituales refectioem, quae corporali conformatur. Ad corporalem autem refectioem duo requiruntur, scilicet cibus qui est alimentum sicum, & potus qui est alimentum humidum. Et ideo etiam ad integritatem huius sacramenti duo concurrunt, scilicet spiritualis cibus, & spiritualis potus: secundum illud Ioha. 6. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Ergo hoc sacramentum multa quidem est materialiter: sed unum formaliter & perfective.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in eadem collecta & pluraliter dicitur primo, purificent nos sacramenta quae sumpsimus: & postea singulariter subditur, hoc tuum sacramentum non sit nobis reatus ad poenam, ad ostendendum, quod hoc sacramentum quodammodo est multa, simpliciter autem unum.

AD SECUNDVM dicendum, quod panis & vinum materialiter quidem sunt plura signa: formaliter vero & perfective unum, in quantum ex eis perficitur una refectio.

AD TERTIUM dicendum, quod ex hoc quod est duplex consecratio materiae huius sacramenti, non potest plus haberi nisi quod hoc sacramentum materialiter est multa: ut dictum est.

IN HOC 2. articulo doctor scribit conclusionem hanc. Eucharistia est unum sacramentum. Non quia indivisibile: sed perfectione, & finis unitate. Probatur prius. Eucharistia ordinatur ad unam spirituales refectioem: quae corporali refectioem conformatur. Sed ad corporalem refectioem requiritur cibus, qui est alimentum sicum: & potus qui est alimentum humidum. Ergo ad integritatem & perfectionem huius sacramenti requiritur & concurrunt spiritualis cibus, & spiritualis potus: secundum illud Ioha. 6. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Ergo hoc sacramentum est unum

perfectione, & finis vnitate. Aliàs enī si hæc duo non concurrant non esset perfecta refectio (sicut nō est perfecta refectio cum solo cibo sine potu) ideo nec perfectum sacramentum, & ita nec vnū perfectione.

SECUNDO probat doctor conclusionem ex Paulo priore ad Corinth. cap.10. Quia Eucharistia est sacramentum vnitatis, cum omnes fideles fiant vnū corpus mysticum per Eucharistiā. Ergo Eucharistia est vnum. Probatur consequentia. Quia sacramentum assimilatur rei cuius est sacramentum. Sed est sacramentum vnitatis. Ergo est vnum.

TERTIO probatur eadem conclusio alijs rationibus præter ratiōes. S. Th. Bene sequitur. Tãtū differunt duæ partes hostiæ, vel duæ hostiæ inter se, sicut species panis & vini. At partes eiusdem hostiæ vel duæ hostiæ non sunt diuersa sacramenta specie. Ergo nec species panis & vini. Minor constat: quia aliàs qui sumeret duas hostias consecratas sumeret duo sacramenta, & per consequentiam reciperet duas gratias, quod nō habet apparentiam aliquam.

QUARTO. Si species panis & vini sūt plura sacramenta. Ergo cōmunicantes sub vtraq; specie reciperent duas gratias: quod inferius falsum esse ostendemus. Pro hoc est conciliū Florentinū, qđ Eucharistiā vocat vnum sacramentū. Est etiam concilium Tridentinum in decretis de sacra. in cōmuni. ar. 1. diffiniens tanquā de fide tenendū, tantū esse. 7. ecclesiæ sacramenta, quorum vnum (inquit) est Eucharistia. Ergo est certa conclusio S. Th. qua asserit Eucharistiæ sacramentū vnū esse. Ex quibus omnibus sequitur, quod non conuenienter Gabriel & Aureolus in. 4. d. 8. q. 1. dicūt species panis & vini esse vnum: quia habent vnū effectum, & vnitatem sacramenti, & nihilominus quod species panis & vini sunt distincta sacramenta. Et Aureolus addit, quod sumens species panis tantū, sumit verum sacramentū: sed imperfectū. Ideo dicendum est longe melius cum S. Thom. hic, quod sumens species panis tantum, sumit verum sacramentū: sed imperfectum: quia tunc est imperfecta refectio. Et qui sumit species vini tantum, sumit verum sacramentū: sed imperfectū. Idem dicit S. Tho. in. 4. d. 8. Idem Capreo in. 4. d. 8. Et multi alij. Et probatur hoc. Quia si species panis essent perfectum sacramentum, non institueret Christus etiam species vini: quia super vacancum esset. Ergo solæ species panis, aut solæ species vini non sunt perfectum sacramentū.

PRAETÈREA. Ex vi verborum horum, hoc est corpus meum, non est sub speciebus panis nisi corpus Christi. Et ex vi aliorū verborum, Hic est calix sanguinis mei. &c. non est sub speciebus vini nisi sanguis Christi. Ergo species panis per se quidem sunt verum sacramentum: sed imperfectum. Et ita de speciebus vini, quod per se sunt sacramentum, sed imperfectum. Et hoc dicit Du-

randus in. 4. d. 8. q. 1. ad. 1. Hoc Marsilius in. 4. q. 6. Idem Paludanus in. 4. d. 8. q. 1. art. 1. cōclusionē. 2. SED contra hanc resolutionem arguo hoc modo. In Eucharistia sunt plures formæ & plures materiæ, quarum vna non dependet ab alia, & sunt plures consecrationes. Ergo Eucharistia est plura sacramenta.

AD HOC respondet S. Th. in corpore articuli (& est. 2. conclusio in S. Th.) distinguendo antecedens. Sunt in Eucharistia plures materiæ, & plures formæ, & consecrationes materialiter, nō tamen formaliter. Ideo consequentia nō valebat: quia omnes illæ res ordinatæ sunt ad faciendam vnā perfectam refectioem.

SED cōtra. Ibi sunt plures partes formales: quia plures formæ. Ergo non omnia ibi sunt materialia. AD HOC respondet hic Caietanus, & bene concedendo antecedens, & negando consequentiam. Quia omnia illa multa quæ in Eucharistia sumuntur, ordinantur ad vnā refectioem spiritualem: sicut quædam integrantia vnum. A cuius refectioem spiritualis vnitate & perfectione, Eucharistia vnum dicitur sacramentum: significans & corpus & sanguinem Christi sub specie cibi & potus.

EX quibus colligitur, quod non est hic requirenda res extrinseca, quæ integretur velut quædam tertia res ex corpore & sanguine Christi sub speciebus panis & vini, sicut domus integratur ex suis partibus: sed aduertendum est ad finem, & ex vnitate finis proprii, qui est spiritualis refectio, vnitas sumitur sacramenti. Et ideo S. Tho. vnitatem & perfectionem illius finis vocat formā, vel formale in Eucharistia: vnde habet, esse vnum sacramentum, vel vnā refectioem.

Articul. tertius.

Vtrum Eucharistia sit de necessitate salutis.

DTERTIVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum sit de necessitate salutis. Dicit enim dominus Ioh. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, nō habebitis vitam in vobis. Sed in hoc sacramento manducatur caro Christi, & bibitur sanguis eius. Ergo sine hoc sacramento non potest homo habere salutem spiritualis vite.

PR AETEREA. Hoc sacramentum est quoddam spūale alimentum Sed alimentū corporale eji de necessitate corporalis salutis. Ergo etiam hoc sacramētū est de necessitate spūalis salutis.

PR AETEREA. Sicut baptismus est sacramentum dominice passionis sine qua nō est salus: ita et Eucharistia: dicit enim Apostolus. 1. Corinth. 11. Quotiescūq; māducabitis panē hunc, & calicē bibetis, mortē dñi annūciabitis donec ueniat. Ergo sicut baptismus est de necessitate salutis, ita etiā hoc sacramētū.

SED CONTRA EST quod Augustinus scribit Bonifacio contra Pelagianos. Nec illud cogitetis, paruulos uitā habere nō posse, qui sūt expertes corporis & sāguinis Christi
R ESPONDEO dicendum, quod in hoc sacramento duo est considerare. s. ipsum sacramentū & rem sacramenti. Dictū est autem, quod res huius sacramenti est unitas corporis mystici, sine qua nō potest esse salus. Nulli enim patet aditus salutis extra ecclesiam: sicut nec in diluuiō absq; archa Noe, qua significat ecclesiam. Ut habetur. 1. Petri. 3. Dictū est autem supra, quod res alicuius sacramenti haberi potest ante perceptionem sacramenti, ex ipso voto sacramenti percipiendi. Unde ante perceptionem huius sacramēti potest homo habere salutem ex voto percipiēdi hoc sacramentum: sicut & ante baptismū ex voto baptismi, ut supra dictum est,

EST tamen differentia quantū ad duo. Primo: quidem, quia baptismus est principiū spirituales vitæ, & ianua sacramētorū: Eucharistia vero est quasi cōsummatio spūalis vitæ, & omnium sacramētorū finis: ut supra dictum est. Per sanctificationes enim omnium sacramentorum, fit preparatio ad suscipiendā, vel consecrandā Eucharistiā. Et ideo perceptio baptismi est necessaria ad inchoandā spirituales vitam: perceptio autē Eucharistie est necessaria ad cōsumandā ipsam. Nō ad hoc quod simpliciter habeatur, sed sufficit eam habere in voto: sicut & finis habetur in

esiderio & intentione.

ALIA differentia est: quia per baptismū ordinatur homo ad Eucharistiā. Et ideo ex hoc ipso quod pueri baptizantur: ordinantur per ecclesiā ad Eucharistiā. Et sic sicut ex fide ecclesie credunt, sic ex intentione ecclesie desiderant Eucharistiā: & per consequens recipiunt rem ipsius. Sed ad baptismū nō ordinatur per aliud precedēs sacramentū. Et ideo ante susceptionē baptismi non habent pueri aliquo modo baptismū in voto: sed soli adulti. Unde rem sacramenti non possunt percipere sine perceptione sacramēti. Et ideo hoc sacramentum non hoc modo est de necessitate salutis, sicut baptismus.

AD PRIMUM ergo dicēdum, quod sicut Augustinus dicit exponēs illud uerbū Ioh. Hunc cibū & potū, s. carnis suæ & sanguinis, societatem uult intelligi corporis & membrorū suorum, quod est ecclesia in predestinatu, & uocatu, & iustificatu, & glorificatu, sanctus & fidelibus eius. Unde sicut ipse dicit in epistola ad Bonifaciū, nulli est aliquatenus ambigendū, tunc unūquenq; fidelium corporis, sanguinisque domini participē fieri quando in baptismate membrū corporis Christi efficitur, nec alienari ab illius panis calicisque consortio, etiam si antequā panem illius comedat & calicē bibat de hoc seculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat.

AD SECUNDUM dicendū, quod hac est differentia inter alimentū corporale & spirituale, quod alimentū corporale cōuertitur in substantiā eius qui nutritur: & ideo non potest homini ualere ad uitæ cōseruationem alimentum corporale, nisi realiter sumatur. Sed alimentum spūale conuertit hominē in seipsum: secundum id quod Aug. dicit in lib. confess. quod quasi audiuit uocem Christi dicentis sibi, nec tu me mutabis in te sicut cibū carnis tue, sed tu mutaberis in me. Potest autem aliquis in Christum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiā sine huius sacramenti perceptione. Et ideo non est simile.

*AD TERTIUM dicendum, quod baptis-
mus est sacramentum mortis & passionis
Christi, prout homo regeneratur in Christo
virtute passionis eius: sed Eucharistia est sa-
cramentum passionis Christi, prout homo per-
ficitur in unione ad Christum passu. Vnde
sicut baptisus dicitur sacramentum fidei,
quæ est fundamentum spualis vitæ: ita Eucha-
ristia dicitur sacramentum charitatis, quæ
est vinculum perfectionis: ut dicitur Coloc. 3.*

IN HOC tertio articulo diuus Thomas po-
nit vnâ distinctione bimembre: & secundo res-
pondet quæstioni iuxta vtrunq; membrum. Quo
ad primū est distinctio. In sacramento Eucharis-
tiæ sunt duo: alterum est sacramentum, & alte-
rum res sacramenti. Quid autē sit sacramentū
Eucharistiæ diximus in articulo imediate præ-
cedenti. Res autē sacramenti Eucharistiæ est vni-
tas ecclesiæ seu corporis mystici, sine qua vnitate
nullus potest esse saluus. Resolutio autē. S. Th. cō-
sistit in tribus propositionibus, quarū prima est.
Sacramentū Eucharistiæ, quo ad rē sacramenti,
est de necessitate salutis. Probat. Res sacramēti
est vnitas corporis Christi mystici, sine qua non
potest esse salus, sicut nec in diluuiō sine archa
Noe, quæ significat ecclesiā, vt habetur. 1. Petri. 3.
Ergo. &c. Antecedens probatur: quia nullus po-
test saluari extra ecclesiam Christi.

SECUNDA conclusio est. Ante perceptionem
sacramēti Eucharistiæ, potest haberi res sacramē-
ti Eucharistiæ: & ita salus. Probat. Prius ex vni-
uersali regula, quia ex voto sacramenti potest ha-
beri res sacramenti. Sed Eucharistia potest sumi
in voto, ante quā sumatur in re. Ergo. &c. Secūdo
probat. à simili de baptismo: quia ante sumptio-
nē baptismi habetur eius effectus, per votum ip-
sius baptismi.

TER TIA conclusio est. Sacramentū Eucharis-
tiæ non est de necessitate salutis eo modo quo
baptismus. Probat. Prius, quia perceptio bap-
tismi est necessaria ad inchoandā vitā spiritua-
lē: perceptio vero Eucharistiæ est necessaria ad
cōsumandā vitā spiritualem. Ergo baptisus est
necessarius vt principiū, & Eucharistia vt finis,
nēpe in voto. Secundo probatur: quia baptisus
non potest haberi in voto per aliud sacramētum:
Eucharistia autē potest haberi in voto per aliud
sacramētum. Ergo pueri non possunt habere rē
sacramēti baptismi: sine perceptione sacramenti
baptismi: possunt autē habere rē sacramēti eucha-
ristiæ, absq; perceptione sacramēti Eucharistiæ.
SED videtur, quod insufficienter respondeat
S. Th. Dicit enim quod sacramētū Eucharistiæ
est necessariū quo ad rem, ad consequendā salutē
& nō dicit de ipso sacramēto, quo ad sacramētū,

AD HOC dico, quod in tertia propositione res-
pondet, cum dicit, quod Eucharistia non eo mo-
do est necessarium sacramētū, sicut baptisus,
& intelligit quo ad sacramētū: quia in prima p-
positione & in secunda intellexit quo ad rē. Itaq;
vult. S. Th. Eucharistiam non esse necessariū sa-
cramētū pueris ante vsum rationis: quia cum so-
lo baptismo saluantur. Sed contra. Sicut Iohā. 3.
dicitur. Nisi qui renatus fuerit ex aqua & Spiri-
tu sancto, non introibit in regnū Dei: ita dicitur
Ioh. 6. Nisi māducaueritis carnē filij hominis &
biberitis eius sanguinē, non habebitis vitā in vo-
bis. Ergo ita est sacramētū Eucharistiæ, necessa-
rium, sicut sacramētū baptismi.

AD HOC dico primū, quod infra. q. 21. ar. 1. &
11. dicturi sumus de sacramēti huius necessitate
Secundo. Concessio antecedente, nego consequen-
tiā: quia sacramētū baptismi est necessariū neces-
sitate præcepti diuini quo ad adultos, nisi excu-
sentur per impossibilitatem recipiendi realiter:
Et tenentur recipere quo ad votum propriū: quia
aliās non saluabuntur adulti sine voto proprio
& formalibus baptismi. Et est necessariū quo ad om-
nes etiā pueros ante vsum rationis, necessitate fi-
nis & remediū: quia remediū necessariū est ad cō-
sequendā beatitudinē, ita qd nec puer ante vsum
rationis sine baptismo realiter sumpto saluabi-
tur. At Eucharistia solū est de necessitate præce-
pti quo ad adultos: quia pueri non tenentur su-
mere Eucharistiā nec re, nec voto proprio, quia
præceptū non potest pueris imponi, qui illud co-
gnoscere non possunt. Adultus vero non tenetur
ad Eucharistiā nisi necessitate præcepti. i. quo-
tiēscunque excusatur a peccato mortali, eo quod
realiter non sumit Eucharistiā: saluatur sine
illa. Vt si quis putans inuincibiliter quod nō tene-
tur ad Eucharistiā, non sumat, saluatur sine Eu-
charistia: & si non sit sacerdos qui eā administret
saluabitur sine Eucharistia in re, sufficit votum
eius. Ergo vera est cōclusio. S. Th. quod nō est eu-
charistia eodē modo necessaria, sicut baptisus.

DUBITATUR an pueris sit Eucharistia
de necessitate salutis.

Dubium
primum.

AD HOC dicunt Græci & Bohemij quod ita.
Et quod illud verbū Iohā. 6. Nisi manducaueritis
&c. etiam intelligitur de pueris. Probāt. Quia in
primitiua ecclesia statim post baptismū dabatur
Eucharistia pueris baptizatis.

SECUNDO probāt. Quia ita dicit Dionysius
in multis locis, quod omnis perceptio cuiuscūq;
sacramēti debet cōsumari in cōmunionē Eu-
charistiæ. Ergo cum pueri sint baptizandi ante
vsum rationis, debent statim cōmunicari: vt con-
sumatur perceptio baptismi.

HIS tamen non obstantibus dico, quod Græci
& Bohemij errant in hec, & pueri ante vsum ra-
tionis non tenentur nec re, nec voto proprio su-
mere Eucharistiā: sed cum solo baptismo saluan-
tur. Nec debet dari eis Eucharistia. Hæc cōclusio
est. S.

est. S. Tho. super Ioh. c. 6. Et probatur. Apostolus priori ad Corinth. 11. dicit, quod nō debet dari Eucharistia, nisi scientibus discernere aut iudicare inter cibū prophanū, & hunc cibū spūalem. Sed pueri ante vsū rationis & amentes nesciūt hoc facere. Ergo nec tenentur; nec debet illis dari Eucharistia.

SECUNDO. In sumentibus Eucharistiā exigitur actualis reuerentiā, & deuotio. Sed pueri & amentes non possunt habere reuerentiā & deuotionē ad hoc sacramentū. Ergo illis nō est dādū.

ET ad argumenta hæreticorum dico ad primū, quod verū est, quod in aliquibus ecclesijs dabatur Eucharistia pueris statim post baptismū: sed credo quod non fuit vniuersalis consuetudo in tota ecclesia romana. Et esto illud fieret, non fiebat tā quā necessarium: sed de bene esse.

AD SECUNDVM dico quod nec Dionysius dicit necessarium esse, quod pueris detur Eucharistia statim post baptismū. Sed intendit quod cōsumantur susceptiones sacramentorū in susceptione Eucharistiæ: non statim sed postea, vel quādo fuerint debita circumstātia.

SEQVITVR igitur ex dictis, quod Eucharistia est in præcepto adultis, licet non tam arcto præcepto sicut baptismus.

Dubium secundum. SED quando obligat? Dico quod infra dicemus. q. 21. Sed pro nūc dico quod de præcepto ecclesiæ semel in anno. Extra de baptis. & eius effectu. c. Maiores. Et in multis regionibus tēpore Paschali: & per tempus Paschale intelligitur illud spatium quindecim dierum, à dominica in ramis palmarū vsque ad dominicā in octaua paschæ, & ita obseruatur in regno Castellæ.

Sed de qua manducatione intelligitur illud Ioh. 6. Nisi māducaueritis carnem filij hominis. &c. (quod citatur in. 1. arg. S. Th.) Dico quod de sacramentali reali: quia illud est manducare. Credere autē non est manducare.

SED contra. Ergo adulti tenentur sumere Eucharistiam sub vtraque specie: quia dicitur etiam & biberitis.

AD HOC nego sequellā. Quia satis est, quod adultus sumit corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis, licet sumat corpus ex vi verborū ibi existens, & sanguinē existentem ibi per concomitantiam. Vnde sumendo species panis manducat corpus & bibit sanguinem.

Articul. quartus

Vtrum conuenienter hoc sacramentū pluribus nominibus nominetur

D QVARTVM sic proceditur. Videtur quod in conuenienter hoc sacramentum pluribus nominibus nominetur. Nomina

enim debent respondererebus. Sed hoc sacramentum est vnum: ut dictum est. Ergo non debet pluribus nominibus nominari.

PRÆTEREA. Species nō notificatur conuenienter, per id quod est commune toti generi. Sed Eucharistia est sacramentum nouæ legis. Omnibus autem sacramentis commune est, quod in eis confertur gratia: quod significat nomen Eucharistiæ, quod est idem quod bona gratia. Omnia etiam sacramenta remedium nobis afferūt in via presentis vitæ: quod pertinet ad rationem viatici. In omnibus etiam sacramentis fit aliquid sacrum: quod pertinet ad rationem sacrificij. Et per omnia sacramenta sibi inuicem communicant fideles quod significat hoc nomen synaxis in greco, vel communio in latino. Ergo hæc nomina non conuenienter adaptantur huic sacramentō.

PRÆTEREA hostia videtur esse idem quod sacrificium. Sicut ergo nō proprie dicitur sacrificiū, ita nec pprie dicitur hostia

SED contra est, quod vsus fidelium habet. **RESPONDEO** dicendum, quod hoc sacramentum habet triplicem significationem. Vnam quidē respectu præteriti: in quantum. s. est cōmemoratiuum dominicæ passionis, quæ fuit verū sacrificium: ut supra dictū est. Et secundum hoc nominatur sacrificium.

ALIAM autem significationē habet respectu rei presentis. s. ecclesiasticæ unitatis: cui homines aggregantur per hoc sacramentum. Et secundū hoc nominatur communio, vel synaxis. Dicit enim Damascenus lib. 4. quod dicitur communio, quia communicamus per ipsā Christo, & quia participamus eius carne & deitate: & quia communicamus & unimur ad inuicem per ipsam.

TERTIAM significationem habet respectu futuri, in quantum. s. hoc sacramentum est

præ-

praefiguratiuū fruitionis Dei, quae erit in patria. Et secundum hoc dicitur Viaticū: quia hic praebet nobis viam illuc perueniendi. Et secundum hoc etiam dicitur Eucharistia. i. bona gratia: quia gratia Dei vita aeterna (ut dicitur Roma. 9.) vel quia realiter continet Christū qui est plenus gratia. Dicitur etiam in greco metalepsis. i. assumptio: quia (ut Damascenus dicit) per hoc filij deitate assumimus

AD PRIMUM ergo dicendū, quod nihil prohibet idem pluribus nominibus nominari, secundū diuersas proprietates vel effectus.

AD SECUNDUM dicendum, quod id quod est commune omnibus sacramentis, attribuitur antonomastice ei propter eius excellentiam

AD TERTIUM dicendum, quod hoc sacramentum dicitur sacrificium, in quantum representat ipsam passionē Christi. Dicitur autem hostia, in quantum continet ipsū Christū, qui est hostia salutaris: ut dicitur Ephe. 5

IN HOC 4. artic. nota prius, quā hae nomina sunt antiquissima. Dionysius vocat hoc sacramentū sinaxis, quod idem est latine, quod cōmunio. & non vitur alijs nominibus Tertulianus in lib. de corona militis, vitur hoc nomine Eucharistia, & non alijs. Cyprianus in .2. lib. suarū epistolarū. epistola. 2. vitur his duobus nominibus Eucharistia & cōmunio, pro hoc sacramēto. Et aliquando pro eodem sacramento vitur hoc nomine pax.

SED haeretici vt lutherus in lib. de abroganda missa priuata dicit, quod hoc sacramentū non debet dici, nec est sacrificium nec hostia: sed est solum sacramentū sumptionis sicut baptismus. Et dicit quod est nouū inuentum, quod vocetur sacrificium à sacerdotibus propter quæstū. Et facit argumentū contra se: quia in canone missae vocatur sacrificiū. Dicit quod est dānandus ille canō.

EGO autem dico cum ecclesia sancta Romana & cum sanctis, quod est sacrificiū: & quod nullū aliud est sacrificiū proprie dictum, & iugno exteriore oblatum in ecclesia, nisi hoc sacramentum. Et illo sublato mansissent Christiani sine sacrificio. Et magna pars haeresum lutheri pēdet ex hoc quod negant rem diuinā (quam missam vocant) esse sacrificium.

CONTRA Lutherū scripserunt multi catholici & viri docti: quorum vnus fuit Iodocus Clitaneus in suo. 2. lib. ante Lutherū. Et adducit prius Augustinū. 10. de ciuitate Dei. c. 20. vbi dicit. Ipse

Christus est sacerdos offerens in cruce, & ipse est oblatio: cuius sacramentum quotidianum voluit esse ecclesiae sacrificium.

SECUNDO. Idem Augustinus dicit, quod ipse Christus est assuetus offerri per ipsam ecclesiam.

TERCIO. Idem dicit Augustinus. lib. 22. de Ciuitate Dei, cap. 10. vbi dicit. Nō dicamus tēpla martyrum in quorum memoria fiunt: sed dicamus tēpla Dei, cui in ipsis tēplis sacrificamus.

QUARTO. Idē dicit August. in in chiridion.

QUINTO. Idē Cypria. lib. 2. epistolarū, epist. 3. ad Ceciliū, vbi vocat Eucharistiā sacrificiū.

SEXTO. Ita vocatur hoc sacramētū in decretis ex cōcilio Niceno. d. 93. c. Peruenit. primo.

SEPTIMO. Ita ecclesiastica historia lib. 10. c. 6. vocat sacramentum hoc sacrificium.

OCTAVO. De consecr. d. 2. c. In Christo. & desumptū est ex Ambrosio, vbi dicitur: Semel oblata est hostia. & c.

NONO. De consecratione. d. 2. c. Panis est.

DECIMO. de consecr. d. 1. cap. Sicut non alij. & desumptū est ex decretis Foelicis antiqui pōtificis.

VNDECIMO. Alex. primus de cōsecr. d. 2. cap. Nihil, idem dicit.

DVODECIMO. Paulus ad Hebr. 7. dicit quod necesse fuit, vt sacerdotiū veteris legis transferretur: & quod aliud sequeretur. Sed nunc in nouo sacerdocio debet esse sacrificium: & non est aliud sacrificiū noui sacerdotij, nisi hoc sacramentum. Ergo. & c. **CAIETANVS** scripsit opusculum cōtra Lutherum, quod est in fine tertiæ partis. S. Th. vbi fideliter, & Christiane satis ac ingeniose exponit & probat hoc sacramētum esse sacrificiū. Recedant ergo Lutherani aut nobiscū sentiāt, & confiteantur Eucharistiā esse verā hostiam & sacrificium: quod fide catholica verum esse manifestum est, & semper fuit, vnanimi fidelium ac sanctorum patrum cōsensu.

Articul. quintus.

Vtrum institutio huius sacramenti fuerit conueniens.

AD QUINTVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit cōueniens institutio istius sacramenti. Vt enim philosophus dicit in .2. de generatione ex eisdem nutrimur ex quibus sumus. Sed per baptismum, qui est spiritualis regeneratio, accipimus esse spūale: vt Dionysius dicit. 2. c. Ecclesiast. Hierarch. Ergo per baptismū etiam nutrimur. Nō ergo fuit necessarium instituire hoc sacramen-

tum,

ti, quasi spirituale nutrimentum.

PR AETEREA: Per hoc sacramentum homines Christo uniantur sicut membra capiti. Sed Christus est caput omnium hominum, etiam qui fuerunt ab initio mundi: ut supra dictum est. Ergo non debuit institutio huius sacramenti differri usque ad cenam domini.

PR AETEREA. Hoc sacramentum dicitur esse memoriale dominice passionis: secundum illud Luca. 22. Hoc facite in meam commemorationem. Sed memoria est praeteritorum. Ergo hoc sacramentum non debuit institui ante Christi passionem.

PR AETEREA. Per baptismum aliquis ordinatur ad Eucharistiam, quae non nisi baptizatus dari debet. Sed baptismus institutus fuit post Christi passionem et resurrectionem: ut patet Matth. ultimo. Ergo inconuenienter hoc sacramentum fuit ante passionem Christi institutum.

SED CONTRA EST, quod hoc sacramentum est institutum à Christo, de quo dicitur Mar. 7. Bene omnia fecit.

RESPONDEO dicendum, quod conuenienter hoc sacramentum institutum fuit in cena: in qua. scilicet Christus ultimo cum suis discipulis fuit conuersatus.

PRIMO quidem, ratione continentiae huius sacramenti. Continetur enim ipse Christus in Eucharistia, sicut in sacramento. Et ideo quando ipse Christus in propria specie à discipulis discessurus erat, in sacramentali specie se ipsum eis reliquit: sicut in absentia imperatoris exhibetur veneranda eius imago. Unde Eusebius Emisenus dicit. Quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculo, et illaturus sideribus, necesse erat ut die cenae sacramentum corporis et sanguinis sui consecraret nobis: ut coleretur iugiter per mysterium, quod semel offerebatur in precium.

SECUNDO. Quia sine fide passionis Christi nunquam potuit esse salus: secundum illud Roma. 3. Quem proposuit Deus pro peccatore per fidem in sanguine ipsius. Et ideo

oportuit omni tempore apud homines esse aliquid representatiuum dominice passionis. Cuius in veteri quidem testamento praecipuum sacramentum erat agnus paschalis. Unde et Apostolus dicit. 1. Cor. 10. 16. Pascha nostrum immolatus est Christus. Successit autem ei in nouo testamento Eucharistiae sacramentum: quod est rememoratiuum praeteritae passionis, sicut et illud fuit praefiguratiuum futurae. Et ideo conueniens fuit, ut imminente passione celebrato priori sacramento, nouum sacramentum institueret. Unde Leo Papa dicit, quod ut umbrae cederent corpori, antiqua obseruantia nouo excluditur sacramento. Hostia in hostiam transit, sanguine sanguis auferitur: et legalis festiuitas dum mutatur impletur.

TERTIO. Quia ea quae ultimo dicuntur, maxime ab amicis recedentibus, magis memoriae commendantur: praesertim quia tunc magis inflamatur affectus ad amicos. Ea vero ad quae magis afficimur, profundius animo imprimuntur. Quia igitur (ut beatus Alexander Papa dicit) nihil in sacrificijs maius esse potest, quam corpus et sanguis Christi, nec ulla oblatio hac potior est: ideo ut in maiori ueneratione haberetur, dominus in ultimo discessu suo à discipulis, hoc sacramentum instituit. Et hoc est quod Augustinus dicit in lib. responsionum ad Ianuarium. Saluator quo uehementius commendaret mysterium huius altitudinis, ultimum hoc uoluit insigere cordibus et memoriae discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ex eisdem nutrimentis ex quibus sumus: non tamen eodem modo nobis aduenientibus. Nam ea ex quibus sumus nobis adueniunt per generationem: eadem autem in quantum ex eis nutrimentis, nobis adueniunt per manducationem. Unde et sicut per baptismum regeneramur in Christo: ita per Eucharistiam manducamus Christum.

AD SECUNDVM dicendum, quod Eucharistia est sacramentum per factum dominicam.

minica passionis, tanquam continens ipsum Christum passum. Et ideo non potuit institui ante incarnationem: sed tunc habebant locum sacramenta, quae erant tantum praefiguratua dominicae passionis.

AD TERTIVM dicendum, quod sacramentum istud fuit institutum in caena: ut in futurum esset memoriale dominicae passionis, ea perfecta. Vnde signatim dicit, hoc quotiescunque feceritis, de futuro loquens.

AD QVARTVM dicendum, quod institutio respondet ordini intentionis. Sacramentum autem Eucharistiae quamvis sit posterius baptismo in perceptione, est tamen prius in intentione. Et ideo debuit prius institui.

VEL potest dici, quod baptismus iam erat aliquo modo institutus in ipso Christi baptismo. Vnde etiam aliqui ipso Christi baptismo erant baptizati: ut legitur Ioh. 3.

IN HOC 5. articulo nullum dubium est de conclusione. S. Th. nempe, quod convenienter hoc sacramentum sit institutum. Reddit etiam doctor rationes, quibus probat illam convenientiam: quas & sancti de eadem conclusione reddere solent.

Dubium
unicum.

EST tamen dubium circa secundum argumentum. S. Th. an potuit sacramentum hoc institui ante incarnationem Christi. Dicit diuus Th. Hic ad. 2. quod non. Quia Eucharistia (inquit) est sacramentum perfectum dominicae passionis, tanquam continens ipsum Christum passum. Et sic dicit Caiet. in. 3. p. q. 16. ar. 2. Ego autem respondeo aliis quibus propositionibus.

PRIMA propositio est. Christus potuit habere esse in sacramento eo modo quo nunc habet, etiam si non haberet esse extra sacramentum ante incarnationem. Haec propositio est Scoti in. 4. d. 10. q. 4. & Gabrielis in canone lect. 47. litera. d. & deinceps. Et est contra Caiet. ubi supra. Probat. Esse reale quod habet Christus in sacramento: non dependet ab alio esse extra sacramentum. Ergo potest hoc esse, vel hic habere esse sine alio, vel non illic. Antecedens probatur. Quia si deus poneret corpus Christi circumscriptiue in duobus locis: in vno non dependeret ab alio. Ergo nec hoc esse in sacramento reale dependet ab alio esse extra sacramentum: cum vnum esse sit sacramentale & reale, & aliud reale extra sacramentum.

SECUNDO. Potest Deus ponere lapidem aliquem penetratiue in pane, ita quod sit totus in toto, & totus in qualibet parte panis, & quod non sit ille lapis alibi extra panem. Ergo potuit etiam ponere Christi corpus penetratiue in pane: & quod

non esset extra panem. Ergo etiam potuit ponere ibi corpus Christi, desinente substantia panis, in accidentibus. ita. s. quod sit totum corpus Christi in toto accidente, & totum in qualibet parte: & non sit extra ipsum sacramentum.

TER TIO. Quia possibile est, quod verbum diuinum prius assumeret humanitatem in Eucharistia, quam extra. Ergo. &c. Antecedens probatur: Quia illa materia prima ex qua formatum fuit corpus Christi in utero virginis, fuit antequam esset virgo Maria. Ergo tunc potuit Deus ex illa formare corpus suum benedictum in sacramento sub speciebus panis, antequam in utero virginis. **SED** contra, dicit Caiet. ubi supra. Non potest res aliqua habere esse relatiuum quin habeat esse reale, sicut non potest habere esse album, quin sit naturaliter: quia esse respectiuum est accidens. Sed in sacramento corpus Christi habet esse respectiuum. Ergo non potest hoc esse, quin habeat esse naturale.

Ad hoc dico, quod distinguenda est minor. Quia in sacramento Corpus Christi habet esse respectiuum in ordine ad species: & habet esse absolutum in ordine ad se. i. ad partes suas. Et ita ego intelligo, quod esse corporis Christi, vel eius existentia absolute, habet se indifferenter ad esse naturale, id est sine habitudine ad species: & ad esse cum habitudine ad species. &c. Et credo quod ita intelligit Scotus.

SECUNDA propositio. Non potuit corpus Christi poni in hoc sacramento, ut nunc est: quin haberet esse reale & naturale, in ipso sacramento ad minus. Probat. Non potest Deus ponere Angelum aut animam rationalem sic, quod sit totus in toto, & totus in qualibet parte: quin haberet esse naturale. Ergo nec corpus suum. Antecedens probatur. Quia Angelus per hoc quod poneretur in pane (sicut dictum est) penetratiue, non desineret esse naturaliter: quia esto ibi esset intelligeret. Ergo si non potest sic ponere Angelum, quin habeat esse naturale: ita nec corpus suum sacratissimum esse potest in sacramento eo modo quo nunc est, quin habeat esse naturale.

SED est notandum, quod aliud est habere esse naturale: & aliud habere esse naturaliter. Et corpus Christi in Eucharistia habet esse naturale, & naturaliter in ordine ad se & ad suas partes: quia ibi habet vitam & longitudinem, & latitudinem, sicut in coelo. Ergo &c. Sed in ordine ad species habet esse naturale: sed non naturaliter, sed supernaturaliter. Est enim ibi vno alio modo, qui vocatur sacramentaliter in ordine ad species sub quibus continetur.

SECUNDO nota, quod habere modum naturalem est habere se eo modo quo naturaliter habet esse. Vnde si Deus poneret Petrum penetratiue cum alia re, non perderet Petrus esse naturale: sed perderet modum essendi naturaliter. Vnde in hoc dicit bene Caietanus, quod non potest cor

pus Christi esse sacramentaliter, quin haberet esse naturale. Nec credo quod Scotus id negaret. Unde hęc consequentia bona est, & ad mentē. S. Th. Corpus Christi habet suas partes & proprietates in sacramento. Ergo habet illas in esse naturali. Sed hęc nō valet. Corpus Christi habet suas partes & proprietates in sacramento. Ergo habet illas extra sacramentum. Quia (vt dictum est) poterat Deus absolute ponere, corpus suum in sacramento, non ponendo extra sacramentum.

TER TIA propositio est, quæ videtur cōtra Scotū. Esto quod ita sit (vt diximus per aliās propositiones) quod corpus Christi potuit esse in hoc sacramento antequam esset extra sacramentum: non tamen potuit Christus esse sacramentaliter (nempe per conuersionē alterius rei in ipsum qualis est in hoc sacramento) quin esset etiā prius, ad minus natura extra sacramentū. Probatur. Quia modus essendi sacramentalis, nō est esse penetratiue: sed est, quod ex vi verborū conuertatur substantia panis & vini in verum corpus & verū sanguinem Christi. Sed ad hoc quod aliquod totū conuertatur in aliud totum: oportet quod id in quod conuertitur sit prius, ad minus natura: quia non est imaginabilis alia conuersio, vel quomodo alio modo fiat conuersio.

SECUNDO probatur: quia oportet quod accidentia quæ conueniunt Christo secundum esse naturale: conueniāt ei in sacramento. Sed si Christus non existeret, non haberet ad quod terminaretur transmutatio panis & vini, quæ tamen transubstantiatio terminatur ad corpus Christi existens, vel ad existentiam corporis sub his speciebus. Et hoc intendit. S. Th. s. quod sic sacramentaliter per transmutationem, vel transubstantiationem panis & vini, nō poterat poni ibi corpus Christi: quin esset prius extra sacramentum. Quod verū est: nec credo quod Scotus hoc negaret. Sed nec S. Th. puto negaret, quod asseruimus cum Scoto & Gabriele in prima conclusione. s. quod absolute potuit corpus Christi habere esse in sacramento priusquam incarnaretur, aut haberet esse extra sacramentum. Sed non esset per conuersionem alterius rei in ipsum: vt nunc est.

Articulus sextus.

Virum agnus paschalis fuerit præcipua figura huius sacramenti.

AD SEXTUM. Sic proceditur. Videtur quod agnus paschalis non fuerit præcipua figura huius sacramenti. Christus enim dicitur sacerdos secundū ordinē Melchisedech, propter hoc quod Melchisedech

gestit figuram sacrificij Christi offerens panem & vinum. Sed expressio similitudinis facit, quod unū ab alio denominetur. Ergo videtur, quod oblatio Melchisedech fuerit potissima figura huius sacramenti.

PRÆTEREA. Transitus maris rubri fuit figura baptismi: secundum illud. 1. Corinth. 10. Omnes baptizati sunt in nube & in mari. Sed immolatio agni paschalis præcessit transitum maris rubri, quē subsequutum est manna, sicut Eucharistia sequitur baptismū. Ergo manna est expressior figura huius sacramenti, quam agnus paschalis.

PRÆTEREA. Potissima uirtus huius sacramenti est, quod introducit nos in regnū celorum, sicut quoddam viaticū. Sed hoc maxime præfiguratum fuit in sacramento expiationis, quādo pontifex intrabat semel in anno cum sanguine in sancta sanctorum: sicut Apost. probat Hebr. 9. Ergo videtur, quod illud sacrificiū fuerit expressior figura huius sacramenti, quā agnus paschalis. SED CONTRA est, quod Apostolus dicit. 1. Corinth. 5. Pascha nostrū immolatus est Christus: itaque epulemur in azimis sinceritatis & veritatis.

RESPONDEO dicendum, quod in hoc sacramento tria cōsiderare possumus. s. id quod est sacramentum tantum, quod est panis & vinum: & id quod est res & sacramentū. s. corpus Christi verum, & id quod est res tantum. s. effectus huius sacramenti. Quantum igitur ad id quod est sacramentum tantum, potissima figura fuit huius sacramenti oblatio Melchisedech, qui obtulit panem & vinum. Quantum autem ad ipsum Christū passum, qui continetur in hoc sacramento, figura eius fuerunt omnia sacrificia veteris testamenti: præcipue sacrificium expiationis quod erat solemnissimum. Quantum autē ad effectum, fuit præcipua eius figura manna, quod habebat in se omnis saporis suauitatem (vt dicitur sapientia. 16) sicut & gratia huius sacramenti quātū ad omnia reficit mentē.

SED

*SE*D agnus paschalis quantum ad hæc tria præfigurabat hoc sacramentum. Quantum enim ad primum, quia māducabatur cū panibus azimis: secundū illud Exodi. 12. Edēt carnes & azimos panes. Quantum vero ad secundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Israel quarta decima luna, quod fuit figura passionis Christi: qui propter innocentiam dicitur agnus. Quantum vero ad effectum, quia per sanguinem agni paschalis protecti sunt filij israel à deuastante Angelo. & educti de Aegyptiaca seruitute. Et quātū ad hoc ponitur præcipua figura huius sacramenti agnus paschalis: quia secundū omnia ipsum representat. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

IN HOC. 6. articulo doctor sanctus ponit vñā distinctionē trimembrē, & tres conclusiones, quarum vltima: qua ad dubium hoc respondetur, est. Agnus paschalis fuit potissima figura huius sacramenti Eucharistiæ, quo ad omnia illa tria quæ sunt in ipso sacramēto, nempe, quo ad sacramentū tantum, & quo ad sacramentum & rē sacramenti: & quo ad rem tantum. Quo ad sacramentum tantum (quod est species panis & vini) agnus paschalis fuit potissima figura huius sacramenti: quia comedebatur cum pane azimo, vt præcipitur Exodi. 12. Quo ad sacramentū simul & rem: quia agnus paschalis vere realiter immolabatur, sicut Christus immolandus erat. Quo ad rem tantum (nempe quo ad effectum) quia per sanguinem agni paschalis liberati sunt filij israel de Aegyptiaca seruitute

Dubium
vnicum.

ET quia omnia hæc in litera doctoris luculēter tractantur. solum vnum potest dubiū submoueri. Postquam ita est, quod agnus paschalis est potissima figura huius sacramenti, quare nō ponitur in canone rei diuinæ, cum ponatur aliæ figuræ, quæ non erant potissimæ: Ad quod dico, qd non ponitur in canone missæ: quia ibi nō ponuntur nisi illa peculiaria sacrificia sanctorū patrū, sicut Abel, Melchisedech, & quia à solis illis patribus fuerunt oblata, & quia semper accepta fuerunt domino Deo. Agnus vero paschalis offerebatur ab omnibus, & erat cōmunis omnibus. Ideo non ponitur in canone: quia in canone non ponuntur, nisi illæ figuræ quæ raro fuerunt inuētæ: quia rariora videntur preciosiora: & magis æstimantur & venerantur, & magis excitant ad deuotionem & contēplationē, quando sunt spiritualia: vt illa sacrificia sunt, quæ in canone missæ ponuntur.

SECUNDO dico, quod in canone non ponuntur nisi figuræ sacramenti Eucharistiæ: quæ fuerūt

sacrificia legis naturæ, quæ sacrificia debebāt semper durare: vt oblatio Melchisedech in pane & vino, & sacerdotium secundum ordinem Melchisedech. Sacrificia autē veteris legis, sicut & eiusdē legis sacerdotiū, non deberēt durare: nec erāt perfecta: ideo nō ponuntur in canone.

Quæstio. xv.

De materia Eucharistiæ quantum ad speciem.

EINDE Considerandū est de materia huius sacramenti. Et Primo de specie materia. Secundo. De conuersione panis et vini in corpus Christi. Tertio. De modo existendi corpus Christi in hoc sacramento. Quarto. De accidentibus panis & vini, quæ in hoc sacramento remanent. Circa primū querūtur octo.

PRIMO. Vtrum panis & vinū sint materia huius sacramenti.

SECUNDO. Vtrū ad materiā huius sacramenti requiratur determinata quātitas.

TERTIO. Vtrum materia huius sacramenti sit panis triticeus.

QUARTO. Vtrum sit panis azimus, vel fermentatus.

QUINTO. Vtrum materia huius sacramenti sit vinum de vite.

SEXTO. Vtrum sit admiscenda aqua.

SEPTIMO. Vtrum aqua sit de necessitate huius sacramenti.

OCTAVO. De quantitate aquæ quæ apponitur.

Articulus primus

Vtrum materia huius sacramenti sit panis & vinum.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod materia huius sacramenti non sit panis & vinum. Hoc enim sacramentū perfectius debet representare passionē Christi quā

sacramenta veteris legis. Sed carnes animalium, quae erant materiae sacramentorum veteris legis, expressius representant passionem Christi, quam panis & vinum. Ergo materia huius sacramenti magis debent esse carnes animalium, quam panis & vinum.

PR AETER E A. Hoc sacramentum est ubique celebrandum. Sed in multis terris non inuenitur panis, & in aliquibus non inuenitur vinum. Ergo panis & vinum non sunt conueniens materia huius sacramenti.

PR AETER E A. Hoc sacramentum competit sanis & infirmis. Sed vinum nocet quibusdam infirmis. Ergo videtur quod vinum non debeat esse materia huius sacramenti.

SED CONTR A est, quod Alexander Papa dicit. In sacramentorum oblationibus panis tantum, & vinum aqua permixtum, in sacrificium offerantur.

R ESPONDEO dicendum, quod circa materiam huius sacramenti aliqui multipliciter errauerunt. Quidam enim qui dicuntur Artotyrite (ut Augustinus dicit in lib. de heresibus) offerunt panem & caseum in hoc sacramento dicentes à primis hominibus oblationes de fructibus terrae et ouium fuisse celebratas. **ALI** vero, s. Cataphrygae & Pepuziani, de infantis sanguine, quae de toto eius corpore minutis punctiōnis vulneribus extorquent, quasi Eucharistiā suā, conficere perhibentur, miscentes eū farinae, panēque inde facientes.

Q UIDAM vero qui dicuntur Aquarij aquam solā sub specie sobrietatis in hoc sacramento offerunt.

OMNES autē hi errores et similes excluduntur, per hoc quod Christus hoc sacramentum sub specie panis et vini instituit: ut patet Matth. 26. Vnde panis & vinum sunt materia conueniens huius sacramenti. Et hoc rōnabiliter.

PRIMO quidem, quantum ad usum sacramenti, qui est manducatio. Sicut enim aqua assumitur in sacramento baptismi ad usum spiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio cōmuniter fit in aqua: ita panis & vi-

num quibus cōmunius homines reficiuntur, assumuntur in hoc sacramento, ad usum spiritualis manducationis.

SECUNDO quantum ad passionem Christi in qua sanguis est à corpore separatus. Et ideo in hoc sacramento quod est memoriale dominice passionis, seorsum sumitur panis ut sacramentum corporis, & vinum ut sacramentum sanguinis.

TERTIO quantum ad effectum consideratum in unoquoque sumētum: quia (ut Ambrosius dicit super epistolā ad Corinth.) hoc sacramentum valet ad tuitionem animae & corporis. Et ideo corpus Christi sub specie panis, pro salute corporis, sanguis vero sub specie vini, pro salute animae offertur sicut dicitur Leui. 17. quod anima carnis in sanguine est.

QUARTO quantum ad effectum respectu totius ecclesiae, quae constituitur ex diuersis fidelibus, sicut panis conficitur ex diuersis granis, & vinum fluit ex diuersis uuis: ut dicit glossa super illud primae Corinth. 10. Multi unum corpus sumus. &c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet carnes animalium occisorum, expressius representent Christi passionem: tamen minus competunt ad communē usum huius sacramenti, & ad ecclesiasticā unitatē significandā. **AD SECUNDM** dicendum, quod licet non in omnibus terris nascatur triticum, vel vinum: tamē de facili ad omnes terras deferri potest, quantum sufficit ad usum huius sacramenti. Nec propter defectum alterius, est unum tantum sine altero consecrandum: quia non esset perfectum sacramentum.

AD TERTIVM dicendum, quod vinum in modica quantitate sumptum non potest multum egrotanti nocere. Et tamen si nocumentum timeatur, non est necesse quod omnes accipientes corpus Christi, etiam accipiant sanguinem: ut infra dicitur.

IN HOC primo articulo, recitatis prius quibusdam erroribus, diuis Thomas ponit conclusionem quae semper fuit & est omnium fidelium, nempe, quod materia huius sacramenti sic

fit panis & vinum tantum. Est etiã de fide. Probat. Math. 26. Marci. 14. Lucæ. 22. Vbi sic dicitur. Coenantibus autẽ eis accepit Iesus panẽ, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait. Accipite & comedite, hoc est corpus meũ. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis dicens. Bibite ex hoc omnes. Hic est sanguis meus novi testamenti: qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

SECUNDO. Hoc dicit Paulus primæ ad Cori. 11. dicens, quod debet se quis probare, ante quã edat de illo pane cõsecrato: & atẽ quã bibat de illo vino.

TER TIO. Ita dicitur de consecratione. d. 2. cap. In sacramentorum oblationibus, quod est primũ cap. in illa. 2. distinctiõe, & citat illud. S. Th. in argumento in contra. Idem dicitur ibidẽ. cap. In sacramento corporis, & est desumptũ ex concilio Carthaginensi. 3.

QVARTO Idem determinatur extra de summa Trinitate & fide catholica.

QVINTO. Ita dicitur de consecr. d. 2. cap. Cũ omne. Vbi damnantur omnes offerentes aquam, vel lac pro vino.

SEXTO. Ita dicitur extra de celebratione missarum c. Cum Martha.

SEPTIMO. Ita dicitur in concilio Florentino, vbi declarantur Armenijs formæ & materiæ sacramentorum. Et de congruentia, quod congruũ sit panẽ & vinum esse materiam, vide hic literã doctoris, vbi ad hoc optimæ rationes ponuntur: quas etiam ponit Magister in. 4. d. 11. & Gabriel super Canonem lectione. 35.

Sed dicit forte aliquis, ex Euangelio bene haberi, quod Christus hoc sacramentum in pane confecit: sed non haberi quod confecit in vino.

AD HOC dico prius, quod non valet. Non habetur hoc in Euangelio. Ergo non est ita, aut non est de fide. Multa enim tenemus tanquã de fide, quæ in scriptura non habentur: sed sufficit traditio patrum.

SECUNDO Dico quod habetur: quia habetur quod Christus bibebat vinum, quia à pharisæis vocabatur potator vini.

TER TIO. Quia Christus dixit. Amen dico vobis, non bibã amplius de hoc genimine vitis, quousque illud bibã novum vobiscum, in regno patris mei. Et euangelistæ referunt hoc, scribentes historiam de coena Domini.

Dubium primum. **DVBITATVR** prius, quid intelligitur per panẽ an. s. massa vel pasta sit panis, ita quod in illa possit confici hoc sacramentum.

AD HOC respondet Scotus. d. 11. q. 6. 4. & ponit aliqua dicta: quorũ primũ est. Probabile est, quod pasta & panis non differunt specie. Probat, quia pasta solum fit ex farina & aqua, & ex eisdem solum fit panis: & per hoc quod coquitur non differt specie à pasta. Secundo. Probat quod pasta nõ differat specie a pane: quia ita dicit Damascenus libro. 4. cap. 5.

SECUNDA propositio Scoti est. Licet pasta & panis non differant specie: non tamen potest hoc sacramentum confici in massa vel pasta.

SED arguit contra se. Quia ex pane recenti facile fit massa. Et illa iam erat panis. Ergo potest cõsecrari illa massa. Ad hoc respondet, quod hoc probat pastam non differre specie à pane. Secundo dicit, quod pasta facta ex pane potest cõsecrari quia iã conitit nobis quod fuit panis. Et ideo si manifeste nõ desinat esse panis, est cõsecrabilis.

ET confirmatur, quia in hyeme aliquãdo hostia videtur massa: & nihilominus consecramus eam.

CONFIRMATVR secundo, quia in particula quæ mittitur in calicem, manet corpus domini, & fit pasta. Ergo &c. Et formatur argumẽtũ hoc modo. In omni illa materia potest confici de novo corpus Christi: in qua manet post consecrationem. Sed in pasta post consecrationẽ (vt diximus de particula missa in calicẽ) manet corpus Christi Ergo ibi potest prius confici.

SED contra. Illa pasta antequã fuisset panis, nõ erat consecrabilis, secũdum ipsum Scotum. Ergo nec postquam facta est panis. Ad hoc dicit, quod si illa pasta quæ fit ex pane, esset omnino similis cum priore: non esset consecrabilis. Sed quia nõ est ita, cum ibi maneant proprietates panis, est cõsecrabilis. Et hæc omnia habet Gabriel in. 4. d. 11. q. 2. & in canone lectione. 35.

IOHANNES autem Maior in 4. d. 11. q. 2. tenet quod pasta & panis sunt eiusdem speciei: nõ tamẽ dicit, an sit, vel non sit cõsecrabilis ipsa pasta. Paludanus. d. 11. q. 1. dicit, quod in pasta nõ potest fieri consecratio.

EGO autẽ ex sententia. S. Th. pono aliquas propositiones: quarum prima est. In pasta nõ potest confici hoc sacramentũ Eucharistia: quia nõ est materia huius sacramenti. Probat. Pasta nõ est panis. Probat. Ex pasta fit panis. Ergo pasta nõ est panis. Sicut ferrum non est cultellus, & si ex ferro fiat cultellus.

SECUNDA conclusio est. Pasta & panis differunt specie. Hæc est. S. Th. in quarto. d. 11. q. 2. art. 2. q. 2. ad. 2. vbi. S. Th. facit argumẽtũ. Si admisceatur ordeum cũ tritico potest fieri cõsecratio, in illo saltem quod est triticum. Et dicit. S. Th. quod non manet eadem species quæ antea erat. Et ita dicendum est de pasta & pane, quod quãdo est panis, non manet species quæ antea erat, quando erat pasta. Hæc. S. Th. Et probatur quod ita sit dicendum. Quia aliàs si fieret panis ex farina fabarũ cũ vno solo grano tritici, esset panis cõsecrabilis: quod manifeste est falsum. Ergo dicendum est vt dicit. S. Th. quod si misceatur ordeũ in parua quãtitate cũ tritico, mutat speciem, & fit triticũ: & tunc est materia consecrabilis.

SECUNDO. Cõfirmatur hoc. s. quod panis triticus, esto habeat admixtũ a liquid ordeĩ, sit cõsecrabilis. Quia aliàs sequitur quod raro aut nunquã daretur panis consecrabilis, quia semper ma-

net in tritico aliquod granum tiphæ, vel ordeï. Ergo dicendum est, quod postquam fit panis, conuertitur illud granum ordeï in triticum: & sic est alterius speciei. Et ita dico, quod postquam ex pasta fit panis, est alterius speciei.

TER TIO. Hoc etiam videtur dicere. S. Th. hic ar. 3. ad. 3. & 4. vbi dicit, quod modica permixtio alterius frumenti non soluit speciem tritici, cui admiscetur. Secus si esset admixtio in magna quantitate.

QVARTO. Idem dicit Siluester in summa verbo Eucharistia .1. Et in verbo Alchimia. q. 5. nempe, pastam differre specie à pane. Et probatur. Per hoc cognoscimus quod vna res differat specie ab alia: quia habent diuersas proprietates. Sed panis & pasta habent diuersas proprietates. Ergo differunt specie.

SED contra. Res artificialis non differt specie à naturali, ex qua fit. Sed panis est res artificialis. Ergo non differt specie à farina vel pasta, ex qua fit.

AD HOC respondet. S. Th. in .2. d. 7. q. 3. quod quando artifex vtitur agentibus naturalibus, differt illud artificiatum, quod fit cum agentibus naturalibus specie, ab alijs ex quibus fit, vel conflatur. Secus autem quando artifex non applicat agentia naturalia ad suum artificiatum: sed vtitur alijs instrumentis artis.

TER TIA propositio est. Esto pasta nõ differret à pane specie, non sequitur quod pasta sit consecrabilis. Et dico, quod hæc consequentia nõ valet. Panis est consecrabilis. Ergo omnis materia eiusdem speciei est consecrabilis. Sicut non valeret. Potest sacramentum confici in pãno, si sic esset institutum à Christo. Ergo & in lana potest, esto lana & pãnus sint eiusdem speciei. Ratio huius est: quia Christus non curauit nec obligauit nos ad inquirendum species metaphisicas pro materia sacramentorum: sed illud quod communiter est vere panis, est materia Eucharistia, & nihil aliud est materia corporis Christi.

Dubium
secundum.

DVBITATVR an amidum sit materia huius sacramenti consecrabilis. Dicit Paludanus vbi supra quod sic. Idem dicit Maior, quia fit ex tritico, & seruetur species.

SED. S. Th. ar. 3. Sequenti ad. 4. dicit quod non est materia consecrabilis. Idem dicit Scotus vbi supra. Ratio est. Quia sunt magnæ transmutationes: ita quod non manet panis. Et hoc est verius: quia iam post illas transmutationes quibus fit amidum, non manent proprietates panis &c.

Dubium
tertiu.

DVBITATVR tertio, si alicubi nõ inueniretur vinum, sed solus panis, vel contra non inuenitur panis sed solum vinum, an poterit confici licite sacramentum Eucharistia in solo pane, vel in solo vino.

Dico quod si fiat, erit vera consecratio. Secun-

do. Dico quod non est licitum. Et hoc dicit. S. Thom. hic ad. 2. & Caiet. ibidem. Idem dicit Paludanus in. 4. d. 11. q. 1. art. 1. conclusione. 3. Et probatur. Quia nunquam est licitum inferre aliquam irreuerentiam Sacramento. At conficere solam vnam speciem, est conficere imperfectum sacramentum. Ergo est irreuerentia consecrare imperfectum sacramentum. Ergo in nullo euentu debet fieri.

Articul. secundus

Vtrũ requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius sacramenti.

D SECUNDV M sic proceditur. Videtur quod requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius sacramen-

ti. Effectus enim gratia non sunt minus ordinati quam effectus nature. Sed sicut dicitur in. 2. de anima, omnium natura constantium positus est terminus, & ratio magnitudinis & augmenti. Ergo multo magis in hoc sacramento (quod dicitur Eucharistia, idest, bona gratia) requiratur determinata quantitas panis & vini.

PRÆTEREA. Ministris ecclesie nõ est à Christo data potestas, ad ea quæ pertinent ad irrisionem fidei & sacramentorum eius: secundum illud primæ Corinth. 10. Secundum potestatem quam dedit nobis Deus, in edificationem, & non in destructionem. Sed hoc esset ad irrisionem huius sacramenti, si sacerdos vellet consecrare totum panem qui venditur in foro, & totum vinum quod est in cellarario. Ergo hoc facere non potest.

PRÆTEREA. Si aliquis baptizetur in mari, non tota aqua maris sanctificatur per formam baptismi: sed solū aqua illa qua corpus baptizati abluitur. Ergo nec in hoc sacramento, superflua quantitas panis & vi-

ni

ni consecrari potest.

SED contra est, quod multum opponitur paucis, & magnum parvo. Sed nulla est ita parva quantitas panis aut vini, quae non possit consecrari. Ergo etiam nulla est ita magna, quae consecrari non possit.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, quod sacerdos non posset consecrare immensam quantitatem panis aut vini: puta totum panem qui venditur in foro, aut totum vinum quod est in dolio. Sed hoc non videtur esse verum: quia in omnibus habentibus materiam, ratio determinationis materiae sumitur ex ordine ad finem: sicut materia ferrae est ferrum, ut sit apta sectioni. Finis autem huius sacramenti est usus fidelium. Unde oportet, quod quantitas materiae huius sacramenti determinetur per comparationem ad usum fidelium. Non autem potest esse, quod determinetur ad usum fidelium qui nunc occurrunt: alioquin sacerdos paucos parochianos habens, non posset consecrare multas hostias. Unde relinquitur, quod materia huius sacramenti determinetur per comparationem ad usum fidelium absolute. Numerus autem fidelium est indeterminatus. Unde non potest dici, quod quantitas materiae huius sacramenti sit determinata.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cuiuslibet rei naturalis materia, accipit determinatam quantitatem secundum comparationem ad formam determinatam. Sed numerus fidelium, ad quorum usum ordinatur hoc sacramentum, non est determinatus. Unde non est simile.

AD SECVNDVM dicendum, quod potestas ministrorum ecclesiae ad duo ordinatur. Primo quidem ad effectum proprium. Secundo ad finem effectus. Secundum autem non tollit primum. Unde si sacerdos intenderit consecrare Corpus Christi propter aliquem malum finem (puta ut irrideat vel beneficia faciat) propter intentionem mali fi-

nis peccat: nihilominus tamen propter potestatem sibi datam perficit sacramentum.

AD TERTIVM dicendum, quod baptismi sacramentum perficitur in usu materiae. Et ideo per formam baptismi non plus de aqua sanctificatur, quam quantum venit in usum. Sed hoc sacramentum perficitur in consecratione materiae. Et ideo non est simile.

IN HOC secundo articulo, S. Tho. dicit duo. Prius, refert opinionem dicentium, quod non possant sacerdotes consecrare quantitatem materiae quam voluerint. Sed hoc reprobatur Doctor sanctus hac ratione. In omnibus habentibus materiam, ratio determinationis materiae sumitur ex fine. At finis huius sacramenti est usus fidelium. Ergo oportet quod quantitas materiae huius sacramenti determinetur per comparationem ad usum fidelium. Sed numerus fidelium est indeterminatus: quia possunt esse multi fideles, & non tot quin plures. Ergo etiam quantitas materiae huius sacramenti erit indeterminata, id est, non tanta quin possit esse maior.

SECVNDO probatur. Nulla est tam parva quantitas panis aut vini, quae non possit consecrari. Ergo nec est ita magna etiam quae non possit consecrari. Ideo secundo concludit diuus Thomas, quod nec in magnitudine nec in parvitate, materia huius sacramenti est determinata. Quod verum simpliciter est, & communiter receptum. Unde si sacerdos aliquis tentaret consecrare totum panem, qui est in foro, factum teneret: ut infra latius probabimus.

DVBITATUR primo (ut pressius hoc tractemus) an sit tanta quantitas panis & vini, quae non possit consecrari a sacerdote. Dubium primum.

AD quod dicit Paludanus in .4. d. 11. q. 1. ar. 3. concludit. i. quod omnino est dare aliquam determinatam quantitatem (etiam apud Deum qui illam novit) ultra quam sacerdos non potest consecrare.

SECVNDA propositio eius est. Quod haec quantitas non est nobis nota: quia in Evangelio non habetur.

TERTIA propositio est. Quod aliquando possumus determinare illam quantitatem: quia oportet quod materia sit praesens. Et non est praesens omnis quantitas materiae huius sacramenti. Ergo.

QVARTA propositio est. Adhuc de hac praesentia non est certum, quanta quantitas debet esse praesens. Unde concludit, quod licet apud Deum sit determinata quantitas: tamen apud nos non est certum quanta sit illa. Ideo nullus debet exponere se periculo: ut tentet consecrare contra consuetam

suetudinem & ritum ecclesiæ. Sed tanquam certum potius tenendum est cum S. Tho.

EST tamen communior opinio Theologorum, quod non est determinata quantitas materiæ huius sacramenti. Hoc tenet S. Th. hic, & in 4. d. 11. q. 1. ar. 1. q. 3. Et probat. Quia in nulla alia re determinatur quantitas materiæ, nisi ratione finis: ut patet in domo, vel statua. Ergo ad comunicandū non determinatur materia, nisi ex parte finis. Et maior quantitas requiritur ad comunicandū multos, quam ad comunicandū paucos. Ergo sicut numerus comunicantium non est determinatus, sed quocumque dato potest dari maior: ita quæcumque materia huius sacramenti consecratur, potest consecrari maior.

SECUNDO. Nulla est materia, quæ in aliquo casu non posset consecrari: quia si detur magna materia, possunt esse tot comunicaturi: ut requiratur tota. Ergo potestas erat absolute ad consecrandum omnem materiam indifferentem: quia illa magna est nunc in tali euentu necessaria, ad comunicandum fideles qui nunc occurrunt.

SED. arguit Caiet. hic, quod ad minus materia vini sit determinata. Probat. Quia in forma consecrationis vini determinatur quantitas materiæ: quia dicitur, hic est calix sanguinis mei &c. Sed in calice non capit magna quantitas vini. Ergo non potest consecrari, nisi illa quantitas quæ capitur in calice.

AD HOC. dicit Caietanus. Prius quod ex hoc non habetur Christū determinasse quantitatem vini: sed ex natura rei calix ita se habet, quod non capit magnam quantitatem vini. Si autem calix esset tam capax sicut magnum dolium, æque bene consecraretur.

SECUNDO. dicit, quod si essent multi calices, nihilominus possent consecrari.

TERTIO. potest dici, quod quando sacerdos dicit formam, nihil demonstrat: & ideo non est ibi falsitas. Ideo potest consecrari magnū doliū, vini.

VNDE Si sacerdos intendat consecrari totum panem, qui venditur in foro: tenebit factū, ut supra diximus. Et ita si intendat consecrari totum vinum, quod est in doliō.

DUBITATUR secundo, an materia Eucharistiæ debeat esse præsens, ipsi sacerdoti, qui debet consecrari, de necessitate sacramenti, vel an possit sacerdos qui est Conimbricæ, consecrari panem & vinū quæ sunt in India, vel post parietem. Et videtur quod non requiritur præsentia materiæ: quia non habetur in Evangelio.

SECUNDO. Quia sacerdos cæcus potest consecrari Eucharistiā. Et non habet materiam præsentem: quia non videt illam. Ergo.

AD HOC. dico cum communi sententia Theologorum, quod materia huius sacramenti debet esse præsens sacerdoti consecrati, aliās non consecratur. Probat. hoc ex facto Christi, qui solū consecravit in materia præsentem. Sed hoc non concludit:

quia Christus fecit, quia habebat ibi materiam. **SECUNDO.** Eodem modo est dicendum, quod requiritur ut materia habeatur in manibus: quia Christus habuit in manibus. Quod non requiri manifestum est.

IDEO. Secundo probatur conclusio. Quia in forma dicitur hoc, vel hic. Ergo demonstratur materia. Ergo est præsens: quia alias formæ essent falsæ, quum non esset ita, sicut significant. Et significant quod materia est præsens: quum demonstratur. Ergo requiritur præsentia materiæ.

SED hoc etiam non concludit: quia posset quis dicere, quod sacerdos nihil demonstrat. Secundo. Quia potest demonstrari res absens. Ideo dico quod licet hæ rationes non concludant, sunt tamen apparentes.

TERTIO probatur conclusio. Quia hic est ritus, & fuit semper in Ecclesia, quod nunquam quis tentavit consecrari materiam, nisi præsentem.

QUARTO. Quia ad conficiendū sacramentū aliquod (ut supra diximus) requiritur intentio in ministro sacramenti. Ergo requiritur quod directe & singulariter feratur illa intentio in materiā. Quod non posset esse, nisi si esset præsens. Ergo requiritur quod sit materia præsens.

DUBITATUR tertio, qualis præsentia requiritur, an requiratur contactus.

Dubium tertium.

DICO quod non requiritur contactus: quia Papa consecrat sine contactu. Et sacerdotes quotidie consecrant multas formas, in die comunions plurium: quas non tangunt. Nec requiritur quod videat: quia cæcus potest consecrari. Nec requiritur quod si haberet oculos, posset videre: quia esto vna hostia sit super aliam, & sic non posset videri: posset consecrari. Propter hoc dicit Maior. 4. d. 11. q. 3. quod potest sacerdos consecrari hostiam positam a tergo, vel post parietem. Probat. Quia potest sacerdos consecrari plures hostias existentes super se inuicem. Ergo existentē a tergo, vel potest parietem.

EGO autem respondeo aliquibus propositionibus, quarum prima est. Requiritur præsentia materiæ ad conficiendam Eucharistiā. Hæc est iam probata & communiter recepta.

SECUNDA propositio est. Aliqua præsentia est nobis nota, quod sufficit: sicut est hæc, qua communiter utuntur sacerdotes, quia consecrant habentes hostiam in manibus.

TERTIA propositio. Certū est de aliqua præsentia, quod non sufficit: ut si hostia vel materia sit post parietem, vel in India, & sacerdos sit Conimbricæ.

QUARTA propositio est. Non potest nobis via humana constare in puncto quanta distantia requiratur, aut sufficiat ad consecrandum Eucharistiā: quia non stat hoc in puncto.

QUINTA propositio. Dico quod illa præsentia, quam communiter omnes vocant præsentia,

Quæ ij requi

requiritur & sufficit: siue materia tangatur à sacerdote, vel videatur vel non.

VNDE falsum est quod dicit Maior, quod à tergo, vel post parietem potest panis cōsecrari: quia illud quod atergo est, vel post parietem non vocatur communiter præsens. Ideo non sufficit ad cōsecrandum.

Dubium
quartum.

DVBITATVR quarto, an sit tam parua materia, quæ non possit consecrari.

AD HOC Maior in. 4. d. 11. q. 3. dicit quod potest esse tã parua materia panis & vini, quod non possit consecrari. Probat. Quia sacramentum est signum sensibile. Ergo materia debet esse sensibilis. Sed potest esse tam parua materia, quod non sit sensibilis. Ergo nec consecrabilis.

SECUNDO. Quia ad cōsecrandū hoc sacramentū requiritur præsens. Sed potest tã parua materia, quod non sentiat. Ergo talis non dicitur præsens. Ergo non potest consecrari. Idē dicit Paludanus. 4. d. 12. q. 2. Idē Capreo. in. 4. d. 13. Sed oppositum tenet. S. Th. hic, & in. 4. vbi supra. Dicit enim quod nec paruitas, nec magnitudo materiae impedit, quin possit consecrari.

ET arguo hoc modo contra Maiorem. Quia si diuidatur hic panis per partes pportionales minores versus nos, concedit Maior, quod potest sacerdos consecrare partes impares, manētibus paribus non consecratis. Sed quælibet pars par est per se totalis panis. Ergo potest consecrari. Et cū inter illas partes sit aliqua in sensibilis: potest illa consecrari. Ergo aliqua insensibilis potest consecrari.

AD HOC concedit ille totum, & dicit quod sufficit vt sint illæ partes sensibiles in toto. Secundo dicit quod sufficit vt sint continuæ secundum colorem. Sed non soluit argumentum. Quia esto illæ partes per diuinā potentiā separarentur, poterant consecrari: quia est verus panis & vinum.

SECUNDO. Sequeretur quod corpus Christi desineret esse in aliquo (nempe in hostia) sine corruptione alicuius accidentis. Probat. Si hostia consecrata diuideretur in illas partes insensibiles.

TER TIO. Sequitur quod corpus Christi est in aliqua parte, in qua non potest consecrari: vt in illa in sensibili parte.

QUARTO. Quæritur à Maiore, quid vocatur pars insensibilis. Dicit Maior quod illa est pars insensibilis: quæ nō potest videre perfectissimus visus, vt visus Adami. Sed contra. Si miraculose detur alius visus perfectior, qui posset illam videre esset consecrabilis.

QUINTO arguitur sic. Possunt cōsecrari omnes illæ partes insensibiles simul in suo toto. Ergo etiam vna illarum.

ET ad primum argumentum Maioris, nego quod sit aliqua pars insensibilis, ad minus impotentia propinqua, idest, per solam mutationem potentie poterit sentiri: ita quod si non sentitur ab ista

potētia imperfectiori, sentietur ab alia perfectiori. Probat. Hoc. Omne coloratum est sensibile. Sed quælibet pars colorati, est colorata. Ergo omnis talis potest videri.

AD Secundū dico, quod paruitas vel magnitudo nihil facit ad præsens. Quia quod talis pars non sit præsens, non est ex parte sua: sed ex defectu potētiæ. Et ideo cōcesso quod requiritur præsens: negatur quod talis pars non sit consecrabilis. Quia etiam panis qui est in India, non est præsens sacerdotibus qui sūt Conimbricæ: tamē est absolute consecrabilis. Et ita pars illa insensibilis ab hac potentia, non consecrabitur ab hoc sacerdote, qui non potest illam sentire: sed consecrabitur ab alio perfectioris potētiæ, qui potest illam sentire.

DVBITATVR quinto, an vna pars panis vel hostiæ possit sine alia consecrari. Dubium
quintum.

DICO quod ita. Sicut si quis habet panē in manu, & aduertit ad vnā partem, vel medietatem de qua habet distinctam notitiam, & illam consecrat: illa māsisset consecrata, & alia non, esto sint continuæ. Secus si indifferenter & non determinate vellet sacerdos consecrare vnā vel aliam medietatem, non se determinādo magis ad vnā quam ad aliam: quia tunc nulla est consecrata. Vnde sequitur, quod potest consecrari medietas minimi.

SED contra. Quia daretur minus minimo. Nā si consecratur medietas minimi, iam desinit esse substantia in illa medietate. Ergo non manet nisi in alia medietate panis minimi. Ergo datur minus minimo naturaliter: quia circa illam partem quæ remanet, nullum fit miraculum.

DICO quod concedo dari minus minimo quantum ad substantiam: sed non quantum ad quantitatem & alias dispositiones quæ remanent, quæ sufficiunt ad conseruandum illud: sicut sufficiebant ad conseruandum totum minimum, & ibi manent continuæ sicut erant ante. Secus si non essent continuæ dispositiones sufficientes ad conseruandum totum minimum.

Articulus tertius,

Vtrum requiratur ad materiam huius sacramenti quod sit panis triticeus.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur quod non requiratur ad materiam huius sacramenti quod sit panis triticeus. Hoc enim sacramentum est rememoratiuum do-

minica

minice passionis. Sed magis videtur esse con-
sonū dominicæ passioni panis ordeaceus, qui
est asperior, & de quo etiam Christus paui-
turbas in monte (ut dicitur Iohannis. 6.)
quam panis triticeus. Ergo panis triticeus nō
est propria materia huius sacramenti.

PRÆTEREA. Figura est signū spe-
ciei in naturalibus rebus. Sed quadam fru-
menta sunt quæ habent similem figurā gra-
no tritici, sicut far & spelta, de qua etiam in
quibusdam locis panis conficitur, ad usum
huius sacramenti. Ergo panis triticeus nō est
propria materia huius sacramenti.

PRÆTEREA. Permixtio speciem so-
luit. Sed vix inuenitur farina triticea, quæ
alterius frumenti permixtionem nō habeat,
nisi forte de electis granis studiose fiat. Non
ergo videtur, quod panis triticeus sit propria
materia huius sacramenti.

PRÆTEREA. Illud quod est corrup-
tum, videtur esse alterius speciei. Sed aliqui
conficiunt in pane corrupto, qui iam non vi-
detur esse panis triticeus. Ergo videtur quod
talis panis non sit propria materia huius sa-
cramenti.

SED CONTRA est, quod in hoc sacra-
mento continetur Christus, qui se grano fru-
menti comparat Iohā. 12. dicens. Nisi granū
frumenti cadens in terra mortuū fuerit, ipsū
solum manet. Ergo panis frumenti, siue triti-
ceus, est materia huius sacramenti.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut
dictum est) ad usum sacramentorum as-
sumitur talis materia, quæ communius apud
homines in talē usum venit. Inter alios autē
panes communius homines utuntur pane tri-
ticeo. Nam alij panes videntur esse introdu-
cti in huius panis defectū. Et ideo Christus
creditur in huius panis specie, hoc sacramen-
tum instituisse.

QUI etiam panis magis confortat hominē:
& ita convenientius significat effectum hu-
ius sacramenti. Et ideo propria materia hu-
ius sacramenti est panis triticeus.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod
panis ordeaceus competit ad significandū du-
riciem veteris legis. Tum propter duriciem
panis: tum etiā quia (ut Augustinus dicit in
lib. 83. questionū) ordei medulla quæ tenacissi-
ma palea legitur, vel ipsam legem significat:
quæ ita data erat, ut in ea vitale anima ali-
mentum corporalibus sacramentis obtere-
tur, vel ipsum populum non dum expoliatū
carnali desiderio: quod tanquam palea cordi
eius inhererebat. Hoc autem sacramentū per-
tinet ad suave iugū Christi, & ad veritatem
iam manifestatam, & ad populum spiritua-
lem. Unde non esset materia conveniens hu-
ius sacramenti, panis ordeaceus.

AD SECUNDUM dicendum, quod
generans generat sibi simile in specie. Fit ta-
men aliqua dissimilitudo generantis ad ge-
nitum, quantum ad accidentia, vel propter
materiam, vel propter debilitatem virtutis
generatiuæ. Et ideo si qua frumenta sunt, quæ
ex semine tritici generari possunt (sicut ex
grano tritici seminato in malis terris nasci-
tur siligo) ex tali frumento panis confectus
potest esse materia huius sacramenti. Quod
tamen non videtur habere locum neque in
ordeo, neque in spelta, neque etiam in farre,
quod inter omnia est grano tritici similis.
Similitudo autem figuræ in talibus magis
videtur significare propinquitatē quam idē-
titatē speciei: sicut ex similitudine figuræ ma-
nifestatur, quod canis & lupus sunt propin-
quæ speciei, non autem eiusdem. Unde ex ta-
libus frumentis quæ nullo modo possunt ex se-
mine grani generari non potest confici pa-
nis, qui sit debita materia huius sacramenti.

AD TERTIUM dicendum, quod mo-
dica permixtio non soluit speciem: quia id
quod est modicum, quodammodo assumitur
à plurimo. Ideo si sit modica admixtio alteri-
us frumenti ad multo maiorem quantitatem
tritici, poterit ex inde confici panis, qui est
materia huius sacramenti. Si vero sit mag-
na permixtio (puta ex æquo vel quasi) talis

QUI permix

permixtio speciem mutat. Vnde panis exinde confectus non erit debita materia huius sacramenti.

AD QVARTVM dicendum, quod aliquando est tanta corruptio panis, quod soluitur species panis: sicut cum continuitas soluitur, & sapor, & color, & alia accidentia mutantur. Vnde ex tali materia non potest confici corpus Christi. Aliquando vero non est tanta corruptio quae speciem soluat: sed est aliqua dispositio ad corruptionem, quod declarat aliqualem immutatio saporis. Et ex tali pane potest confici corpus Christi: sed peccat conficiens, propter irreuerentiam sacramenti. ET quia amygdū est ex tritico corrupto, non videtur quod panis ex eo confectus possit fieri corpus Christi: quoniam quidam contrarium dicant.

CIRCA hunc articulum tertium est primū aduertendum, quod hoc dubium tractauit Magister sententiarū in. 4. d. 11. & ibi eius interpretes. At diuus Thomas ponit conclusionē affirmatiuā hoc verborū tenore. Panis triticeus est materia sacramenti Eucharistiae. Probatur ad hūc modū. Ad vsum sacramentorum assumitur materia, quae cōmunius apud homines in talē vsum venit. At inter alios panes cōmunius homines vtuntur pane triticeo. Ergo Christus creditur, in panis triticeae specie sacramentum hoc instituisse. SECVNDO. Ille panis est materia huius sacramenti, qui magis significat effectum huius sacramenti, qui est cordis humani spiritualis confortatio. Hoc autem plus facit panis triticeus, quam alius. Ergo, &c. Et haec est cōmunis Theologorū sententia. Hoc tenet Scotus in. 4. d. 11. Hoc Durā. ibidem. Idē Alex. 4. p. q. 32. Albertus autē magnus in. 4. d. 11. dicit, quod etiam spelta est materia huius sacramenti: quia est quaedā species frumenti. SED contra. In omnibus alijs sacramentis requiritur materia vnius speciei, & non sufficit genus. Ergo etiam in isto requiritur sola vna species: & non sufficit quaecunque species frumenti.

SECVNDO. Christus consecrauit in vna specie solum, nēpe, in tritico. Ergo solus panis illius speciei est consecrabilis.

VNDE Durandus & Paludanus in. 4. d. 11. q. 1. dicunt, quod in solo triticeo pane licet cōsecrare. Et quia spelta est eiusdem speciei cum tritico: in illa potest confici hoc sacramentū. Quod autem spelta eiusdem sit speciei cū tritico, probant: quia ex tritico generatur spelta. Vnde hi conueniunt cum Alberto magno, in hoc quod dicunt, sacramentū hoc in spelta cōfici posse. Differunt tamē,

in hoc quod dicunt spelta eiusdem esse speciei cū tritico: quia Albertus dicit, quod differunt specie, sed sunt eiusdem generis.

THOMAS de argentina dicit, quod non deberent esse opiniones de tanta re. Secundo. Dicit quod est temerarium consecrare in alio pane quā triticeo. Tertio. Dicit, quod non potest probari, quod materia huius sacramenti sit solum panis triticeus: quia non est determinatum ab ecclesia, nec sancti hoc dixerunt. Et de consecr. d. 2. cap. In sacramento nō coarctatur materia huius sacramenti ad triticeū panē: sed absolute dicitur ibi, quod materia huius sacramenti est panis.

SED omissis opinionibus quae in hac materia sunt: est prima propositio certa. In omni vero pane potest confici hoc sacramentum. Haec luculentior est, quam probatione indigeat. Vnde in pane castanearum, & fabarum, non potest cōfici: quia non est verus panis. SED quomodo cognoscemus, quod aliquis est verus panis? Dico quod dupliciter, Vno modo, ex ritu ecclesiae. Et quia tota ecclesia consecrat in pane triticeo: ideo dicimus, quod ille solus est verus panis. Secundo. Dicit S. T. quod cognoscitur verus panis ex fine. scilicet quia est cōmuniter in alimentum hominum: vt habetur Ecclesiast. 39. Initium vitae hominis panis, & aqua. Vnde ex ordeo non fit verus panis: quia nō est creatum in cōmunem hominum cibum: sed potius brutorum. Tertio. Cognoscitur panis ex simplici denominatione: vt dicit Caietanus hic. Itaque illud quod communiter dicitur panis sine addito, est verus panis. Vnde milium non est verus panis, sicut nec ordeum: quia non dicuntur panis absolute, sed panis miliaceus, vel ordeaceus.

IN spelta autem & in farre dicit. S. Th. hic ad. 2. quod non potest confici Eucharistia: quia nō sunt eiusdem speciei cum pane triticeo, esto in figura & accidentibus assimilentur tritico. Durā. & Palud. dicunt quod ita: quia sunt eiusdem speciei cū tritico. Verū securius est quod dicit. S. Th. Tum quia cōmuniter in ecclesia nō conficitur Eucharistia nisi in tritico. Tum quia spelta & far nō dicuntur simpliciter panis, aut triticū: sed habent distincta nomina. Tum etiam quia in multis accidentibus differunt à tritico. Vnde far, & spelta sunt quaedā species frumenti: quae in aliquibus accidentibus assimilantur tritico, & in aliquibus orizae. IN amydo etiam nō licet, nec tenet factum si in eo fiat consecratio: quia esto amygdum fiat ex tritico, fit per tot & tam grandes transmutationes, quod non remanet panis. Ideo vocatur alio nomine. scilicet amygdum, & habet aliū saporem: quia fit ex tritico saepe madefacto, & sole curato.

DUBITATUR, an in siligine possit confici Eucharistia.

AD HOC dico, quod siligo est nomē æquiuocū Antonius nibricensis & aliqui latini dicunt, quod siligo non significat illud frumentū, quod vulgari-
ter vocant (centeno) sed perfectissimū triticū
quod

Dubium
vnicum.

quod in Castella vocatur, trigo candial, & reputatur melius quam quod Conimbricæ vocatur, ana fil, vel pro adore seu flore farinae triticeæ. Et dicit Antonius quod, centeno, latine vocatur tipha. Accipiendo igitur siligo in hac significatione, manifestum est, nec in dubiū cadere poterat, quin in illo hoc sacramentū confici possit: cum sit optimū triticū. Sed, S. Th. accipit hic ad. 2. siliginē pro tipha. i. cēteno. & etiā aliqui alij doctores theologi Et videtur quod illa sit latina significatio: quia Plinius lib. 18. de historia naturali cap. 10. dicit quod siligo habet spicā rectam, & citius metitur quam alia frumēta: & quod spica eius non colligit in se rorem ut alia. Quæ omnia videntur convenire tiphæ vel centeno. Vnde capiēdo siliginē pro cēteno, dubitatur, an in illa possit Eucharistia confici. Dicit, S. Th. quod ita: quia in malis terris generatur ex tritico.

SED securius est quod non. Quia esto ex tritico generetur: sit per tot trāsmutationes quod non manet eadē species: sicut etiā in terris multū aquosis ex tritico generatur lolium. Et manifestum est quod in lolio non potest cōfici Eucharistia: quia non est materia sacramenti. Ergo nec tipha seu siligo. Nec tipha absolute dicitur panis: nec habet figuram tritici.

EX quibus omnibus colligitur quod solus panis triticeus est materia huius sacramenti.

SECUNDO colligitur quod sacerdos [qui in alia specie frumenti quam in tritico tentaret conficere hoc sacramentū (si non est talis cōsuetudo in sua ecclesia) exponit se periculo non faciendi sacramentum, & peccat.

Articul quartus.

Vtrum hoc sacramentum debeat confici ex pane azymo

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum non debeat confici ex pane azymo. Debemus enim in hoc sacramento imitari institutionē Christi. Sed Christus videtur hoc sacramentum instituisse in pane fermentato: quia sicut legitur Exod. 12. Iudei secundum legem incipiebant uti azymis in die paschæ (quod celebratur. 14. luna) Christus autem instituit hoc sacramentū in cœna, quam celebravit ante diem festum paschæ: ut habetur Iohā. 13. Ergo & nos debemus hoc sacramentum celebrare in pane fer-

mentato.

PRÆTEREA. Legalia non sunt observanda tempore gratiæ. Sed uti azymis fuit quaedam legalis cerimonia: ut patet Exod. 12. Ergo in hoc sacramento gratiæ, non debemus azymis uti.

PRÆTEREA. Sicut supra dictū est, Eucharistia est sacramentū charitatis, sicut Baptismus fidei: ut supra dictum est. Sed fervor charitatis significatur per fermentū: ut patet in glosa super illud Matt. 13. Simile est regnum celorum fermento. &c. Ergo hoc sacramentū debet cōfici ex pane fermentato.

PRÆTEREA. Azymum & fermentatum sunt accidentia panis, non variantia eius speciem. Sed in materia Baptismi nulla discretio adhibetur circa differentiam accidentium aquæ: puta si sit salsa vel dulcis, calida vel frigida. Ergo in hoc sacramento aliqua discretio adhiberi nō debet, utrum panis sit azymus vel fermentatus.

SED CONTRA est, quod extra de celebratione missarum. cap. Literas, punitur sacerdos, qui in pane fermentato, & cypho ligneo, missarum solennia celebrare presumpsit.

RESPONDEO dicendum, quod circa materiam huius sacramenti duo possunt considerari. scilicet quid sit necessarium, & quid conveniens. Necessarium quidem est ut sit panis triticeus (sicut dictum est) sine quo non perficitur sacramentum. Non est autem de necessitate sacramenti, quod sit azymus, vel fermentatus: quia in uno quoque confici potest.

CONVENIENS autem est, ut unusquisque servet ritum suæ ecclesiæ in sacramenti celebratione. Super hoc autem sunt diversæ ecclesiarum consuetudines. Dicit enim beatus Gregorius in registro. Romana ecclesia offert azymos panes, propterea quod dominus sine ulla comixtione suscepit carnem: sed certæ ecclesiæ offerunt fermentatum, pro eo quod verbum patris indutum est carne, sicut fermentum miscetur farine. Unde sicut peccat presbyter in Ecclesia Latino-

Quorum

rum celebrās de pane fermentato ita peccāret
p̄sbyter gr̄acus, in ecclesia gr̄acorū celebrās de
pane azimo, quasi peruertēs ecclesiae sueritū.

ET tamen consuetudo de pane azimo cele-
brandi, rationabilior est. Primo quidem, pro-
pter institutionem Christi: qui hoc sacramen-
tum instituit prima die azymorum (ut ha-
betur Matth. 26. & Marci. 14. & Luc. 22.)
qua die nihil fermentatū in domibus Iu-
daeorum esse debebat: ut habetur Exod. 12.

SECUNDO. Quia panis est proprie sacra-
mentum corporis Christi (quod sine corrupti-
one conceptum est) magis quā diuinitatis ip-
sius: ut infra patebit.

TERCIO. Quia hoc magis cōpetit synce-
ritati fidelium, quae requiritur ad ūsum hu-
ius sacramenti: secundū illud primae Corin. 5.
Pascha nostrū immolatus est Christus, itaq̄
epulemur in azymis sinceritatis et ueritatis.

HABET tamen haec consuetudo gr̄acorū a-
liquam rationē: & propter significationē quā
tangit Gregorius, & in detestationē heresis
nazareorum, qui legalia euangelio miscebāt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod
(sicut legitur Exodi. 12.) solennitas pascha-
lis incipiebat in uesperis. 14. luna: & tūc Chri-
stus, post immolationem agni paschalis, hoc
sacramentum instituit. Vnde haec dies à Io-
hanne dicitur praecedere sequentem diem pas-
cha: & à tribus alijs euangelistis dicitur pri-
ma dies azymorum, quando fermentatū in
domibus Iudaeorum non inueniebatur: ut di-
ctum est. Et de hoc supra notatum est pleni-
us in tractatu dominicae passionis.

AD SECVNDVM dicendum, quod
cōficiētes ex azymo, non intendunt cerimoni-
as legis seruare: sed conformare se institutioni
Christi, & ideo non iudaizant. Alioquin
& celebrantes in pane fermentato iudaiza-
rent: quia Iudaei panes primitiarū fermēta-
tos offerebant.

AD TERTIVM dicendum, quod fer-
mentum significat charitatem propter ali-
quem effectum: quia. s. panē facit sapidiorē,

& maiorem. Sed corruptionem significat ex
ipsa ratione suae speciei.

AD QVARTVM dicendum, quod
quia fermentum habet aliquid corruptionis,
& ex pane corrupto non potest confici hoc sa-
cramentum (ut dictum est) ideo magis attē-
ditur circa panem differentia azymi & fer-
mentati, quam circa aquam Baptismi diffe-
rentia calidi & frigidi. Posset enim tanta esse
corruptio fermenti, quod ex eo non posset con-
fici sacramentum.

IN HOC articulo. 4. diuus Thomas luculen-
ter distinguit, & respondet aliquibus proposi-
tionibus. Distinctio est. Cum quaerimus an hoc
sacramentum debeat confici in pane azymo di-
stinguendum est. Vel enim illud uerbum debeat
dicitur debitum necessitatis, id est, quod necessario
ad ueritatem, vel substantiam sacramenti, requi-
ritur panis azymus: vel dicitur debitum decetiae. i.
quod decēs est & conueniēs, ut sit panis azymus
ille, in quo sacramentum hoc debet confici.

QVIBVS suppositis, est prima conclusio. S. T.
Necessarium est ad ueritatem & substantiā hu-
ius sacramenti, quod sit panis triticeus: ut in pra-
cedenti articulo dictum est, ita quod sine illo nō
perficietur sacramentum.

SECUNDA conclusio est. Non est de necessi-
tate sacramenti, quod sit azymus panis, aut fer-
mentatus. Probat. Quia in omni uero pane po-
test confici hoc sacramentum. Sed si est uerus pa-
nis. Ergo in illo potest confici sacramentum, siue
sit azymus siue fermentatus.

TERCIA conclusio est. Conueniens est, quod
quilibet sacerdos seruet ritum suae ecclesiae in ad-
ministratione sacramenti. Haec probatur testimo-
nio diui Gregorij dicētis. Romana ecclesia offert
azymos panes: propterea quod dominus sine ulla
comixtione suscepit carnē. Sed certae ecclesiae offe-
runt fermentatū: pro eo quod uerbum patris indu-
tum est carne, sicut fermentū miscetur farinae.
Vnde colligit, quod sicut peccat p̄sbyter in ec-
clesia latina celebrās in pane fermentato: ita pec-
cat p̄sbyter gr̄acus, in ecclesia gr̄acorū cele-
brans in pane azymo. Probat. Quia talis p̄s-
byter peruertit ritum suae ecclesiae.

QVARTA p̄positio. S. Th. est. Rationabilior
est cōsuetudo celebrandi in pane azymo. Quam
probat doctor sanctus in litera satis distincte.
Vide ibi.

DEINDE Hic prius notandū est, quod: S. Tho.
& alij dant rationē, quare gr̄aci cōficiunt hoc sa-
cramentū in fermentato: & dicunt quod faciunt
ad significandū uerbum diuinū latere sub humani-
tate assumpta, sicut fermentū in farina & pasta.
SED Gabriel & Maior in. 4. d. 11. q. 2. & aliqui
moder

moderni dicunt, quod græci hoc faciunt: quia putant, Christum hoc fecisse.

SECUNDO. Dicit quod est secunda ratio (quæ ex prima sequitur) quia putant, quod hoc sacramentum non potest confici in azymo: postquã (vt supponunt) Christus confecit in fermentato. Hoc dicit Scotus in. 4. d. 1. q. 6. Et dicit, quod in his duobus errant Græci.

EGO vero credo, quod Græci non habent hos duos errores, & quod hi doctores impingunt eis quia. S. Th. diligenter perscrutatus est causam hæc & non dicit quod errant in hoc. Immo dicit, quod licite faciunt, & quod peccant, qui in sua ecclesia non seruant ritum ipsius. Græcus in Græcia, & Latinus in latina ecclesia. Idem dicit Gregorius: vt citat hic. S. Th. Et datur conueniens ratio. Quia faciunt ad significandum, quod verbum diuinum latet sub humanitate: sicut fermentum sub farina vel pasta. Hoc etiam tractat. S. Tho. supra in. 3. p. q. 46. art. 9. Et in hoc nunquam dicit quod Græci errant, sed quod licite hoc faciunt.

IOHANNES Maior in. 4. d. 13. q. 1. dicit, quod in principio ecclesie omnes conficiebant in azymo, tam Græci quam Latini. Sed postea surrexere quidam hæretici Ebionitæ: qui dixerunt quod erat necessarium ad salutem seruare legalia, & comedere azymos panes, & celebrare pascha iudeorum. Ecclesia ad extirpandum istum errorem iussit, vt omnes celebrarent in fermentato. Et breui tempore, errore Ebionitarum extincto, latina Ecclesia redijt ad celebrandum in azymo: & Græci manserunt in fermentato.

DUBITATVR, an peccet mortaliter presbyter Latinus, vel Græcus, q in ecclesia Latina celebrat in fermentato: & Græcus vel Latinus qui in ecclesia græca celebrat in azymo. Videtur quod non: quia. S. Th. solum dicit, quod peccant huiusmodi, & non dicit, quod peccant mortaliter. Sed dico, quod peccant mortaliter. Et hoc dicit Iohannes maior. 4. d. 13. q. 1. Et probatur. Quia agit contra præceptum ecclesie habitum declaratione prælatorum.

SECUNDO. Extra de celebratione missarum. c. Literas tuas. mandatur, quod deponatur sacerdos qui in fermentato & citho ligne conficiebat Eucharistiam. Ergo est præceptum ecclesie, quod sacerdotes latini conficiant in azymo. Ergo peccat mortaliter faciens oppositum.

TER TIO. Est contra vniuersalem ecclesie consuetudinem. Ergo in materia graui peccat mortaliter, oppositum faciens.

SED contra. Græci sunt Scismatici & non conueniunt cum ecclesia Romana. Ergo non peccat sacerdos, qui non conformatur cum illis in hac cerimonia. s. quod est conficere in fermentato.

DICO quod in his in quibus sunt scismatici nullus debet conformari cum illis. Sed in hoc non sunt scismatici: ideo sacerdos siue scismaticus, siue non scismaticus debet inter illos hoc seruare, quod conficit in fermentato.

DUBITATVR secundo, si non sit alius panis nisi fermentatus, et est aliquis in proximo moriturus, an liceret conficere Eucharistiam in fermentato, propter illam necessitatem.

DICO quod non propter reuerentiam ecclesie: quæ habet illam consuetudinem. Melius est enim quod seruetur illa vniuersalis consuetudo ecclesie: quam quod ille infirmus sumat viaticum, cum non sit de necessitate salutis, vt baptismus: sicut supradictum est à. S. Th. Ita etiam esto aliquis sit in proximo moriturus, non liceret conficere sacramentum hoc sine vestibus sacris, aut non ieiunus ob reuerentiam sacramenti, & ecclesie præcipientis.

SEQVITVR ex dictis. S. Th. quod presbytero latino in ecclesia Græca non licet conficere in azymo, nec græco in ecclesia latina in fermentato quia iam reputatur illius ecclesie, oportet seruare laudabiles consuetudines ecclesie illius in qua sunt.

ARGVITVR tamen contra ultimam conclusionem S. Th. in qua dicit, quod consuetudo conficiendi in pane azymo rationabilior est. Christus confecit sacramentum hoc in fermentato. Ergo rationabilius est (vt græci faciunt) conficere in fermentato. Probo antecedens. Christus confecit. 13. luna. Sed tunc non erant panes azymi apud Iudeos. Ergo confecit in fermentato. Quod Christus confecerit. 13. luna probatur. Quia confecit nocte præcedente ante pascha. Et tunc non erat panis azymus, Ergo confecit in fermentato. Antecedens, quod Christus confecit nocte præcedente pascha, probatur Iohannes. 13. Ante diem festum paschæ, sciens Iesus quia venit hora eius: cum dilixisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et coena facta, cum diabolus misisset in cor, vt traderet Iesum Iudas Simonis Iscariotes. &c. Et deinde scribit Iohannes totam coenam illa die, vbi Christus confecit, & tradidit discipulis: & tandem passionem sequenti die. Ergo ante pascha confecit: quando non erat azymus panis. Ergo in fermentato.

SECUNDO. Iohannes. 13. habetur, quod Iudei adduxerunt Iesum ad Caipham. Et dicit textus: Erat autem mane, postquam Iesus coenauerat agnum. Et sequitur, Non introierunt in prætorium, ne contaminarentur: vt possent comedere pascha. Sed pascha (vt habetur Exodi. 12.) deberet a Iudeis comedi. 14. luna ad vespere. Ergo illo die comederunt agnum paschalem, quo Christus est crucifixus. Ergo. 13. luna mensis primi. Et tunc non erat azymus panis. Ergo confecit in fermentato.

TER TIO. Matth. 26. dixerunt Iudei, quod non occideretur Christus in die festo: ne forte tumultus fieret in populo. Et Exodi. 12. & 13. & Leui. 23. dicitur, quod dies festus erat post Pascha. Et ibidem dicitur. 14. Luna Pascha Domini est, & in 15. festum altissimo celebrabitur. Si Christus confecit. 14. Luna. Ergo mortuus fuit in die festo, quod renuebant Iudei. Ergo dicendum est, quod confecit. 13. luna ante diem festum, & mortuus fuit. 14. luna.

QVARTO. Luca. 24. dicitur, quod mulieres reuer

Dubium
primum.

revertentes à monumento parauerunt aromata: ut venientes vngerent Iesum. Arguitur sic. Si Christus confecit. 14. luna, sequens. 15. luna erat festum solene. Si erat festum, quando parauerunt mulieres aromata: Non die Veneris: quia erat festum. Nec in Sabbato, quia erat maius festum.

PROPTER haec argumenta dicit. S. Tho. 3. p. q. 46. art. 9. quod quidam dixerunt, coenasse Christum tertia decima luna. i. die Mercurij, quae vocamus quartam feriam: & quod mortuus est die Iouis, quae vocamus quintam feriam, & Iudaei vocabant. 14. luna. Sed hi non possunt teneri: quia hoc esset contra ritum ecclesiae.

IDEO pro solutione horum argumentorum, & pro veritate est prius notandum: pro quo accipitur pascha. Et dico quod pascha est nomen usitatum à graecis & hebraicis: sed in diuersis significationibus. Nam graece pascha dicitur à passione: ita quod festum hoc dicitur pascha, quia tunc celebratur passio dominica. Hebraice autem tantum valet pascha, sicut phase. i. transitus domini: ut dicitur Exod. 12. Quod dicitur propter duos transitus. Primus fuit antecedens: quando Angelus transiit percutiens primogenita Aegypti, & saluans primogenita hebraeorum. Alius transitus est qui sequitur, transitus. s. filiorum Israel per mare rubrum. Unde pascha nostrum habet significationem vtriusque linguae graecae. s. & hebraicae. Et etiam conuenienter festum hoc dicitur pascha. i. phase. i. transitus domini: quia in ipsa passione domini fuit transitus Christi ex hoc mundo ad patrem. Diximus igitur quod pascha significat transitum domini, & passionem, & tempus transitus, & tempus passionis domini.

SECUNDO. Est notandum, quod pascha in sacris literis significat multa, & accipitur diuersimode. Prius accipitur pro illa sola prima die azymorum ad vespere: quando Iudaei comedebant pascha. i. Agnum paschalem. Hoc probatur Luc. 22. Appropinquabat autem dies festus azymorum, qui dicitur pascha: & quaerebant principes sacerdotum & scribae, quomodo eum interficerent. Secundo. Pascha accipitur pro agno paschali. Probatur etiam Luc. 22. vbi sic dicitur. Venit autem dies azymorum: in qua necesse erat occidi Pascha. Tertio. Accipitur pascha pro panibus azymis, & pro illis cibis quibus vescebatur Iudaei in illis septem diebus festis: in quibus non licebat eis habere fermentatum. Probatur. Ioh. 18. sic habetur. Erat autem mane, & ipsi Iudaei non introierunt in praetorium, ut non contaminarentur: sed ut manducaret Pascha. Et tunc iam manducauerunt agnum, ut ego probabo infra. Ergo ibi accipitur pascha pro azymis panibus, & alijs quibus illis diebus licitum erat vesci.

Quarto accipitur pascha pro omnibus illis septem diebus azymorum, in quibus Iudaei celebrabant festum phase. i. transitus vel Paschae. Probatur Actuum. 12. vbi sic habetur. Apposuit Herodes apprehendere & Petrum. Erant autem dies azymorum. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tra-

dens quatuor quaternionibus militum ad custodiendum eum: volens post pascha producere eum populo. Ergo illud pascha non potest accipi, nisi pro omnibus illis diebus azymorum simul.

TERTIO est notandum, quod Iudaei accipiebant dies naturales secundum cursum lunae, & per lunam, ideo vocabant primam diem mensis, primam lunam, & secundam, secundam lunam, & ita consequenter. Et sic per. 14. lunam intelligitur. 14. dies mensis, & per quintam decimam, quinta decima dies mensis. Tempore vero passionis Christi, quarta decima luna fuit in quinta feria: & quinta decima fuit in sexta feria, in qua Christus passus est, ut nunc celebrat ecclesia.

QUARTO. Est notandum, quod licet festa Iudaeorum celebrarentur à vespera usque ad vespere alterius diei, sicut nos facimus: dies tamen naturalis non erat à vespera in vespere, sed vel à media nocte usque ad mediam noctem, vel à solis ortu usque ad ortum solis alterius diei. Sicut festa nostra incipiunt in vespere: non tamen dicitur dies mercurij aut feria quarta in vespere feriae tertiae.

QUINTO. Est notandum, quod (ut dicit Gabriel in Canone le. 9. 14.) aliud est pascha, & aliud est dies festus paschae. Nam pascha vno modo accipitur pro agno paschali, aut pro illa die ad vespere quando agnus comedebatur: et dies festus accipitur pro die sequenti immediate ad vespere, in qua vespera pascha comedebatur. Et haec fundamenta sunt vera & recepta, & per scripturas probata, ut constat.

HIS suppositis dicit Burgensis super Matth. c. 26. quod Christus confecit in quinta feria in qua tunc erat. 14. luna: & passus est sicut ecclesia Romana tenet & celebrat, in feria sexta, in qua erat quinta decima luna.

SECUNDO. Dicit quod Iudaei illo anno non celebrauerunt pascha feria quinta, quae erat quarta decima luna: sed feria sexta, quinta decima luna sequenti comederunt agnum ad vespere.

UNDE ex hoc responderet ad argumenta. Et prius dicit ad illud Ioh. 13. Ante diem festum paschae. &c. quod intelligitur ante illum diem festum paschae, quod Iudaei tunc celebrabant. i. in quinta feria: quia Iudaei illo anno celebrabant in sexta feria.

SECUNDO. Ad illud Ioh. 18. Non introierunt in praetorium ne contaminarentur: ut possent comedere pascha, dicit quod intelligitur in feria sexta (in qua ad vespere habebant comedere pascha) non lebat intrare praetorium: sed intrauerunt ad vespere.

TERTIO. Ad illud de mulieribus. Luc. 24. quod revertentes à sepulchro parauerunt aromata, dicit quod poterat facere ante vespere: quando incipiebat solenitas paschalis in feria. 6. illo anno.

SED contra. Ergo Iudaei non seruauerunt legem Exo. 12. vbi praecipitur quod seruarent & celebrarent pascha. 14. luna. Dicit quod illo anno non debuerunt celebrare pascha feria quinta. s. quarta decima luna. sed feria sexta, quinta decima luna. Et ad p

baudum

bandū hoc supponit multas propositiones.

PRIMA ppositio eius est. Dies naturalis apud Iudæos incipiebat ab occasu solis: & sic terminabatur ad occasum solis sequentis diei.

SECUNDA ppositio est. Iudæi utebantur mensibus lunaribus, quorum quilibet continebat. 29. dies & duodecim horas.

TER TIA ppositio. Iudæi incipiebant annum suum mense Martij, quando sol intrat in arietē. Et prima luna quæ immediate sequebatur, erat nouilunium, prima dies mensis & anni.

QVARTA ppositio. Neomenia. i. prima dies mensis lunaris, erat primū festum Iudæorum: & deinde in sexto mense erat festum tabarū. Et hoc habetur Exod. 12. & Leui. 23.

QVINTA ppositio. Neomenia erat in prima cōiunctione solis & lunæ. Ita quod in prima cōiunctione solis & lunæ proximiori ad æquinoctiū vernale celebrabant Iudæi neomenia exceptis duobus casibus. Primus casus erat quādo illa cōiunctio fiebat post decimā octauā horā diei naturalis. Ut si hodie erat cōiunctio, & cōtingebat à mane vsque ad meridiem, ibi fiebat festū neomenia: sed si cōiunctio luminariū contingebat post meridiem, illo die non celebrabantur neomenia, sed sequenti, quæ vocabantur primū diem anni. Secundus casus erat quando cōiunctio luminariū cadebat feria. 2. vel quarta, vel sexta nō celebrabantur neomenia illa die, sed sequenti. Ratio erat: Quia si neomenia celebrarentur feria. 2. festum tabarū caderet feria. 6. & si feria quarta, idem inconueniens sequebatur dō festo tabernaculorum, quod tunc in feria sexta esset celebrandum. Et hoc erat inconueniens. Quia cum in sabbatho non possent ex lege necessaria ad comedendum parare, nec etiam possent in feria sexta: quia etiam tunc erat festum, esset magnum grauamē nō parare obsonia per duos dies. Ideo dicit quod tunc fiebant illæ dilationes. Unde dicit Burgenis, quod illo anno quo Christus passus est, cōiunctio luminariū fuit feria quinta post meridiē 19. hora diei, ideo Iudæi illo anno non debuerūt comedere agnum paschalem feria quinta. Sed hoc quod dicit Burgenis nullam habet apparentiā: & est contra scripturam. Nam lex dicebat, quod quarta decima die mēsis (quæ tūc fuit in feria. 5.) debebant ad vesperā comedere agnum paschalem. Ergo agebant contra legem oppositum faciētes. Et ipse non probat ea quæ dicit.

SECUNDO. Arguo hoc modo. Exceptio regula debet esse in paucis. Esset vero simile quod dicit Burgenis si contingeret in paucis. Sed si est verū quod ipse dicit, contingeret ut in plurimū, & posset contingere, quod ducentis annis non celebrarent pascha. 14. luna, semper transferēdo in diem sequentem propter illa inconuenientia festorum occurrentium. Ergo nō est verū quod dicit **TER TIO.** Hæc opinio Burgensis est cōtra illud Matth. 26. vbi dicitur, quod prima die azymorū

accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, Vbi vis paremus tibi comedere pascha. Et prima dies azymorum est. 14. luna: ut constat Exod. 12. Ergo tūc Christus, & alij Iudæi comederunt pascha. Et illo anno. 14. luna fuit feria. 5.

QVARTO pro hoc est illud Marci. 14. Primo die azymorum quando Pascha immolabāt.

QVINTO. Idem Lucas. 22. Venit dies azymorum, in quo necesse erat occidi pascha. Ergo idē quod prius.

ET ita relicto Burgenis dico, quod Christus & alij Iudæi manducauerunt pascha. 14. Luna ad vesperā conformiter ad legem, quæ illo anno fuit feria. 5. & ideo nō erat iā fermētātū inter Iudæos.

AD argumenta in oppositum ex Iohā. 13. iā respondit. S. Th. hic ad. 1. quod vocat Iohānes. Ante diem festum paschæ: quia in vespera præcedēte diem festum (quæ erat. 14. dies, idest feria. 5.) & festū erat sexta feria sequenti, quæ erat. 15. luna.

AD secundum ex Iohā. 18. quod Iudæi non intrauerunt in prætorium ne contaminarentur. &c. Dico quod Iudæi volebāt interficere Christum redemptorē in die festo. Sed tandē postposito cōsilio reliquerunt propositū, & interfecerunt ante vesperā in. 15. luna, & comederant agnum iam in vespera præcedentis diei.

SECUNDO. Dico quod ipsi non reuebant tradere eum propter reuerētiā festi: sed quia timebant plebē. i. quod eriperetur à populo. Nec mirū quod tam impudentes fuissent festo: cū longe impudentiores fuerint erga Christum, post tot facta mirabilia. Nec habebant præceptum de festo illo quātū ad opera iudicialia: quia forte putabāt, quod opera iudicialia non erant seruilia.

AD tertium argumentum patet responsio ex secundo. Quia verum est quod timebant populū: sed tandem audacter fecerunt.

AD quartum ex illo Luca. 24. quādo mulieres parauerunt aromata, Dico quod parauerūt feria. 6. idest. 15. luna post quā Christus spirauit. Nec erat inconueniens, cum essent opera pietatis, quæ nō prohibebantur: ut Christus conuicit Iudæos probans eis Luca. 14. quod licet sabbatis bene facere. Et ipsi Iudæi in sabbato abstrahēbant asinum, vel bouem à fouea, si cōtingebat eos cadere. Et Christus redemptor Ioh. 5. sanauit paralyticū, & iussit eum tollere grabatū suū.

Articul. quintus

Vtrum vinum vitis sit propria materia huius sacramenti.

AD QVINTUM sic proceditur. Videtur quod non sit propria materia huius sacramenti vinum vitis. Sicut enim aqua est

est materia Baptismi, ita vinum est materia huius sacramenti. Sed in qualibet aqua potest fieri Baptismus. Ergo in quolibet vino (puta malorum granatorum, vel mororū, aut huiusmodi) potest confici hoc sacramentum: praesertim cum in quibusdam terris vites non crescant.

PR AETEREA. Acetū est quaedā species vini, quod de vite sumitur: ut Isidorus dicit. Sed de aceto non potest confici hoc sacramentum. Ergo videtur quod vinum nō sit propria materia huius sacramenti.

PR AETEREA. Sicut de vite sumitur vinum depuratum, ita etiam agresta et mustum. Sed de his non videtur posse confici hoc sacramentum: secundum illud quod in sexta synodo legitur. Didicimus qđ in quibusdam ecclesijs sacerdotes sacrificio oblationis coniungunt duas: & sic simul utrunq; populo dispensant. Praecipimus igitur, ut nullus sacerdos hoc ulterius faciat. Et Iulius Papa reprehendit quosdam, qui expressum vinum in sacramento dominici calicis offerunt. Ergo videtur quod vinum vitis non sit propria materia huius sacramenti.

SED CONTRAEST, quod sicut dominus se comparavit frumento, ita etiam se comparavit viti, dicens Iohā. 15. Ego sum vitis vera. Sed solus panis de frumento est materia huius sacramenti: ut dictū est. Ergo solum vinum de vite est propria materia huius sacramenti.

R ESPONDEO dicendum, quod de solo vino vitis potest confici hoc sacramentū. Primo quidem, propter institutionem Christi: qui in vino vitis hoc sacramentum instituit: ut patet ex eo quod ipse dicit Matth. 26. circa institutionem huius sacramenti. Non bibam ammodo de hoc genimine vitis.

SECUNDO. Quia sicut dictū est, ad materiam sacramentorum assumitur id, quod proprie & communiter habet talem speciem. Proprie autem vinum dicitur quod de vite sumitur alij vero liquores vinum dicuntur

secundum quandam similitudinem ad vinum vitis.

TERTIO. Quia vinum vitis magis competit ad effectum huius sacramenti, qui est spiritalis letitia: quia scriptum est, quod vinum letificat cor hominis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illi liquores non dicuntur proprie vinum: sed secundum similitudinem. Potest autem verum vinū ad terras illas deferri, in quibus vites nō crescūt, quātū sufficit ad hoc sacramentū.

AD SECUNDVM dicendum, quod vinum fit acetum per corruptionem, unde non fit reditus de aceto in vinum ut dicitur. 8. Metha. Et ideo sicut de pane totaliter corrupto non potest confici hoc sacramentū, ita nec de aceto. Potest tamē confici de vino acescētī, sicut et de pane qui est in via ad corruptionē: licet peccet conficiens, ut prius dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod agresta est in via generationis. & ideo non dum habet speciem vini, & propter hoc de ea non potest confici hoc sacramentum. Mustum autem iam habet speciem vini: nam eius dulcedo attestatur digestionī, quae est completio a naturali calore: ut dicitur in .4. meteo, & ideo de musto potest confici hoc sacramentū. Non tamen debent vine integra huic sacramento misceri: quia iam esset ibi aliquid propter vinum. Prohibetur etiam ne mustum statim expressū de vna in calice offeratur: quia hoc est indecens propter impuritatem musti, potest tamen in necessitate fieri. Dicitur enī ab eodem Iulio. Si necesse fuerit botrus in calice prematur.

IN HOC. 5. articulo scribit. S. Th. cōclusionē hanc. De solo vino vitis potest cōfici sacramentum hoc Eucharistiae. Hae probatur in litera. Prius ex Christi institutione. Bene sequitur, Christus instituit sacramentū hoc in vino vitis. Ergo in solo vino vitis potest confici hoc sacramentū. Antecedens probatur Matth. 26. Non bibā ammodo de hoc genimine vitis, quousque vobiscū bibā illud novū in regno patris mei. Quod Christus dixit in fine coenae. Ergo in vino vitis instituit hoc sacramentum.

SECUNDO. Ad materiam alicuius sacramēti

Dubi
primuDubi
secūdu

assumitur id, quod proprie & communiter habet speciem illius rei, quæ sic assumitur in materiam illius sacramenti. Sed proprie solum vinum vitis dicitur vinum: & si quid aliud dicatur aliquando vinum, appellatur sic secundum quandam similitudinem ad vinum vitis. Ergo solum vinum vitis est materia Eucharistia: quia solum tale vinum est vere & proprie vinum.

TERTIO. Vinum vitis magis competit ad effectum huius sacramenti, qui est spiritualis lætitia. Ergo vinum vitis solum est materia huius sacramenti. Antecedens probatur Ecclesiastici. 40. Vinum & mûsica lætificant cor. Et non potest de conclusione esse dubium, quæ est de fide. Ita dicitur in multis textibus in illo titulo de cõsecra, d. 2. vinum vitis solum esse materiam huius sacramenti. Ita in concilio Tridentino sessione. 7. Et in concilio Florentino de instructione Armenorum.

Dubium primum.

DUBITATUR primo an in vino cõgelato confici possit hoc sacramentum. Et videtur quod ita: quia est verum vinum, & in omni vero vino potest confici hoc sacramentum.

AD HOC dico quod non, si totaliter sit cõgelatum: quia ad hoc quod sit materia huius sacramenti, debet esse vinum potabile in potentia propinqua. i. quod possit potari nulla mutatione facta circa ipsum vinum. Quod in perfecte congelato non contingit. Si autem non est perfecte cõgelatum, ita quod ad huc possit bibi aut sumi per modum potus: est consecrabile quantum est de se. Sed oportet, ut non interueniat peccatum, quod sit vinum sine indecentia aliqua. Vnde si ex parte sit congelatum, & si possit cõsecrari, est indecens: ideo oportet quærare vinum decens sine aliqua congelatione.

Dubium secundum.

DUBITATUR Secundo, an in ipsa vua possit consecrari vinum.

DICENDUM quod non, propter eandem rationem quia illic non potest sumi per modum potus, sed magis per modum cibi. Et hoc dicit hic Caietanus. Et probatur. Quia propterea dicimur comedere vvas, & non bibere vvas.

MVSTVM autem est materia huius sacramenti: & in necessitate, etiam meritorie, potest quis cõficere sacramentum in musto: quia est verum vinum, & sumi potest per modum potus. Quod autem sit coctum vel defecatum, non est de substantia sacramenti: sed ad reuerentiã & decentiam.

AN, in aceto & agresta liceat consecrare hoc sacramentum, vide hic in argumentis. S. Tho. qui omnia absoluit diserte. Et dicit quod in aceto nullo modo conficietur sacramentum: quia iam non est vinum, cum fuerit factum acetum per corruptionem vini. Agresta etiã nõ est materia huius sacramenti: quia nondum est vinum, sed est in via ad vinum.

Articulus sextus.

Vtrum aqua sit vino permiscenda.

D SEXTVM sic proceditur.

Videtur quod aqua non sit vino permiscenda. Sacrificium enim Christi figuratum fuit per oblationem Melchisedech, qui Genes. 14. non legitur obtulisse nisi panem & vinum. Ergo videtur quod in hoc sacramento non debeat adiungi aqua.

PRÆTEREA. Diverforum sacramentorum diuersæ sunt materie. Sed aqua est materia baptismi. Ergo non debet assumi ad materiam huius sacramenti.

PRÆTEREA. Panis & vinum sũt materia huius sacramenti. Sed panis nihil adiungitur. Ergo nec vino debet aliquid adiungi.

SED CONTRA est, quod Alexander Papa scribit. In sacramentorum oblationibus quæ inter missarum solennia domino offeruntur, panis tantum, & vinum aqua permixtum in sacrificium offerantur.

RESPONDEO dicendum, quod vino quod offertur in hoc sacramento, debet aqua misceri. Primo quidem, propter institutionem: probabiliter enim creditur, quod dominus hoc sacramentum instituerit in vino aqua permixto, secundum morem illius terre. Vnde & proverbi. 9. dicitur. Bibite vinum quod miscui vobis.

SECUNDO. Quia hoc conuenit representationi dominicæ passionis. Vnde dicit Alexander Papa. Non debet in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrunq; per mixtum: quia utrunq; ex latere eius in passione sua profluxisse legitur.

TERTIO. Quia hoc conuenit ad significandum effectum huius sacramenti, qui est unio populi Christiani ad Christum quia (ut Iulius Papa dicit) videmus in aqua populum intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi. Ergo cum in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur.

QUARTO. Quia hoc competit ad ultimum

timum

vinum effectum huius sacramenti, qui est introitus ad vitam eternam. Vnde Ambrosius dicit in lib. de sacramentis. Redundat aqua in calicem, & salit in vitam eternam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Ambrosius dicit ibidem, sicut sacrificium Christi significatum est per oblationem Melchi sedech, ita etiam significatum est per aquam, que in heremo fluxit de petra: secundum illud 1. Corinth. 10. Bibebant autem de spiritali confluence eos Petra.

AD SECUNDUM dicendum, quod aqua assumitur in baptismo ad usum ablutionis. In hoc autem sacramento assumitur ad usum refectiois: secundum illud psal. Super aquam refectiois educauit me.

AD TERTIVM dicendum, quod panis ex aqua & farina conficitur. Et ideo cum vino aqua miscetur, neutrum sine aqua existit

IN HOC Sexto articulo diuus Thomas ponit conclusionem hanc. Vno quod offertur in hoc sacramento Eucharistiae, debet aqua permisceri. Probat hanc conclusionem, prius ex definitione Alexandri papae, que habetur de consecra. d. 2. cap. 1. vbi sic dicitur. In sacramentorum oblationibus que inter missarum solennia domino offeruntur: panis & vinum aqua permixtum in sacrificium offerantur. Non enim debet in calice domini, aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrumque permixtum offeratur, quia vtrumque ex latere eius in passione sua profluxisse legitur. Hæc Alexander. Ergo conclusio. S. Thomae est vera.

SECUNDO. Christus instituit hoc sacramentum in vino limphato, aut aqua permixto. Ergo & sacerdotes debent in simili vino aqua permixto sacramentum hoc conficere. Antecedens probatur. Quia Christus confecit in vino, quod ipse & eius discipuli bibebant. Sed cum ipse esset temperatissimus, non erat verisimile quod vteretur temeto: sed vino aqua mixto. Ergo in illo confecit.

TERTIO. Sacramentum hoc est memoriale passionis domini. Sed melius representatur passio, si aqua vino admisceatur, quam si solum vinum conficiatur. Ergo &c. Antecedens pro minori probatur. Quia per hoc significatur melius aqua & sanguis, que fluxerunt à latere domini in passione, quam si solum vinum consecratur.

QUARTO. Hoc sacramentum vnit populum Christianum Christo. Ergo hæc vnio debet significari, & significatur distinctius per hoc quod

aqua miscetur vino, quam si solum vinum consecraretur quia aqua significat populum Apoca. 17. Aquæ quas vidisti populi sunt. Ergo aqua est vino miscenda.

QVINTO. Hoc sacramentum causat introitum ad vitam eternam. At hic effectus melius significatur, per hoc quod miscetur aqua vino, quam per solum vinum. Ergo debet misceri. Antecedens pro minori probatur. Quia aqua in spiritalibus salit in vitam eternam: vt dixit Christus Samaritanæ Ioh. 4. Tu forte petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam. Et sequitur Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam eternam.

SEXTO. Quia ita est ritus ecclesie antiquissimus: vt habetur in multis concilijs, sicut in Agathensi. Ex quibus sunt desumpta multa iura: vt de consecr. d. 2. cap. 1. & 2. & in multis alijs. Et de celebratione missarum. cap. Cum Marthæ. Et hoc ordinauit ecclesia propter significatioes quas ponit. S. Thom.

SEPTIMO. Sic comendauerunt semper sancti & obseruauerunt: vt aqua misceretur vino in Eucharistia.

OCTAVO. In concilio Florentino sub Eug. 4. reprehenduntur Armeni, qui consecrabant solum vinum, non miscentes aquam: & iubetur eis quod se conforment cum Græcis & Latinis ecclesijs: vt apponant aquam in vino consecrando, vnde Græci nunquam confecerunt sacramentum Eucharistiae quin apponerent aquam vino: sed solum Armeni errauerunt in hoc. Vnde illi quid dicunt quod Græci conficiebant Eucharistiam non apponendo aquam vino, à vero deuiant.

Articu, septimus

Vtrum permixtio aquæ sit de necessitate huius sacramenti.

D SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod permixtio aquæ sit de necessitate huius sacramenti. Dicit enim cyprianus ad ceciliam. Sic calix domini non est aqua sola, & vinum solum, nisi vtrumque misceatur: quomodo nec corpus domini potest esse farina sola, nisi vtrumque. s. farina & aqua fuerit adunatum. Sed admixtio aquæ ad farinam est de necessitate huius sacramenti. Ergo paritate ratione admixtio aquæ ad vinum.

PRÆTERTEREA. In passione domini cuius hoc sacramentum est memoriale, sicut de latere

latere eius exiit sanguis, ita & aqua. Sed vinum quod est sacramentum sanguinis, est de necessitate huius sacramenti. Ergo pari ratione & aqua.

PRÆTEREA. Si aqua non esset de necessitate huius sacramenti, non referret quæcumque aqua huic sacramento apponeretur, & ita posset apponi aqua rosacea: vel quæcumque alia huiusmodi aqua. Quod non habet usus ecclesie. Aqua ergo est de necessitate huius sacramenti.

SED CONTRA est, quod Cyprianus dicit. Si aliquis de antecessoribus nostris, vel ignoranter, vel simpliciter non observavit, ut scilicet aquam vino misceret in sacramento, potest simplicitati eius venia concedi. Quod non esset si aqua esset de necessitate sacramenti, sicut est vinum vel panis. Non ergo aqua admixtio est de necessitate sacramenti.

RESPONDEO dicendum, quod iudicium de signo sumendum est ex eo quod significatur. Appositio autem aquæ ad vinum refertur ad significandum participationem huius sacramenti a fidelibus, quantum ad hoc, quod per aquam mixtam vino significatur populus adunatus Christo: ut dictum est. Sed et hoc ipsum quod de latere Christi pendens in Cruce aqua profluxit, ad idem refertur: quia per aquam significatur ablutio peccatorum, quæ fiebat per passionem Christi. Dictum est autem supra, quod hoc sacramentum perficitur in consecratione materie: usus autem fidelium non est de necessitate sacramenti, sed est aliquid consequens ad sacramentum. Et ideo consequens est, quod appositio aquæ non sit de necessitate sacramenti.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod verbum illud Cypriani est intelligendum, secundum quod dicitur illud esse non posse, quod convenienter esse non potest. Et sic similitudo illa attenditur quantum ad id quod debet fieri non autem quantum ad necessitatem. Nam aqua est de essentia panis: non autem de essentia vini. **AD SECUNDUM** dicendum quod es-

fusio sanguinis directè pertinebat ad ipsam Christi passionem. Est enim naturale corpori humano vulnere, quod ex eo profluat sanguis. Sed effusio aquæ non fuit de necessitate passionis: sed ad demonstrandum effectum passionis, qui est ablutio à peccatis, & refrigerium contra ardorem concupiscentiæ. Et ideo aqua non seorsum offertur à vino in sacramento sicut vinum offertur seorsum à pane. Sed aqua offertur vino permixta: ut ostendatur, quod vinum per se pertinet ad hoc sacramentum, tanquam de eius necessitate existens: aqua autem secundum quod adiungitur vino.

AD TERTIUM dicendum, quod quia admixtio aquæ ad vinum non est de necessitate sacramenti, non refert quantum ad sacramenti necessitatem quæcumque aqua miscetur vino siue naturalis, siue artificialis, ut rosacea. Quamvis quantum ad convenientiam sacramenti, peccet qui aliam aquam miscet nisi naturalem & veram: quia de latere Christi pendens in cruce aqua vera profluxit (non humor flegmaticus ut quidam dixerunt) ad ostendendum quod corpus Christi erat vere compositum ex quatuor elementis, sicut per sanguinem fluentem ostendebatur quod erat compositum ex quatuor humoribus: ut Innocentius 3. dicit in quadam decretali. Quia vero admixtio aquæ ad farinam est de necessitate huius sacramenti, ut pote constituens substantiam panis, si farine admisceretur aqua rosacea, vel quicumque alius liquor quam vera aqua, non posset ex eo confici sacramentum: quia non esset verus panis.

IN HOC Septimo articulo. S. Th. scribit conclusionem hanc. Appositio aquæ non est de necessitate sacramenti. Probat in argumento in contra, dicto Cypriani Papæ: quod habetur de consecra. d. 2 cap. 3. quod incipit, Scriptura dicit &c. **SECUNDO** probat sic. Appositio aquæ ad vinum refertur ad significandum participationem huius sacramenti a fidelibus, quantum ad hoc quod per aquam mixtam vino significatur populus adunatus Christo. At hoc sacramentum perficitur in consecratione materie, & usus fidelium non est de necessitate sacramenti: sed est aliquid consequens ad sacramentum. Ergo appositio aquæ non est de

est de necessitate sacramenti. Antecedens pro
Maiori probatur. Quia iudicium de aliquo si-
gno an sit necessarium: sumitur ex eo quod signi-
ficatur. Sed quod significatur non est necessariū
ad substantiam sacramenti. Ergo nec signum,
quod est aquæ appositio &c.

Dubium
primum.

DVBITATVR Primo, an sit licitum appo-
nere aquam rosarum, vel aliquem alium li-
quorem herbarum, vel florum, cum vino in sacra-
mento Eucharistiæ.

AD HOC respondet. S. Th. hic ad. 3. quod & si
non esset contra substantiā sacramenti (quia esto
apponeretur vino aqua rosarum esset verum sa-
cramentū) non tamen licet: quia esset contra ritū
ecclesiæ, & non significaretur æque bene quod ec-
clesia vult: quia à latere Christi fluxit aqua vera,
ideo vera aqua & naturalis, est miscenda vino in
sacramento Eucharistiæ.

SECUNDA propositio. S. Th. ad. 3. est, quod de
necessitate sacramenti est, vt panis verus conse-
crabilis, sit confectus cū vera aqua naturali: quia
si conficiatur cum aqua rosarum, vel alio liquore
non esset verus panis. Quod (vt hic dicit Caieta-
nus) intelligendum est, si ille liquor esset talis, vel
in tanta quantitate, quod non esset panis illud sic
confectum, nec aliquid eiusdem speciei cum pa-
ne. Quod non facile iudicatur. Ideo videndum
est, si confectum ex farina & aqua rosarū sit pa-
nis verus, erit cōsecrabile: aliter nō. Et hoc cognos-
cetur per proprietates & accidentia. Sed nullus
debet tentare conficere sacramentum in cōfecto
ex farina & aqua rosarum: quia præter hoc quod
faceret contra ritum ecclesiæ, exponeret se peri-
culo non faciendi sacramentum ex defectu mate-
riæ, & committeret graue sacrilegium.

ET hæc conclusio. S. Th. (nempe quod aqua non
sit de necessitate sacramenti) est certa & ab om-
nibus recepta. Quam etiā scribit Magister in .4.
d. 11. c. 7. Et Durandus ibidē. q. 5. Et oēs alij schola-
stici. & habetur de cōsecr. d. 2. c. Cū omne crimē.

Dubium
secundum.

DVBITATVR secūdo, an sit de necessitate
præcepti apponere aquam in calice cum vi-
no: ita vt sacerdos qui in solo vino celebrat, pec-
cet mortaliter.

DICO quod ita: vt constat ex textibus citatis
hic, & in articulo præcedente: & ex declaratione
prælatorum, qui communiter condemnant de
peccato mortali conficere Eucharistiā in solo
vino sine aqua: Et ratio est. Quia si non appona-
tur aqua: impeditur significatio, quæ ibi debet
significari, nempe, debet significari, quod popu-
lus vnitur Christo per hoc sacrificium. Quod
non bene fit si non miscatur aqua vino.

SECUNDO. Dico, quod si esset tanta neces-
sitas, vt non inueniretur aqua, quod liceret conse-
crare in solo vino: quia nō deberent priuari chris-
tiani perceptiōe sacramēti ppter penuriā aquæ.
Sed nūquā dabitur talis casus: quia tā facile ad mi-
nus reperietur aqua sicut vinū, & si non facilius.

DVBITATVR tertio, an sufficiat qđ aqua
ponatur ab aliquo alio in vino, vel an requi-
ratur quod apponatur à ministro ecclesiæ. s. à sa-
cerdote. Vt si quando sacerdos venit ad celebra-
ndum, alius apposuit iam aquam vino, an poterit
sacerdos procedere vterius, & non apponere
aliam aquam.

Dubium
tertium.

DICO quod nō sufficit, quod ab alio apponatur
aqua vino: sed requiritur quod à sacerdote appo-
natur. Probatur. Quia alias non seruaretur inten-
tio ecclesiæ, quo ad significationē: quia nō signifi-
catur id qđ ecclesia intēdit, vt iā explicuimus.
SECUNDO. Dico quod etiā non sufficeret, qđ
ipse sacerdos misceret aquam vino domi, nec
longo tempore ante missam. Probatur. Quia est
cerimonia ecclesiæ: spectans ad ministerium &
officium ecclesiæ. Ideo debet esse in ecclesia: & ho-
ra qua missarum solennia sunt celebranda: vt si-
gnificentur illi effectus sacramenti, ad quos signi-
ficandos institutum est in ecclesia: vt aqua vino
miscatur in Eucharistiā.

DVBITATVR quarto, si vinum sit Limpha
tum, an possit in illo consecrari sacramentū
DICO quod ita, quādiu manet vinum, quia nō
est de necessitate sacramenti, quod vinum sit pu-
rum, sicut neque quod sit Limphatum, sicut nec
quod apponatur illi aqua. Sed appositio aquæ est
de necessitate præcepti ecclesiæ, non autem de ne-
cessitate sacramenti.

Dubium
quartum.

DVBITATVR si vinū sit Limphatū, an de-
beat sacerdos nihilominus apponere aquā.
DICO quod ita (vt diximus) vt seruetur signi-
ficatio quā vult ecclesia. Et dixi quod debet aqua
misceri vino à sacerdote, vel à diacono in præsen-
tia sacerdotis: vt moris est, & ritus ecclesiæ. Et de-
bet misceri hora, & tempore, & loco consueto: vt
possit illa cerimonia significare ea mysteria, quæ
ecclesia ibi representare intendit.

Dubium
quintum.

Articul. octauus

Vtrum aqua debeat in magna quā-
titate apponi.

AD OCTAVUM sic procedi-
tur. Videtur quod oporteat aquā
in magna quantitate apponi. Si-
cut enim sanguis de latere Chri-
sti sensibiliter fluxit, ita & aqua. Unde dici-
tur Iohā. 19. Qui vidit, testimonium perhi-
buit. Sed aqua non posset sensibiliter esse in hoc
sacramento, nisi in magna quantitate pone-
retur. Ergo videtur quod aqua debeat ap-
poni in magna quantitate.

PRÆ-

PRÆTEREA. Parua aqua multo vino admixta corrumpitur. Quod autē corruptū est iam nō est. Ergo idē est apponere parū de aqua in hoc sacramento, & nihil apponere. Sed non licet nihil apponere. Ergo non licet parum apponere.

PRÆTEREA. Si sufficeret parum apponere, per cōsequēs esset sufficiens, quod gūsta aqua in totum dolium proijceretur. Sed hoc videtur ridiculum. Ergo non sufficit, qđ parua quantitas apponatur.

SED CONTRA est, quod extra de celebratione missarum dicitur. Perniciosus in tuis partibus inoleuit abusus, videlicet quod in maiori quantitate de aqua in sacrificio ponitur quam de vino: cum secundum rationabilem consuetudinem ecclesie generalis, plus in ipso sit de vino quam de aqua ponendum.

RESPONDEO dicendum, quod circa aquā adiunctam vino (sicut Innocentius 3. dicit in quadam decretali) triplex est opinio. Quidā enim dicūt qđ aqua adiuncta vino per se manet vino cōuerso in sanguinē. Sed hac opinio stare nō potest: quia in sacramento altaris post cōsecrationem nihil est, nisi corpus & sanguis Christi (sicut enim Ambrosius dicit in lib. de officijs, ante benedictionē illa species nominatur, post benedictionē corpus Christi significatur) alioquin non totum adoraretur & ueneratione latria.

ET ideo alij dixerūt, qđ sicut vinū cōuertitur in sanguinē, ita aqua cōuertitur in aquā que de latere Christi fluxit. Sed nec hoc rationaliter dici potest: quia secundū hoc, aqua seorsū consecraretur à vino, sicut vinum à pane.

ET ideo sicut ipse dicit, aliorū opinio probabilior est: qui dicūt aquā cōverti in vinū, & vinū in sanguinē. Hoc autē fieri nō posset, nisi adeo modicū apponeretur de aqua, quod cōuerteretur in vinū. Et ideo semper tutius est parū de aqua apponere, & precipue si vinū sit debile, quia si tāta fieret appositio aqua: ut solueretur species vini, nō posset perfici sacramentū. Unde Iulius Papa reprehendit quos-

dam: qui pannum lineum musto intinctū, per totum annum seruant, & in tempore sacrificij aqua partem eius lauant, & sic offerunt.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sufficit ad sacramenti huius significationem, quod sentiat aqua cum apponitur vino. Non autem oportet quod sit sensibilis post mixtionem.

AD SECUNDUM dicendum quod si aqua omnino nō apponeretur, totaliter excluderetur significatio. Sed cum aqua in vinū conuertitur, significatur quod populus Christo incorporatur.

AD TERTIUM dicendum, quod si aqua apponeretur dolio, non sufficeret ad significationem huius sacramenti. Sed oportet aquam vino apponi circa ipsam celebrationem sacramenti.

HIC ARTICVLVS mouetur à S. Th. propter aliquos pessimos ritus aliquorū hominū nouitatis & singularitatis amatorū, qui nolbāt ecclesie cōsuetudinē tenere: quæ parua aqua quantitatē vino in Eucharistia apponit. Sed fuerūt qui in maiori quātitate aquā apponebāt in Eucharistia quā vinū. Quos arguit Honorius 3. extra de celebra. missa. cap. Perniciosus. Vbi sic ait. Perniciosus in tuis partibus inoleuit abusus, videlicet quod in maiori quantitate de aqua ponitur in sacrificio quā de vino: cū secundū rationabilem consuetudinē ecclesie generalis, plus in ipso sit de vino quā de aqua ponendū. Ideo fraternitati tuæ mādamus, quatenus id non facias: nec in prouincia tua fieri patiaris. Hæc Honorius 3. Vnde colligitur cōclusio. S. Th. quod aqua debet apponi in Eucharistia in parua quātitate. Quod etiā docet Innocentius 3. extra de celebra. missa. cap. Cū marthæ. versiculo, Quæsiuisti. Alij autē pannū lineū habebāt madefactū musto per totū annū in Aegypto, & quotidie partē vnā parua aqua lauātes, in illa ablutione Eucharistiā conficiebant. Quos reprehendit Iulius Papa de consecra. d. 2. cap. Cū omne crimē. Et conclusio probatur. Quia cum Eucharistiæ materia necessaria, (quo ad sanguinis cōsecrationē) sit tantū verū vinū, qui apponeret magnā quātitate aqua, exponit se periculo corrumpendi vinum: & ita non faciendi sacramentum.

SECUNDA cōclusio. S. Th. hic est, qđ aqua apposta in parua quātitate conuertitur in vinū: & deinde vinū in sanguinē Christi. Qđ etiā probat Innocentius 3. in illo ca. citato, Cū marthæ. Et probat ratioe.

R Quia

Quia vinū cum sit in maiori quātitate, cōuertit aquā in se: cum eius virtus excedat resistantiam aquae. Vnde colligitur, quod deberēt omnes sacerdotes cōponere calicē in initio missae, sicut fit in ordine fratrum Prædicatorū, vt sit tēpus quo natura possit agere: quia nō potest agere in instāti. Et si vinū debet conuertere aquam in se, indiget tēpore. Ideo melius erit, vt præcedat notabilis mora tēporis, antequā sacerdos sacramētū cōficiat.

Quæstio .xvj.

De conuersione panis & vini, in corpus & sanguinem Christi.

EINDE. Considerandū est de conuersione panis & vini, in corpus & sanguinem Christi. Et circa hoc queruntur octo.

PRIMO. Vtrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem, an solum secundum figuram, vel sicut in signo.

SECUNDO. Vtrū in hoc sacramēto remaneat substantia panis et vini post cōsecrationē.

TERTIO. Vtrū substantia panis vel vini post cōsecrationē huius sacramenti annihilatur, aut in pristina materiā resoluitur.

QUARTO. Vtrum panis possit conuertere in corpus Christi.

QUINTO. Vtrum in hoc sacramento remaneant accidentia panis & vini.

SEXTO. Vtrū facta cōsecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis.

SEPTIMO. Vtrū ista cōuersio fiat in instāti.

OCTAVO. Vtrum hæc sit falsa ex pane sit corpus Christi.

Articul. primus.

Vtrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem.

AD PRIMVM. Sic pceditur. Videtur, quod in hoc sacramento non sit corpus Christi secundum veritatem, sed solum secundum

figurā, vel sicut in signo. Dicitur enim Ioha. 6. qd cū dominus dixisset. Nisi māducaueritis carnē filij hominis, et biberitis eius sanguinē &c. multi ex discipulis eius audiētes, dixerūt. Durus est hic sermo. Quibus ipse dixit. Spiritus est qui viuificat, caro nō pdest quicquā, quasi diceret (secūdū expositionē August. super psalmū. 98.) spiritualiter intelligite quæ locutus sum. Nō hoc corpus qd videtis māducaturi estis, et bibitur illū sanguinē, quē fufuri sūt, qui me crucifigēt. Sacramētū aliqd vobis cōmēdani, spiritualiter itellectū viuificabit vos: caro autē non pdest quicquā.

PRÆTEREA. Dominus dicit Matth. ultimo. Ecce ego vobiscū sum omnibus diebus vsq ad cōsummationē seculi. Quod exponens Augustinus dicit. Donec seculū finiatur, sursum est dominus: sed tamen nobiscū est veritas domini. Corpus enim in quo resurrexit, in vno loco oportet esse: veritas autem eius vbiq̄ diffusa est. Non ergo secundum veritatem est corpus Christi in hoc sacramento: sed solum sicut in signo.

PRÆTEREA. Nullū corpus potest esse simul in pluribus locis, cū nec angelo hoc cōueniat: tali enim ratione posset esse vbiq̄. Sed corpus Christi est verū corpus, & est in cælo. Ergo videtur quod nō sit secundū veritatem in sacramēto altaris: sed solū sicut in signo.

PRÆTEREA. Sacramenta ecclesie ad utilitatē fidelium ordinantur. Sed secundū Gregoriū in quadā homelia, Centurio reprehēditur, quod querebat corporalē Christi presentiam, Apostoli etiā impediēbatur recipere spiritū sanctū, ppter hoc quod affecti erāt ad eius presentiam corporalē: vt August. dicit super illud Ioh. 16. Si nō abiero paraclētus non veniet ad vos. Nō ergo Christus secundū presentiam corporalē est in sacramento altaris.

SED CONTRA est, quod Hilarius dicit in .8. de Trinitate. De veritate carnis & sanguinis Christi, non est relictus ambigendi locus: nunc enim & ipsius domini professione, & fide nostra, caro eius vere est cibus,

cibus, & sanguis eius vere est potus.

ET Ambrosius dicit. 8. de sacramentis. Sicut verus Dei filius est dominus Iesus Christus: ita vera Christi caro est quā accipimus, & verus sanguis eius est potus.

RESPONDEO dicendum, quod verum corpus Christi & sanguinem esse in hoc sacramento, sensu deprehendi non potest: sed sola fide, quae auctoritati diuinae inmititur. Unde super illud Lucae. 22. Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur, dicit Cyrillus. Nō dubites an hoc verum sit: sed potius suscipe verba saluatoris in fide. Cum enim sit veritas: non mentitur.

HOC autē conueniens est. Primo quidē propter perfectionē nouae legis. Sacramenta enim veteris legis illud verū sacrificium passionis Christi continebant solū in figura: secundum illud Hebrae. 10. Umbram habēs lex futurorum bonorū, non ipsam rerum imaginē. Et ideo oportuit, ut aliquid plus haberet sacramentū nouae legis à Christo institutū: ut scilicet contineret ipsum Christum passum, non solum in significatione vel figura, sed etiam in rei veritate. Et ideo hoc sacramentum quod ipsum Christum realiter cōtinet (ut Dionysius dicit. 4. cap. Ecclesiastica hierarchie) est perfectissimum omnium aliorum sacramentorū, in quibus virtus Christi participatur. SECUNDO. Hoc cōpetit charitati Christi, ex qua pro salute nostra corpus verū nostrae naturae assumpsit. Et quia maxime proprium amicitiae est conuivere amicis (ut philosophus dicit. 9. Ethi.) sui praesentiam corporalem nobis repromittit in praemium, dicens Matth. 24. Ubi fuerit corpus, illic cōgregabuntur & aquilae. Interim tamē nec sua praesentia corporali nos in hac peregrinatione destituit: sed per veritatē corporis & sanguinis sui, nos sibi cōiungit in hoc sacramento. Unde ipse dicit Ioha. 6. Qui māducat meā carnē, et bibit meū sanguinē, in me manet, et ego in eo. Unde hoc sacramentū est maxime charitatis signū, et nostrae spei subleuamētū, ex tā

familiari cōiunctione Christi ad nos.

TERTIO. Hoc cōpetit perfectioni fidei, quae sicut est de diuinitate Christi, ita est de eius humanitate: secundū illud Ioha. 14. Creditis in Deū, et in me credite. Et quia fides est inuisibiliū, sicut diuinitatē suā nobis exhibet Christus inuisibiliter, ita et in hoc sacramento carnem suā nobis exhibet inuisibili modo.

QUAE quidā nō attendētes, posuerūt corpus & sanguinē Christi non esse in hoc sacramento, nisi sicut in signo: quod est tanquā hereticū abijciendū, ut pote verbis Christi contrariū. Vnde & Berēgarius qui primus huius erroris author fuerat, postea coactus est suum errorem renocare, & veritatē fidei cōfiteri.

AD PRIMUM ergo dicendū, quod ex hac auctoritate praedicti heretici occasione errandi sumpserūt, male verba Augustini intelligētes. Cū enim Augustinus dicit, nō hoc corpus quod videtis manducaturi estis: non intendit excludere veritatē corporis Christi, sed quod nō erat māduandū in hac specie, in qua ab eis videbatur. Per hoc autē quod subdit, sacramentū vobis aliquod cōmendavi, spiritualiter intellectū viuificabit vos, nō intendit quod corpus Christi sit in hoc sacramento solū secundū mysticā significationē, sed spiritualiter dici. i. impassibiliter, & per virtutē Spiritus sancti. Vnde sup Iohānē, exponēs id quod dicitur, Caro nō potest quicquā dicit. Sed quomodo illi intellexerūt? Carnē quippe sic intellexerūt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur: non quomodo spiritu vegetatur. Accedat spiritus ad carnem, & prodest plurimum. Nam si caro nihil prodesset, verbum caro non fieret: ut habitaret in nobis.

AD SECUNDVM dicendū, quod verbum illud Augustini et omnia similia, sunt intelligenda de corpore Christi, secundum quod videtur in propria specie (secundum quod etiam ipse dominus dicit Matth. 26. Me autem non semper habebitis) inuisibiliter tamen sub speciebus huius sacramenti
R ij est ubi-

est, ubi quæque hoc sacramentum perficitur.

AD TERTIUM dicendum, quod corpus Christi non est eo modo in hoc sacramento, sicut corpus in loco, quod suis dimensionibus loco commensuratur: sed quodam speciali modo, qui est proprius huic sacramento. Unde dicimus, quod corpus Christi est in diuersis altaribus: non sicut in diuersis locis, sed sicut in sacramento. Per quod non intelligimus, quod Christus sit ibi solum sicut in signo, licet sacramentum sit in genere signi: sed intelligimus corpus Christi hic esse (sicut dictum est) secundum modum proprium huic sacramento.

AD QVARTVM dicendum, quod ratio illa procedit de presentia corporis Christi, prout est presens per modum corporis, id est, prout est in sua specie visibili: non autem prout est spiritualiter, id est inuisibiliter, modo & virtute spiritus. Unde Augustinus dicit super Ioha. Si intellexisti spiritualiter verba Christi de carne sua, spiritus & vita tibi sunt: si intellexisti carnaliter, etiam sic spiritus & vita sunt: sed tibi non sunt.

IN HOC primo articulo diuus Thomas scribit tres conclusiones. Prima est in principio articuli, quæ sic habet. Verum corpus & sanguinem Christi esse in sacramento Eucharistiæ, non potest sensu deprehendi: sed sola fide. Hæc probatur statim testimonio diui Cyrilli, qui super Lucã. 22. sic ait, super illud verbum Christi, Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. Non dubites an hoc verum sit, sed potius suscipe verba saluatoris in fide: quia cum sit veritas non mentitur: **SECUNDA** conclusio est. Conueniens est corpus Christi esse in sacramento Eucharistiæ secundum veritatem. Hanc probat tribus rationibus distinctis satis, ideo vide eas in litera.

TER TIA conclusio est. Dicere quod corpus Christi & sanguis non sunt in hoc sacramento, nisi sicut in signo: est tanquam hæreticum abiiciendum. Probatur. Illud quod contrariatur verbis Christi: est tanquam hæreticum abiiciendum. At dicere corpus & sanguinem Christi esse in sacramento solum tanquam in signo, contrariatur verbis Christi. Ergo est tanquam hæreticum abiiciendum. Minor, quod contrariatur verbis Christi, probatur Ioha. 6. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Et in coena (ut referunt euangelistæ) Accipite & manducate, hoc est corpus meum. Quæ non poterant vera esse, nisi ibi esset vere & realiter corpus Christi. Ergo hæreticum est dicere, quod est ibi solum sicut in signo.

SECUNDO. Probatur. Quia Berengarius habuit errorem illum, nempe, quod corpus Christi non est in sacramento, nisi sicut in signo, & fuit coactus à pontificibus, & viris pijs, & doctis reuocare illum errorem. Ergo hæreticum est dicere, quod corpus Christi est solum sicut in signo in Eucharistia. Ergo catholicum & de fide est, dicere quod est ibi vere & realiter. Et confitetur Berengarius catholicam hanc veritatem De consecra. d. 2. cap. Ego Berengarius, ut infra prescius tractabimus.

HAEC quæstio tractatur à Magistro sententiarum in. 4. d. 10. cap. 1. Et mouetur propter hæreticos, qui circa hoc errauerunt: & sæpe, & à multis fuit hoc disputatum. Et hæretici dicebant, quod Christus erat in hoc sacramento sicut in signo, & non vere. **E T** prius hæc hæresis incoepit tempore Christi redemptoris, quando Ioha. 6. dixit. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Dixerunt aliqui discipuli. Durus est sermo hic, & quis potest eum audire? Et recesserunt ab eo, & remansit solum cum duodecim, quos instruxit. Et hoc dicit diuus Augustinus super psalmum. 54. & habetur de consecra d. 2. cap. Prima quidem.

SECUNDO. Guido Carmelita in suo libro, ubi refert errores Armenorum: dicit quod Armeni habuerunt istum errorem. Nescio si hoc est verum: quia nullus alius hanc hæresim impingit Armenis.

TER TIO. Anno millesimo post Christi aduentum, surrexit quidam Berengarius natione Gallus, diaconus ecclesiæ sancti Mauricij Andegauensis diocesis (& communiter habetur ex hystorijs, quod post institutionem huius sacramenti, primus qui habuit istum errorem fuit hic Berengarius, & ita dicit S. Th. hic in fine huius articuli: quia illud quod retulimus de illis discipulis Christi, qui à domino recesserunt, fuit ante institutionem Eucharistiæ) quo errore multos Gallos infecit.

PROPTER hunc errorem Leo nonus tunc Pontifex maximus, congregauit concilium Verceilis provincie Sabandie, & vocauit Berengarium & complices suos: & cum nolent venire, perpetuo eos damnauit Anathemate, nisi cito resipiscerent. Deinde pauco post modum interiecto spacio, mortuo Leone. 9. mansit Berengarius in suo errore: & successit Victor. 2. Qui propter eundem errorem Turonis concilium congregauit. Et vocatus Berengarius conuictus ibi fuit a viris doctis: sed inde exiens reuersus fuit ad suum errorem. Deinde mortuo Victore. 2. successit Nicolaus. 2. pontifex maximus in ecclesia. Qui propter eundem errorem Romæ congregauit concilium, & vocauit Berengarium: qui a doctis viris conuictus reuocauit errorem suum publice & soleniter: ut habetur de consecra. d. 2. c. Ego Berengarius. Et dicit Gagninus historicus, quod iterum rediit ad errorem suum: & rursus fuit vocatus Romam, & rursus abiurauit hæresim, & tandem mansit in vera fide.

RURSUS post annos centura dicit Bernardus de Luzeburgo, quod surrexit quidam Almaricus nomine: qui dicebat, quod non erat Christus in hoc sacramento plusquam in alijs creaturis. Deinde post alios centum annos surrexit Vuiclephus, qui suscitauit illum errorem: & condemnatur in concilio Constantiensi Sessione. 8.

TANDEM in isto nostro tempore surrexit Oecolampadius: qui suscitauit hunc errorem, iam a tot annis sepultum. Et dicit quod illud verbum, hoc est corpus meum, accipitur loco huius, hoc significat corpus meum. Probat a simili, sicut Paulus dicit. 1. ad Corinth. 10. Petra autem erat Christus. Vbi Apostolus usus est tropo. Et tantundem est dicere Petra autem erat Christus, id est Petra significabat Christum.

CONTRA istum errorem scripserunt multi viri docti & pij. Primo scripsit Iodocus Clitoveus in propria materia de sacramento Eucharistiae. Secundo. Scripsit Thomas Vualdensis in lib. De sacramentis a cap. 21. per aliquot capita. Tertio. Scripsit Ioanes Driedonis lib. 4. cap. 5. & 6. Quarto. Scripsit Ioannes Echius in Inchiroidio, in proprio titulo De sumptione Eucharistiae sub vtraque specie. Est igitur conclusio de fide, quod in sanctissimo sacramento Eucharistiae est corpus Christi vere & realiter.

Dubium
primum.

SED an possit hoc probari ex sacris literis? Dicit Caietanus super hunc articulum quod non, sed ex ecclesia. Quia non apparet (inquit) coactiuum aliquod ad intelligendum illa verba. hoc est corpus meum proprie: sed si proprie intelligantur est ex ecclesia.

EGO autem dico quod hoc est falsum, & male dictum. Probat. Quia si sic interpretari licet hoc verbum, est, in scriptura, pro significat: daretur magna ansa haereticis ad defendendas suas haereses. Et ita Manichaei, & alij qui dicebant quod Christus non erat Deus, non possent conuinci a fidelibus: quia dicerent ad illud, Deus erat verbum, & verbum caro factum est, & similia, id est, Deus significat verbum, & verbum significat carnem. Vnde nunquam haberemus sensum proprium in scriptura, a quo possemus habere efficax argumentum ad aliquid probandum.

SECUNDO. Dico quod ex scriptura probatur. Et vnus locus est ille Lucae. 22. & Matth. 26. & Marci. 14. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Quem locum semper sic intellexerunt sancti in proprio sensu verborum, & non in Metaphorico. Et late Ambrosius. 8. libro De sacramentis.

SECUNDO locus est Ioha. 6. dicit Christus. Ego sum panis viuus qui de coelo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane viuet in aeternum. Et rursum. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Et rursus litigantibus Iudaeis, & murmurantibus, quomodo potest hic dare nobis carnem suam, &c. dicit Christus: Amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

Hae verba, dabo, & manducabitis, non possunt exponi per significat: quia sic esset transgredere omnem scripturam, quod ridiculum esset. Et rursus ibidem (ne esset locus ad dicendum, quod adhaerens caro non accipitur proprie) dicit Christus. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Vbi etsi dedita opera vellet satisfacere huic quaestioni, & remouere has Amphibologias: non posset clarius dicere quam hoc modo. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Quod si caro Christi tantum est significatiue in hoc sacramento: non est vere cibus: sed significatiue. Et ita non esset verum quod Christus dicit: Caro mea vere est cibus &c. Nec dabat nobis carnem suam ut promittebat: sed tantum daret signum carnis suae. Ergo decepit nos, quod impium esset dicere. Nec esset verum quod comedimus carnem suam, ut ipse praecipit: sed signum carnis suae.

TERTIVS locus est Matth. 6. vbi in oratione dominica sic dicitur. Panem nostrum super substantialem Da nobis hodie. Quod non potest intelligi nisi de corpore Christi. Et sic intelligunt sancti. Nam panis materialis non dicitur super substantialem. **Q**UARTO. Paulus. 1. ad Corinth. 10. reprehendit eos qui irreuerenter tractant hoc sacramentum, significans semper eos pessime facere, propter hoc quod est corpus Christi verum. Quod non faceret si solum esset signum corporis Christi: quia non ita dure arguit eos vsquam, qui aliquod aliud sacramentum irreuerenter tractant, eo quod in alijs non est Christus vere realiter, sicut in hoc sanctissimo sacramento Eucharistiae.

QUINTO. Paulus. 1. ad Corinth. 11. dicit, quod qui sumunt hoc sacramentum: debent se probare. Et qui manducant non probati: non diiudicant corpus domini ab alijs cibis. Ergo vere est ibi. Quia si solum esset ibi tanquam in signo: mansisset alius cibus qui antea erat. Ergo non reprehenderet Paulus illos, propterea quod non diiudicabant, id est distinguere corpus Domini ab alijs cibis prophanis.

SEXTO. Sic determinatur in concilio Constantiensi contra Vuiclephum. Et ita in prima synodo Ephesina. Quae concilia semper intellexerunt praedicta loca in propria significatione. Ergo ex scripturis sufficenter probatur catholica conclusio.

SEPTIMO. Sic habetur extra de summa Trinitate, & fide Catholica cap. Firmiter. Vbi dicitur, quod in Eucharistia corpus & sanguis Christi veraciter continentur.

OCTAVO. Sancti hoc idem sine aliqua controuersia semper confessi sunt.

NONO. Ita determinatur extra de celebra missa. cap. Cum Marthae. Vbi verba Evangelij proprie intelliguntur, & non Metaphorice.

SED aliqui etiam inter fideles dubitant, quod illud Matth. 6. (Panem nostrum super substantialem) intelligatur de corpore Christi in sacramento. Sed Hieronymus ita intelligit. Et Ambrosius lib. 5. De sacramentis. cap. 4. ait. Dixi vobis quod ante

R iij verbum

verbum Christi, quod offertur panis dicatur: post
verba autē Christi, iam nō panis, sed verum cor-
pus Christi. Ita etiam intelligit Cyprianus in ex-
positione orationis dominicę super illum locū.
Sic etiam intelligit Augustinus de sermone do-
mini in mote. Licet sit probabile, qđ ad literā ha-
beat aliū sensum de pane materiali quotidiano.
Alii autem dicunt, quod totū illud quod dici-
tur Ioha. 6. de hoc sacramēto, intelligitur de mā-
dicatione spiritali, nempe per fidem, & per gra-
tiam, & per deuotionem. Sed sancti semper intel-
lexerunt sine controuersia locum illum de reali
mādicatione, & ecclesia etiam in locis citatis.

SECUNDO. Dicunt alij, quod illud quod di-
cit Iohannes in illo cap. 6. intelligitur de quadam
mādicatione spiritali. s. de illa qua quis adoratur,
& vult recipere hoc sacramentum: sed propter
infirmam non potest.

SED quod illa qua Iohannes dicit cap. 6. intelli-
gantur de mandicatione reali Eucharistię: pro-
batur. Quia alias multi māducauerunt hoc sacra-
mentum ante eius institutionem: quia multi cre-
diderunt ante institutionem huius sacramenti
in ea qua Christus dicebat. Et tamen nō mandu-
cauerunt. Ergo. Minor probatur. Quia dominus
dixit, Panis quem ego dabo, caro mea est pro mū-
di vita. Ergo nondum panis ille erat māducatus.
Ergo nondum manducauerunt.

SECUNDO. Quia si illa intelligebatur de spū-
rituali mandicatione, nō scādalizarentur Iudæi
& Christi discipuli, cū dominus dixit, Nisi man-
ducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius
sanguinē, nō habebitis vitā in vobis. Quia domi-
nus nō contēnebat discipulos suos, & declararet
illis statim, qđ de spūali mādicatione loq̄batur.

TER TIO. Si illa intelligitur spiritaliter. Er-
go patres antiqui veteris legis māducauerunt spū-
ritualiter carnem domini, sicut nos: quia etiā cre-
diderunt. Quod tamē falsum est: quia dominus
dicit Ioha. 6. Non sicut manducauerunt patres
vestri manna: & mortui sunt. Qui māducat hūc
panem viuet in æternum. Ergo. &c.

QUARTO. Est nimis violenta expositio dice-
re, quod credere est manducare: sicut si diceret,
bibere est amare, vel sperare.

QUINTO. Non esset differētia inter mādu-
care & bibere, quā tamē ponit dominus dicēs. Ni-
si māducaueritis carnē filij hominis, & biberitis
eius sanguinem. &c. Antecedens probatur: quia
vtrumque est credere.

SEXTO. Deus potest ponere sic corpus suum
sub speciebus panis. Et supposito quod fecit, qui-
bus verbis melius illud explicare posset, quam il-
lis quibus explicuit. Ergo verba illa accipiēda
sunt in propria significatione.

SEPTIMO. Si Christus est tropice solū in Eu-
charistiā: nullā habet Eucharistiā excellentiam
supra manna. Quod est cōtra illud dictū domi-
ni: Nō sicut māducauerūt patres vestri manna &c.

Et Ambrosius in lib. De his qui ministerijs ini-
tiantur. cap. 3. & 9. ponit multas excellentias in
Eucharistiā super manna.

OCTAVO. Quod dicitur de aliquo tropice,
nūquam dicitur absolute de illo: sicut leo quia di-
citur tropice de Christo, non dicitur absolute de
illo, sed cum addito, leo de tribu Iuda. Sed absolu-
te dicitur de Eucharistiā, qđ est corpus Christi.
Ergo est ibi vere corpus Christi, & nō tanquā in
signo. Et hęc Catholica veritas nostro seculo de-
finita est à cōcilio Tridēno, in Decreto de sacra-
mento Eucharistię. ar. 1. qui sic habet. Si quis ne-
gauerit in sacramento Eucharistię cōtineri vere
realiter & substācialiter corpus & sanguinē, vna
cū anima & diuinitate domini nostri Iesu Chri-
sti, ac proinde totum Christum. Sed dixerit tan-
tummodo in eo esse, vt in signo vel in figura, aut
virtute. Anathema sit.

DUBITATA TVR secundo, an sit articulus fi-
dei, qđ Christus est vere & realiter in hoc
sacramento. Videtur quod non: quia non conu-
meratur inter articulos fidei.

Dubium
secūdum.

AD hoc respōdet. S. Th. 2. Secūd. q. 1. ar. 8. ad. 6.
quod in Eucharistiā duo possunt cōsiderari. Pri-
mū est, quod Eucharistiā est sacramentū: & dat
gratiā. Et ita cōtinetur in illo articulo. Credo sanctā
ecclesiā: quę dicit, & tenet omnia sacramēta dare
gratiā. Alio modo cōsideratur Eucharistiā, secun-
dū illud miraculū qđ ibi fit. s. secundum quod ibi
cōtinetur corpus domini. Et secundum hoc re-
ducitur ad illum articulum de omnipotētia Dei.
Credo in Deum patrem omnipotentem. Sed
videtur quod. S. Tho. non categorice respōdeat.

IDEO dico, quod non est specialis articulus, se-
cundū. S. Tho. cum nō dicat specialē difficultatē
sed includitur in alijs articulis. Dicit Scotus in
4. d. 10. q. 1. quod est articulus fidei. Quod verum
est, loquēdo de articulo fidei pprie, vel reduciue.

SECUNDO. Dico quod absolute dicendum
est, quod credere corpus Christi esse veraciter in
hoc sacramento est articulus fidei. Et ita dicit
Iodocus Clitonus. Et probatur. Quia ad articu-
lum requiritur & sufficit, quod proponatur om-
nibus Christianis credendum: & quod ita decla-
retur ab ecclesiā, & quod habeat nouam & pecu-
liarem difficultatem in fide. Sed hęc tria habet
Eucharistiā, quod proponitur omnibus Christia-
nis credendum, quod corpus Christi vere & rea-
liter est in Eucharistiā, cum duobus alijs. Ergo
est articulus fidei. Et quod omnes Christiani te-
neantur illud credere, probatur per illud Pauli. 1.
ad Corinth. 11. vbi omnibus dicit. Probet autem
seipsum homo. Ergo omnibus proponitur credē-
dum. Ergo est articulus fidei, licet non distinctus
ab alijs: vt dicit. S. Th. Sed Scotus & Clitonus di-
cūt ppter dictā diffinitionē, qđ est distinctus arti-
culus. Quod est pbabile. Et pbatur ex illo Decō-
secra. d. 2. cap. Ego berengarius. Et extra De cele-
bratiōe missarū. ca. Cū martha. Et extra De sum-
ma Tri-

Dub
terti

14 4

ma Trinitate, & fide Catholica. cap. Firmiter.
 EX quibus omnibus sequitur, quod sicut est pessima hæresis dicere, corpus Christi verum non esse in hoc sacramento: ita est pessima hæresis dicere, quod Ecclesia fuerit in tanto errore per tot annos, scilicet quod panis adoraretur pro vero Deo (quod est magna idolatria) si ita esset, ut dicunt isti hæretici, quod corpus Christi non est in Eucharistia realiter. Tamen dicunt hæretici, quod Deus voluit illuminare ecclesiam, mittendo Berengariū, & Vuiclephū, & alios hæreticos: quos ecclesia noluit recipere. Sed hoc nihil valet. Quia non est apprensus, quod Deus misisset quosdam idiotas pessimos viros ad docendū ecclesiam, cōtra auctoritatem omnium sanctorum, & virorum qui miraculis claruerunt: & illi pessimi hæretici erant viri perditī, sine miraculis, & pleni malis moribus. Et etiā non est apparsit, quod misisset Deus viros illos pessimos cōtra auctoritates sanctarū scripturarū: quæ satis manifeste dicūt, Christi corpus vere esse in Eucharistia: ut ostendimus.

SECUNDO. Quia si ecclesia cum eis (per impossibile) cōsenseret, ipsi oppositū dicerent: quia non intendūt nisi ab ecclesia dissentire. Nota etiā solutiones ad primū & 2. argumentum. S. Th.

Dubium
 tertium.

DUBITATVR circa tertium argumentū. S. Th. an per diuinā potentiā possit vnum corpus poni in pluribus locis circūscriptiue vel diffinitiuē. Hæc quæstio tractatur à doctoribus in. 4. d. 10. & .11. Ad quam quæstionem dicit hic S. Th. ad. 3. quod non, Idē & clarius dicit in. 4. d. 10. q. 1. ar. 1. ad. 5. & in. 4. d. 44. q. 2. ar. 2. q. 3. ad. 4. & quolib. 3. arti. 2. Et in omnibus his locis dicit, quod nec angelū, nec aliud ens pōt Deus ponere in duobus locis diffinitiuē, aut circūscriptiue. Idē dicit. P. P. q. 52. ar. 2. Specialiter de angelis, quod non pōt angelus esse in duobus locis. Et hæc fuit opinio antiquorū: & credo quod fuit omnium ante Scotū. CVM. S. Th. tenet Durand. 4. d. 10. q. 1. & clarius. d. 11. q. 1. Idē Hæricus de Gādauo quodlib. 9. q. 31. Idem Gofredus quodlib. 3. q. 4. Idem Egidius Romanus. Et hæc erat cōmunis opinio tempore S. Th. quia quādo sunt opiniones in contrarium, adducit illas. S. Th. quod hic non facit. Ideo argumentum est, quod suo tēpore omnes habebāt illam sententiā quam ipse habet: quia in omnibus locis citatis respōdet absolute negatiue, quod non potest fieri.

ALIA est opinio Scoti in. 4. d. 10. q. 2. vbi dicit, quod Deus potest ponere vnū corpus in duobus locis diffinitiuē & circūscriptiue: & multo magis vnū angelū. Idem dicit Gabriel. d. 10. q. 1. Idem Marsilius in. 4. q. 7. Idem Ioannes Maior in. 4. d. 10. q. 4. Et hanc communiter sequuntur recentiores opinionem hoc nostro saculo.

IDEO pro solutione huius quæstionis est notandum, quod hæc quæstio potest esse solum de re, & potest esse solum de nomine. De nomine esset si quis per esse diffinitiuē vel circūscriptiue in

loco intelligat, quod ita sit in hoc loco quod non sit extra hunc locū. Et tunc nulla esset difficultas: quia certum est, quod si esse in loco circūscriptiue vel diffinitiuē in se includit, ita esse hic quod non sit extra hunc locū, non posset poni res aliqua circūscriptiue vel diffinitiuē in duobus locis, quia repugnat tali significationi, & nec Deus illo modo est in duobus locis: quia nullibi est ita, quod non sit extra talem locum. Et dicunt aliqui Thomistæ quod sic intellexit. S. Thom.

SED ego credo, quod S. Th. non solum sic intellexit: quia in hoc non erat difficultas. Sed etiā intellexit de re, id est, an eadem res simul possit esse Conimbricæ (exempli gratia) & Romæ: hic legens, & Romæ comedens. Et probatur quod hæc sit mens. S. Th. Quia S. Tho. non petit an Deus possit ponere eandem rem circūscriptiue vel diffinitiuē in diuersis locis. Sed an posset Deus ponere eandem rem localiter, in diuersis locis, id est, quod vere sit res in pluribus locis realiter, id est modo reali, & non modo spiritali: ut dicit hic ad. 3. de sacramento.

IDEO opinio. S. Th. est, quod Deus non potest ponere idem corpus in pluribus locis localiter, id est, quod in utroque sit extensum in ordine ad locū, vel quod sit res se habens suo modo naturali in ordine ad locum in pluribus locis simul.

SED contra. Deus potest facere quicquid non implicat contradictionem. Sed ponere idē corpus in pluribus locis non implicat. Ergo. Minor probatur: quia omnia argumenta cōtra hoc possunt solui. Ergo non implicat cōtradictionē: quia ex illo non sequuntur cōtradictoria vera nec falsa.

SECUNDO. Quia facilius est, quod Christus sit in duobus locis naturaliter, quā super naturaliter. Sed potest esse super naturaliter in pluribus locis, aut in vno naturaliter, & in alio supernaturaliter: ut in Eucharistia & in coelo. Ergo etiam naturaliter potest esse in pluribus locis.

TER TIO. Non est maius in cōueniēs quod sint duo corpora simul quam vnum in pluribus locis. Sed duo corpora possunt esse simul: ut cum Christus exiit à monumento clauso. Ergo vnum corpus potest esse in pluribus locis.

QVARTO. Probatur hoc ex miraculis: quia sæpe Christus apparuit sanctis in terris: & non videtur verisimile, quod reliquerit tūc beatos. Sicut quando apparuit Petro egredienti à Roma & dixit, vado Romam iterum crucifigi.

QVINTO. Idē videtur de Beata Virgine, de qua dicitur in multis historijs quod apparet multis. Et verisimile est, quod non desinit esse in coelo. Maior dicit, quod corpus sancti Vincentij aliqui dicūt esse Valentiæ: & alij quod est Abulæ. Et Tolercani dicunt se habere corpus Sancti Ildefonsi: & Senicenses dicunt quod ipsi habent. Et Maior dicit, quod forte illa corpora sunt in duobus locis. Hæc contra S. Thom. nec sunt maiora argumenta pro alia opinione: quæ tenet partē affirmatiuā.

R. iij. Ad quæ

Ad quæ non erit difficile respondere: vt infra faciemus.

SED pro S. Thom. contra aliam sententiam sūt argumenta. Prius. Dato opposito quod alij dicunt: sequeretur multa repugnantia intellectui: vt probabo. Ergo non est vera alia opinio.

SECUNDO. Primum inconueniens quod sequeretur est, quod non haberemus euidenciam qd̄ sint plures homines, aut plures lapides: quia cum Deus possit ponere vnum hominem in pluribus locis, nescimus an posuerit & appareāt plures, & est vnus tantum.

TER TIO. Quia sequeretur ex hoc, quod est probabile quod Angelus ex natura sua possit esse in pluribus locis: quia hoc per se non implicat. Ergo si ego dicam quod ex natura sua potest esse in pluribus locis: tu non poteris probare oppositum, nec experientia, nec ex natura rei: quia tu fateris, quod simpliciter potest id fieri.

QVARTO. Supposita vna opinione quā isti recentiores tenent, quod Deus non est extra coelum, quod puto falsum: poterit Deus seipsum ponere in duobus locis. Vt si nihil sit supra coelum per spacium duarum leucarū, & creet Deus ibi aliquid. Iam erit ibi, & erit in coelo, Et tamen nō erit in medio: quia ibi nihil est (vt suppono) quia non est ibi locus verus. Ergo erit in duobus locis. Sed consequens non videtur verum: quia non apparet, quomodo ibi esset in duobus extremis & non in medio. Ergo nec aliam rem potest ponere in multis locis.

QVINTO. Dato opposito sequeretur quod eadem res simul haberet cōtraria: vt quod Romæ Petrus esset ad ignem, & calidus, & Conimbricæ ad nitrem & esset frigidus. Et in vno loco peccaret, & in alio moreretur. Et in vno loco mortuus esset & damnatus, & in alio viuus & in gratia.

SEXTO. Sequeretur quod vnus homo haberet tantas vires sicut mille: & pugnaret pro mille, si ponatur in mille locis. Et ita vnus solus homo esset exercitus totus si ponatur in multis locis.

IDEO propter has rationes dico, quod veraque opinio est probabilis. Et ad argumenta contra S. Thom. Dico ad primū, quod illa maxima que quid non implicat cōtradictionem Deus potest facere, potest intelligi dupliciter. Vno modo qd̄ Deus solum illa potest facere, quæ non implicat contradictionem. i. ad quæ non sequuntur contradictoria esse vera, vel falsa. Et sic nego illam quia est falsa. Nam alia Deus non potest facere: ad quæ non sequuntur cōtradietoria vera nec falsa. Et ita Deus non potest facere infinitum in actu, nec accidens substantiam. & si ex infinito vel ex hoc quod accidens sit substantia, non sequeretur contradictoria vera aut falsa.

SECUNDO. potest intelligi illa maxima, Deus potest facere omne quod non implicat contradictionem. i. omne illud quod non repugnat intellectui. i. quod non sit tale, quod ex terminis gene-

retur dissensus eius. Quia intellectus ex terminis nō potest assentiiri his quæ sequuntur ex hoc quod vna res ponatur localiter simul in pluribus locis, aut quod detur infinitū: licet non sequatur contradictoria vera aut falsa. Et sic vera est maxima. Et forte hic erat sensus illius apud omnes antiquos. Et sic intelligitur illud Luca. i. Non est apud Deum impossibile omne verbum. i. ex verbo Dei non sequitur exterminis dissensus aliquis in intellectu. Ego autem credo quod sensus illius. Nō est apud Deum impossibile omne verbum, est. i. non est impossibile quod ipse dixerit: quicquid dicat. Tunc ad argumentum. Non implicat quod Deus ponat eādem rem in duobus locis. Distinguo. Non implicat ita quod sequantur duo contradictoria vera aut falsa: concedo. Non implicat. i. non repugnat intellectui: nego antecedens. Immo dato hoc, quod ponatur eadem res in diuersis locis localiter sequuntur multa repugnantia: sicut dato infinito sequuntur multa falsa, vt quod pars sit æqualis toto, sicut in prima parte ostendemus.

IMMO HOC argumentū facit probabiliore opinionem S. Thom. Et arguo hoc modo. Si Petrus sit in duobus locis, Romæ. s. & Parisius, & vadat à Parisijs Romam, & sedeat simul cum Petro Romæ. Tunc sequitur quod poterit reuerti Parisius, & non poterit reuerti, manens tamē semper Romæ. Et probabo quod poterit reuerti Parisius. Quia poterat reuerti ab vno passu antequam attingeret se sedentem. Ergo etiā postquā peruenit ad se sedentē: immo antequā adæquate submergeretur in seipso Romæ. Et quod nō possit reuerti à Roma Parisius, probatur. Quia iam cessauit miraculum, cum in se submersus fuerit. SECUNDO. Sequitur, quod idem ignis existēs Parisius naturaliter pōt calefacere Romæ. Probatur. Quia supposito solo illo miraculo qd̄ Petrus est Parisius & Romæ, & Parisius est ad ignē calefit etiam Romæ, esto ibi non sit ad ignem. SED propter hoc argumentum & similia Scotus mouet dubium, an posito quod Petrus potest poni à Deo in duobus locis, quicquid conueniat ei in vno loco, conueniat etiam in alio. i. si in vno loco est calidus sit etiam in alio. Et dicit quod relatiua accidentia non conueniunt ei in omni loco, in quo est: quia in vno loco habet habitu diuinem ad aliqua alia entia, & in alio non. Sed accidentia absoluta, dicit quod ita: quia omne absolutū qd̄ cōuenit ei in vno loco, cōuenit in alio. OPPOSITVM dicit Maior (nempe quod non omnia absoluta quæ conueniunt rei in vno loco conueniunt in alio) & credo quod hoc est verius. Et possent esse duæ regulæ. Vna qd̄ absoluta affirmatiua non conueniunt in omni loco illi rei, quæ est in pluribus locis: sed negatiua ita. Et alia est, id quod dicit Scotus, quod absoluta conueniunt illi rei in omni loco, non relatiua.

SUPPOSITO illo quod dicit Scotus, Petrus Parisius

rifus calefit: & etiam Romæ fit calidus. Et non alio igne quam illo qui est Parisius. Ergo ignis qui est Parisius calefacit Romæ. Nec valet si dicas, illud esse propter factum miraculum: quia requiritur nouum miraculum, ut ille calor qui producit naturaliter Parisius, ponatur etiam Romæ. Et ego suppono quod non sit aliud miraculum nisi primum, quo Petrus fuit in duobus locis positus: & cetera omnia fiant naturaliter. Et certe siue teneatur cum Scoto, quod quicquid conuenit ei in vno loco de absolutis conuenit in alio: siue teneatur oppositum cum Maiore, male possunt solui in conuenientia quæ sequuntur ad positionem rei in multis locis.

CONFIRMATVR. Quia si Petrus ponatur in mille locis, vel poterit in omni loco videre eo modo quo videt nunc in vno naturaliter. Si dicas quod ita, mirum est quod vna potentia habeat tot visiones simul: cum vna visio aliam impediatur. Ut si in vno loco videat album & in alio pallidum. &c. Si dicas quod non. Ergo nec in vno alio, præter illum locum ubi est naturaliter, poterit videre: quia eadem est ratio de omnibus.

SECVNDO. Sequeretur quod posset simul multa adiscere. scilicet in vno loco Grammaticam, in alio Dialecticam, & sic de alijs multis.

TERTIO. Petrus positus sic miraculose in multis locis, vel nutritur in omni loco, vel non. Si dicas quod nutritur in omni loco. Probo quod est impossibile: quia Romæ per illam naturalem nutritionem acquireret materiam aliquam. scilicet a. Et tunc habebit etiam aliam materiam Romæ, quam acquirat Parisius. scilicet b. quia est quoddam absolutum. Et secundum Scotum absolutum quod conuenit in vno loco illi Petro, conuenit in alio. Sed illa materia. b. acquisita Parisius, non potest ab aliqua causa naturali poni Romæ. Et Deus non ponit: quia (ut suppono) nullum aliud est miraculum nisi primum, quo Petrus fuit positus in multis locis. Ergo illa materia. b. non est Romæ. Ut si poneret Deus Petrum Romæ relicta manu eius Cornimbricæ: non posset poni illa manus Romæ sine nouo miraculo. Si dicas quod non nutritur in omni loco. Contra: Quia comedit & bibit in omni loco. Et non impediuntur causæ naturales miraculose. Ergo nutritur in omni loco.

QUARTO. Si post viginti annos quod est sic in duobus locis, veniat ad se ab vno ad alium locum, & iungat se. Quomodo vnietur? An poterit amplecti à se inuicem? An poterit brachium erigere, & simul deprimere? Videtur quod non: quia non apparet quomodo faciet hoc.

QUINTO. Si ille Petrus potest portare in vno loco certum pondus, an poterit in omni loco in quo est portare tantundem? Videtur quod non: quia est eadem potentia, quæ est solū vt centum. Ergo cum sit fatigata & ex hausta in vno loco non potest iam agere aliquid in alio. Ad hoc dicit Maior, quod quicquid potest ille agere in vno loco,

poterit agere in alijs. Et si in vno loco potest ambulare per certum spacium in vna hora: poterit pertransire illud, vel simile in alio in eadem hora. Et ita de potetia portatiua. Sed non videtur quomodo possit hoc fieri: vt arguebam.

SEXTO. Sequeretur quod ille Petrus in vno loco infirmaretur, & in alio bene haberet. Et in vno loco moreretur, & in alio viueret. Quæ concedit Maior, sed refugit intellectus. Quia tunc si venit ad se ab vno loco ad aliud, aut moreretur totaliter, aut mansisset sanus. Non est maior ratio de vno quam de alio. Ergo nec moreretur, nec mansisset sanus, quod est mirabile. Ergo &c.

IDEO propter hæc in conuenientia. Ad primum argumentum nego minorem. scilicet quod non implicet contradictionem: quia implicat, id est sequuntur multa absurda ex hoc quod ponatur eadem res in pluribus locis, quibus intellectus non assentit nec intelliguntur.

AD Secundum argumentum nego antecedens: quia modus essendi in loco super naturalis, qualis est ille modus, quo Christus est in Eucharistia: non impedit existentiam in alio loco, nec ex illo sequi potest aliquod inconueniens ex predictis. Quia illic prout illic est (nèpe in Eucharistia aut alibi, modo tamè spirituali) non potest calefieri aut immutari aliqua mutatione, nec comedere. Et ideo esse in loco diffinitiuè, aut circumscripitiue, vel alio modo localiter naturaliter: impedit existentiam in alio loco.

AD Tertium concessio antecedente, nego consequentiam. Sicut non valet. Deus potest suscitare mortuum. Ergo potest ponere corpus aliquod in pluribus locis: quia ex hoc sequuntur in conuenientia absurda: & non ex illo, vt probaui.

AD Quartum de miraculis, vt quādo Christus apparuit Petro, & etiam quādo postea Christus apparuit Paulo, qui dicit quod in via Damasci vidit dominum, & Ananias dicit Saule frater dominus Iesus qui apparuit tibi in via. &c. Dico primo, quod illa visio fuit imaginaria: vel si fuit vera reliquit coelum. Si vere & realiter apparuit Christus Paulo, non mansit in coelo pro tunc.

ET ad illud quod dicitur de Paulino, quod cum celebraret raptus est ad exequias Ambrosii: dico quod ex ipsa hystoria patet, quod non fuit positus in duobus locis: quia si mansisset illic in loco priori consummaret sacrificium, quod tamen non fecit. Ergo non mansit in priori loco.

DVBITATVR quarto, quomodo est corpus Christi in hoc sacramento: quia. S. Th. dicit ad. 3. quod est quodam spirituali modo, qui est proprius huic sacramento.

AD HOC respondet Gabriel & Maior ubi supra, quod est diffinitiuè & non circumscripitiue: sicut angelus, in loco ubi est, est diffinitiuè, id est totus in toto, & totus in qualibet parte. Ita (dicunt) est corpus Christi in hoc sacramento.

SED hæc opinio non est vera. Quia rem aliquam esse

Dubium
quartum.

esse diffinitive in loco, est ita esse hic in tali loco, quod ex natura rei impediatur ne simul sit in alio loco: quia hoc est rem diffiniri loco, id est coarctari & contineri loco. Sed Christus ex hoc quod incipiat esse hic, non impeditur quin sit in alio loco. Ergo non est diffinitive in hoc sacramento. Probo minorem. Quia per hoc quod incipit esse hic per consecrationem, non impeditur quin sit alibi. Sicut per hoc quod anima rationalis incipit informare novam materiam: non impeditur quin informet aliam materiam: sicut cum incipit informare materiam nutrimenti, non impeditur quin informet materiam quam antea informabat. Ita per hoc quod corpus Christi incipiat esse hic in hoc sacramento, ex natura rei, nec definit esse in loco in quo antea erat: nec impeditur ne possit esse alibi, aut incipiat esse alibi, vel in alio sacramento.

VNDE per hoc quod Christus dedit sacerdotibus potestatem consecrandi, non dedit potestatem remouendi corpus suum à loco in quo est, & ponendi alibi. Sed ex natura rei solum dat potestatem ponendi corpus suum in loco aliquo. s. in sacramento, esto maneat in alio vel alijs locis. Sed si daret potestatem ponendi corpus suum diffinitive in loco ex natura rei: esset dare potestatem remouendi corpus suum à loco in quo est, & reponendi alibi. s. in sacramento. Ergo in sacramento non est diffinitive.

VNDE est notandum, quod non est aliud miraculum in sacramento: nisi noua existentia qua incipit esse in hoc sacramento. Nec hæc existentia dependet ab alia, nec alia ab illa. Et hoc est etiam notandum ad absoluendum quãdam questionem, quam inferius tractabimus. s. si Christus esset in sacramento, quãdo mortuus fuit in Cruce, an moreretur in sacramento. vbi dicemus quod nõ, quia illa existentia in sacramento non dependet ab alia existentia, quæ est extra sacramentum.

ET hæc est opinio. S. Th. & opposita est istorum modernorum, qui ponunt duo miracula. Alterum quod Christus incipiat esse in hoc sacramento: & alterum quod maneat alibi extra sacramentum, vel in multis sacramentis: quod est miraculum quo vna res ponitur in pluribus locis. Et. S. Tho. non ponit nisi vnum miraculũ. s. quod Christus incipiat esse in hoc sacramento, sine dependentia à se, vel ab alio in alio loco, & sine alio miraculo: sed omnibus alijs relictis naturis rerum.

DURANDVS autem vbi supra. f. d. 10. q. 1. & clarius. d. 11. q. 1. ponit quãdam distinctionem dicens. Dupliciter potest aliquid esse in loco. Vno modo quando continetur in loco. Et hoc est proprie esse in loco. Et hoc modo sunt in loco corporalia, & quãta: & quæ sunt in quanto sicut anima rationalis. Alio modo est aliquid in loco, per hoc quod est præsens loco. Et ita dicit quod Deus est in loco improprie, & angelus etiã, qui secundum eum nec est in loco circumscriptiue nec diffi-

nitiue: sed per præsentiã, vt dictum est. S. Tho. autem dicit quod angelus est in loco per operationem: & Durandus dicit, quod angelus est in loco per hoc quod est præsens loco, id est, quia potest operari in tali loco, nulla mutatione facta ex parte sui. Et ita dicit quod corpus Christi est in hoc sacramento nõ diffinitive nec circumscriptiue: sed præsentialiter. quia est præsens illis speciebus. **SED** iste modus Durandi non solum est falsus sed erroneus: quia nõ ponit realem modum existendi Christi in hoc sacramento, ita quod sufficiat ad verificandum ea quæ dicuntur de hoc sacramento: quia dicit quod solum est ibi per quendam ordinem & habitudinẽ ad species, sicut angelus est per ordinem quendam ad locum in ipso loco, qui non est modus realis existendi ibi: sicut Petrus non est realiter in pariete sibi propinquo, ad quem habet ordinem, & cui est præsens.

SECUNDO. Ad veritatem huius sacramenti non sufficit dicere, quod Christus realiter est in hoc sacramento præsens, sicut angelus in loco cui est præsens, vt dicit Durandus: excepto quod angelo repugnat esse alibi, & corpori Christi non. Probatur quod hoc nõ sufficiat ad veritatem huius sacramenti. Quia per hoc quod angelus ponatur in illis speciebus (eo modo quo ponitur in loco per præsentiã) nõ est verum dicere, hoc est angelus. Et ad veritatem huius sacramenti requiritur, quod tali modo corpus Christi sit in hoc sacramento: quod sit verum dicere, hoc est corpus Christi. Ergo ad veritatem sacramenti non sufficit realem ponere præsentiã corporis Christi in sacramento.

TER TIO. Esto Deus poneret lapidẽ penetratiue in speciebus sacramenti, non esset verum dicere, hoc est lapis. Sicut cum Christus egressus est de sepulchro: non erat verum dicere de illo lapide, hoc est Christus. Et tamẽ ibi erat tota præsentiã quam Durandus & aliqui alij ponunt. Ergo ad veritatem huius sacramenti non sufficit præsentiã illa realis, quam ponit Durandus.

Q VARTO. Verum est dicere de hoc sacramento Eucharistiæ, fideles comedunt corpus Christi: & bibunt sanguinem Christi. Sed si solum est ibi corpus Christi per quãdam realem præsentiã, (vt Durandus & aliqui alij dicunt) nõ esset illud verum: quia si angelus poneretur ibi solum præsentialiter sicut in loco, nõ esset verum dicere fideles comedunt angelum. Ergo non sufficit talis præsentiã ad veritatem huius sacramenti. Et si Christus solum illo modo poneretur, nõ diceretur fideles comedere corpus Christi. Sed istæ sũt veræ, fideles comedunt corpus Christi, & comedunt species. Ergo alio modo est Christus in sacramento: quã per præsentiã, vt dicit Durandus.

Q VINTO. Christus dicitur contineri sub speciebus. Sed si non esset ibi nisi per quãdam realem præsentiã, vt dicit Durandus, non magis contineretur sub illis, quam species sub corpore

Christi,